

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Θ. ΖΩΡΑ

Τακτικού καθηγητοῦ τῆς Μεσαιωνικῆς καὶ Νεωτέρας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας
Διευθυντοῦ τοῦ Σπουδαστηρίου Βυζαντινῆς καὶ Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας

ΚΑΡΟΛΟΣ Ο Ε΄ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ
ΚΑΙ ΑΙ ΠΡΟΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΝ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΙ
(Ἀνέκδοτον στιχούργημα ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ Βατικανοῦ κώδικος 1624)

Ἐν τῷ ἑλληνικῷ κώδικι ὑπ' ἀριθ. 1624 τῆς Βατικανῆς Βιβλιοθήκης σφίζεται ἀξιόλογον ἀπὸ ἱστορικῆς καὶ πολιτικῆς ἐπόψεως στιχούργημα, περιλαμβάνον ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀφήγησιν περὶ τῆς ζωῆς καὶ τῶν κατορθωμάτων τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Καρόλου τοῦ Ε', ἀφ' ἑτέρου δὲ — εἰς τοῦτο ἔγκειται ἡ ἰδιαιτέρα διὰ τὴν ἱστορίαν μας σημασία αὐτοῦ — ἔκκλησιν τοῦ συγγραφέως πρὸς τὸν ἐν πληρεῖ ἀκμῇ καὶ δρᾶσει αὐτοκράτορα, ἵνα οὗτος συγκληθῇ ἐκ τῆς θλιβερᾶς καταστάσεως, ἐν ἣ διαγούν οἱ ὑπὸ τὸ πέλμα τοῦ ἀπίστου κατακτιτοῦ ὑπόδουλοι Ἕλληνες, καὶ σπεύσῃ πρὸς βοήθειαν καὶ ἀπελευθέρωσιν αὐτῶν.

Τοιαύτη προσπάθεια βεβαίως δὲν ἦτο μεμονωμένη οὔτε τὸ πρῶτον ἐγίνετο. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἤδη πρὸ τῆς ἀλώσεως πολλοὶ ἤλπισαν ὅτι τὸ Βυζάντιον θὰ ἠδύνατο νὰ σωθῇ ἔστω καὶ τὴν τελευταίαν στιγμὴν, ἂν ἡ Δύσις, καὶ δὴ καὶ ἡ Καθολικὴ ἐκκλησία, ἀπεφάσιζε νὰ ἐπεμβῇ ὑπὲρ αὐτοῦ, διὸ οἱ Ἐνωτικοὶ ἐπροθυμοποιήθησαν νὰ προβῶσιν εἰς παντοίας ὑποχωρήσεις καὶ εἰς αὐτὸ ἔτι τὸ πεδίον τῆς θρησκευτικῆς πίστεως. Ἰδίᾳ ὁμως μετὰ τὴν ἄλωσιν ἐρριζώθη εὐρύτατα ἡ ἰδέα ὅτι μόνον τῇ μεσολαβήσει τῶν ξένων θὰ κατῴρθωνε τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος νὰ ἀνακτήσῃ τὴν ἐλευθερίαν του καὶ ὅτι ἡ ὀργάνωσις νέας σταυροφορίας θὰ ἤρκει, ἵνα ἐπιτευχθῇ ἡ ἐκδίωξις καὶ ἡ ἐξόντωσις τῶν Μωαμεθανῶν¹.

1. Τὸ θέμα τῆς παρούσης μελέτης ἀπετέλεσεν ἀντικείμενον ἀνακοινώσεως εἰς τὸ ἐν Θεσσαλονίκῃ συνελθὸν Θ' Διεθνὲς Βυζαντινολογικὸν Συνέδριον (12-19 Ἀπριλίου 1953), περίληψις δὲ ταύτης μετ' ἀποσπάσματος τοῦ στιχουργήματος ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον ἐν Νέα Ἑστία, 1953, τόμ. ΚΖ', σ. 755-767.

2. Βλ. σχετικῶς Δ. Ζακυθινοῦ, Ἱδεολογικαὶ συγκρούσεις εἰς τὴν πολιορκουμένην Κωνσταντινούπολιν, Νέα Ἑστία, 1950, σ. 794 ἐπ., Τοῦ αὐτοῦ, Βυζάντιον, Ἀθῆναι 1951, Τοῦ αὐτοῦ, La Grèce et les Balkans, Athènes 1947, Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ Τουρκοκρατία, Ἀθῆναι 1954, Κ. Ἀμάντου, Ἡ ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως, L'Hellénisme Contemporain,

Πρός τήν κατεύθυνσιν ταύτην ειργάσθησαν επιμόνως, πολλάκις μάλιστα και με πολλές έλπίδας επιτυχίας, διακεκριμένοι Έλληνες, καταφυγόντες εις τήν Έσπερίαν μετά τήν διάλυσιν τής Βυζαντινής αυτοκρατορίας, ιδία δέ οί πολυπληθεΐς λόγιοι, οΐτινες, καταλαβόντες επικαιρους και ύψηλās θέσεις εν τή Καθολικῇ εκκλησίᾳ ἢ εν ταῖς Αὐλαῖς τῶν τότε ἰσχυρῶν ἡγεμόνων, προσεπάθησαν νά θέσωσιν εις εφαρμογήν τὸ σχέδιον τοῦτο. Τινές στρέφονται πρὸς τοὺς ἐκάστοτε Πάπας, εις τοὺς ὁποίους ὑποδεικνύουν, ὅτι ἄξιοι μεγίστης εὐγνωμοσύνης θὰ ἦσαν, ἐὰν ἀνελάμβανον τήν ὀργάνωσιν σταυροφορίας πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Βασιλίδος τῶν Πόλεων και τήν ἀνασύστασιν τῆς χριστιανικῆς αυτοκρατορίας τῆς Ἀνατολῆς· ἄλλοι ζητοῦν τήν ἐπέμβασιν τῆς Γαληνοτάτης δημοκρατίας, τῆς τότε θαλασσοκρατείας Ἑνετίας· ἄλλοι προσφεύγουν εις τοὺς βασιλεῖς τῆς Γερμανίας, τῆς Γαλλίας, τῆς Ἀγγλίας ἢ εις ἄλλους σημαίνοντας ἡγεμόνας τῆς ἐποχῆς, προβάλλοντες τὰ αὐτὰ γενικῶς ἐπιχειρήματα, ἥτοι τήν ἠθικὴν ὑποχρέωσιν, ἣν ἔχουσιν, νά σώσωσι τὸ ἀναξιοπαθοῦν ὁμόθησκον ἔθνος. Συγχρόνως καταδεικνύουν και τήν δι' ἴδιον ὄφελος ἀνάγκην ἀμέσου δράσεως πρὸς ἀναχαίτισιν τῆς ὁσημέραι ἐπεκτεινομένης τουρκικῆς ἀπειλῆς ἐναντίον και τῆς λοιπῆς χριστιανικῆς Εὐρώπης. Τέλος ἄλλοι, μὴ ἐπιθυμοῦντες τήν μετά τῶν καθολικῶν συνεργασίαν ἢ και ἀπογοητευθέντες ἐκ τῆς ἀναληγίας τῆς Δύσεως, στρέφονται πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους λαοὺς τοῦ βορρᾶ, ὡς τήν Ρωσίαν, τὰς παραδουναβίους χώρας κ.λ., ἐλπίζοντες μεγαλύτεραν κατανόησιν και προθυμίαν ¹.

Ἀκολουθῶν τήν αὐτὴν πολιτικὴν κατεύθυνσιν, και ὁ ποιητὴς τοῦ ἡμετέρου στιχοιργήματος ἱκετεύει τὸν αὐτοκράτορα Κάρολον τὸν Ε', ὅπως θελήσῃ νά γίνῃ αὐτὸς ὁ ἐλευθερωτὴς και σωτὴρ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος (1500 - 1558) ἦτο υἱὸς Φιλίππου τοῦ Ὁραίου, ἀρχιδουκὸς τῆς Αὐστρίας, και Ἰωάννας τῆς Τρελλῆς, θυγατρὸς τοῦ Φερδινάνδου τῆς Ἰσπανίας και τῆς Ἰσαβέλλας, ὡς δ' ἐκ τῆς καταγωγῆς του ταύτης ἐγένετο τῷ μὲν 1506 βασιλεὺς τῆς Αὐστρίας, ἀπὸ δὲ τοῦ 1516 βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας. Τῷ 1529 ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ τοῦ Ἀγίου Ρωμαϊκοῦ Κράτους, συγκεντρῶσας οὕτως εις χεῖράς του εὐρυτάτην ἐξουσίαν και κληρονομήσας ἀπέραντον Κράτος, περιλαμβάνον τήν Γερμανίαν, τήν Ἰσπανίαν μετά τῶν ἀποικιῶν της, τήν Αὐστροίαν, τήν Φλάνδραν, τήν Νεάπολιν και ἄλλας χώρας τῆς Εὐρώπης.

29 Μαΐου 1953, σ. 7 ἐπ., Γ. Θ. Ζώρ α, Πόνοι και ἐλπίδες τῶν ὑποδούλων, Ἑλληνικὴ Δημιουργία, 1949, σ. 415 ἐπ., Τοῦ αὐτοῦ, Αἱ πρὸ και μετά τήν ἄλωσιν διαμορφωθείσαι ἰδεολογικαὶ και πολιτικαὶ κατευθύνσεις, L'Hellénisme Contemporain, 29 Μαΐου 1953, σ. 111 ἐπ., Τοῦ αὐτοῦ, Γεώργιος ὁ Τραπεζούντιος και αἱ πρὸς Ἑλληνοτουρκικὴν συνεννόησιν προσπάθειαι αὐτοῦ, Σπουδαστήριον Βυζαντινῆς και Νεοελληνικῆς Φιλολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἀθῆναι 1951.

1. Βλ. ἰδίᾳ Γ. Θ. Ζώρ α, Γεώργιος ὁ Τραπεζούντιος και αἱ πρὸς Ἑλληνοτουρκικὴν συνεννόησιν προσπάθειαι αὐτοῦ, ἐνθ' ἄν., σ. 31 ἐπ.

Κινήσας τὴν ζηλοτυπίαν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Φραγκίσκου τοῦ Α', ἐνεπλάκη εἰς μακρὸν πόλεμον μετ' αὐτοῦ, διαρκέσαντα μετὰ τινων διαλειμάτων τριάκοντα ὅλα ἔτη, ἔχων δὲ κατὰ καιροὺς καὶ ἰσχυροὺς συμμάχους, ἐνίκησεν ἐπανειλημμένως τὸν ἀντίπαλόν του, παρὰ τοῦ ὁποίου ἀπέσπασε σημαντικὰς περιοχὰς τοῦ βασιλείου του· ἐγένετο δὲ κύριος μεγάλου τμήματος τῆς Ἰταλίας μετὰ τῆς Ρώμης, ἀναγορευθεὶς αὐτοκράτωρ τῶν Ρωμαίων. Ἐνεπλάκη ἐπίσης εἰς μακροὺς θρησκευτικοὺς ἀγῶνας μὲ τοὺς Λουθηρανούς, οἵτινες εἶχον κηρύξει ἀνταρσίαν, ἐπειδὴ ὅμως ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Τοῦρκοι, ὑπὸ τὸν σουλτάνον Σουλεϊμάν, εἶχον προχωρήσει ἐπικινδύνως εἰς τὴν Εὐρώπην, προωθηθέντες μέχρις αὐτῆς τῆς Βιέννης, συνῆψε θρησκευτικὴν ἀναχωρῆσιν καὶ ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν προελαυνόντων μωαμεθανῶν, τοὺς ὁποίους ὑπεχρέωσε νὰ λύσωσι τὴν πολιορκίαν τῆς Βιέννης καὶ νὰ ἀποχωρήσωσιν.

Ἐν συνεχείᾳ ἐπετέθη κατὰ τοῦ Χαϊρεδδίν Βαρβαρόσσα, ὅστις, γενόμενος κύριος τῆς Τύνιδος καὶ τοῦ Ἀλγερίου, ἠπέλπει νὰ θέσῃ ὑπὸ τὸν ἑλεγχόν του τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Μεσογείου. Ὅθεν ἀποβίβασθεις εἰς Καρχηδόνα κατάρθωσε νὰ καταλάβῃ τὴν Τύνιδα καὶ νὰ ἀποκαταστήσῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν σύμμαχόν του σουλτάνον Μούλεῦ Χασάν (1535). Ἡττηθεὶς τῷ 1538 ὑπὸ τῶν ἠνωμένων δυνάμεων τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Τουρκίας, ὁ Κάρολος ἐπεχείρησε νέαν χειμερινὴν ἐκστρατείαν, τῷ 1541, ἐναντίον τῆς Ἀλγερίας, ἀλλ' ὁ στόλος του κατεστράφη κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ τῆς θυέλλης, τοῦτο δὲ συνετέλεσεν, ὥστε νὰ ὑποστῇ δεινὴν ἥτιαν. Νέα συνδεδευσμένη ἐπιθεσις τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Τουρκίας κατέληξεν εἰς περιφανῆ νίκην τοῦ Καρόλου, ὅστις, ἀφοῦ ὑπηγόρευεν εἰς τὴν Γαλλίαν τὴν συνθήκην τοῦ Κρεπὺ (1544), ἠνάγκασε καὶ τοὺς διαμαρτυρομένους νὰ δεχθῶσι τὸν «Προσωρινὸν ἐκκλησιαστικὸν Κώδικα».

Ἡττηθεὶς τῷ 1552 ὑπὸ τῶν συμμαχησάντων διαμαρτυρομένων καὶ Γάλλων, ὑπὸ τὸν Ἑρρίκον τὸν Β', ὑπεχρεώθη νὰ ὑπογράψῃ τὴν δι' αὐτὸν βαρεῖαν συνθήκην τοῦ Πασσάου, ὀλίγον ὅμως βραδύτερον, τῷ 1555, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Λωρραίνην καὶ, νικήσας τὸν βασιλέα τῶν Γάλλων, συνῆψε τὴν συνθήκην τοῦ Βωσέλ. Ἐξηντηλέτος τέλος καὶ καταπεπονημένος ἐκ τῶν συνεχῶν ἐκστρατειῶν, παρητήθη τοῦ θρόνου ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ του Φιλίππου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Φερδινάνδου, καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἐν Ἰσπανίᾳ μονὴν τοῦ Ἀγίου Ἰούστου, ὅπου καὶ ἀπέθανε μετὰ τρία ἔτη, ἥτοι τῷ 1558.

*
* *

Ὡς ἐκ τῆς ἐξαιρετικῆς ἰσχύος, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀποκτήσῃ ὁ Κάρολος, ἀλλὰ καὶ ἔνεκα τῶν ἐπανειλημμένων νικηφόρων κατὰ τῶν Τούρκων ἐκστρατειῶν του, πολλοὶ ἐθεώρησαν τοῦτον ὡς τὸν πλέον ἐνδεδειγμένον, ὅπως ἀναλάβῃ εὐρύτερον κατὰ τῶν Τούρκων καὶ τῶν μωαμεθανῶν ἐν γένει πόλεμον

πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων. Μεταξὺ αὐτῶν συγκαταλέγεται καὶ ὁ σοφὸς ἐκείνος καὶ φιλόπατρις ἀνὴρ Ἰάνος Λάσκαρις, ὅστις, ἐγκαταλιπὼν μετ' ἄλλων πολλῶν λογίων τὴν πατρίδα μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὑπηρετῶν τοὺς Μεδίκους καὶ τὸν Πάπαν, ἀφιέρωσεν ὅλας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις εἰς τὸ καλὸν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐπεχείρησεν ἐπανειλημμένως, ὅπως κινήσῃ τοὺς Δυτικούς εἰς βοήθειαν τοῦ Βυζαντίου.

Ἀφοῦ εἶδε ναυαγούσας τὰς σχετικὰς προσπάθειάς του πρὸς τὸν Κάρολον τὸν Η΄ τῆς Γαλλίας, καὶ βραδύτερον πρὸς τὸν Πάπαν Λέοντα τὸν Ι΄ καὶ πρὸς ἄλλους ἰσχυροὺς τῆς ἐποχῆς, τέλος γέρων — ἦτο ἤδη ὀγδοηκοντούτης — ἀποσταλεῖς ὑπὸ τοῦ Πάπα πρὸς τὸν Κάρολον τὸν Ε΄, ἵνα συνηγορήσῃ ὑπὲρ τοῦ ἡττηθέντος βασιλέως τῆς Γαλλίας Φραγκίσκου τοῦ Α΄ (1525), ἐπωφελεῖται τῆς εὐκαιρίας, ἵνα ἀναπτύξῃ καὶ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τοῦτον τὰς ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ὑποθέσεως ἰδέας του. Εἰς σχετικὴν προσλαλίαν του περιγράφει τὰ δεινὰ, τὰ ὁποῖα ὑφίστανται οἱ χριστιανοὶ παρὰ τῶν κατακτητῶν, ἐκθέτει τὴν ἐν γένει κατάστασιν καὶ τὰς δυνάμεις τῶν Τούρκων, ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἀνάγκης συνδιαλλαγῆς καὶ ὁμονοίας τῶν χριστιανικῶν λαῶν τῆς Δύσεως πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ μωαμεθανικοῦ κινδύνου καὶ τέλος ὑπισχνεῖται ἐνεργὸν καὶ ἀξιόλογον συνδρομὴν τῶν ὑποδούλων ἐν περιπτώσει ἀναλήψεως στρατιωτικῆς πρωτοβουλίας κατὰ τῶν Τούρκων. Πάντα ταῦτα δέ, ὥς λέγει, ὑπισχνεῖται κατόπιν συνεννοήσεως μετὰ τῶν ἐν δουλείᾳ εὗρισκομένων συμπατριωτῶν.

Οὕτω, σὺν τοῖς ἄλλοις, τονίζει καὶ τὰ ἑξῆς: «Καὶ αὐτὰ τὰ λείψανα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος προσπίπτουν ἐνώπιόν σας καὶ σὰς ἱκετεύουν νὰ τὰ ἐλευθερώσῃτε ἀπὸ τὴν ἀθλιότητα, ἣτις πιέζει αὐτὰ καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν βλέπουν τὸ τέκνον νὰ ἀποσπᾶται ἀπὸ τὴν ἀγκάλην τῆς βαρυσταλοῦς μητρός, ἵνα μεταφερθῇ ἀλλαχοῦ· καὶ ἐκεῖ ἀκολουθήσῃ θρησκείαν διάφορον τῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, χρησιμοποιοιθῇ δὲ δὲν γνωρίζω εἰς ποίαν ὑπηρεσίαν τῶν τυράνων, καὶ τέλος ὀδηγηθῇ, ἵνα πολεμήσῃ ἐναντίον τῶν ἰδίων αὐτοῦ γονέων καὶ συγγενῶν. Οἱ ταλαίπωροι οὗτοι (μὲ τὰ ὀλίγα μέσα, τὰ ὁποῖα διαθέτουν) ἀποστέλλουν μυστικὰ μηνύματα, ἵνα ζητήσουν νὰ συμπονέσῃτε τὴν χριστιανικὴν ταύτην στρατίαν, ὑπισχνοῦνται δὲ νὰ ἐκθέσωσι τὴν ζωὴν των εἰς πάντα κίνδυνον, μόλις ἴδωσιν ἀρχὴν τινα τῆς εὐνοίας σας πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ὑποθέσεώς των. Δὲν εἶναι τόσον καταβεβλημένοι, ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ βοηθήσωσι σημαντικῶς διὰ τῶν ὅπλων καὶ τῶν τροφίμων, τὰ ὁποῖα διαθέτουν, εἰς τὴν ἐκτέλεσιν καὶ συμπλήρωσιν τῆς ἐπιχειρήσεώς σας, ὅταν θὰ εὐαρεστηθῇτε νὰ ἀναλάβῃτε αὐτήν. Ταῦτα, Μεγαλειότατε, εἶναι τὰ σημεῖα καὶ αἱ σκέψεις, τὰς ὁποίας ἡ Ἑλλάς μὲ ἐπεφόρτισε νὰ σὰς προτείνω»¹.

1. Παραθέτομεν καὶ τὸ γαλλικὸν πρωτότυπον ἐκ τῆς ἐκδόσεως τοῦ É. L. e-grand, Bibliographie Hellénique (aux XV et XVI siècles), tom. I, Paris

* *

Τὴν αὐτὴν προσπάθειαν τῶν εἰς τὴν Ἑσπερίαν καταφυγόντων λογίων συνεχιζόντων καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ ὑπὸ μελέτην στιχουργήματος, καὶ μιμούμενος τὰς ἐνεργείας τοῦ Ἰάνου Λασκάρεως καὶ ἄλλων, οἵτινες χρηστὰς ἐλπίδας εἶχον στηρίζει ἐπὶ τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου τοῦ Ε', ἀπευθύνεται πρὸς αὐτὸν διὰ τοῦ ποιήματός του.

Ὁ περιέχων αὐτὸ χαρτῶς κῶδιξ, ἐκ πέντε τετραδίων συγκεείμενος καὶ περιλαμβάνων συνολικῶς 38 φύλλα, ἀνάγεται εἰς τὸν 16ον αἰῶνα καὶ σφύζεται ἐν καλῇ καταστάσει ¹. Ὁ γραφικὸς χαρακτὴρ εἶναι κατὰ κανόνα σαφής, τὸ δὲ κεί-

1885, σ. CLVI : «Les reliques encore de la Grece ancienne se prosternent devant vous pour vous supplier de les delivrer de la misere qui à present les accable, et en laquelle on voit l'enfant arraché d'entre les bras de la doulente mere pour estre conduit ailleurs, et là à prendre une loy contraire à celle de Jesuchrist, et y servir de je ne sçay quel ministere aux tyrans, et à la fin venir faire la guerre à leurs propres peres et parents. Ce sont ces affligez, lesquels (selon le peu qu'ils ont de moyen) envoient des secrets messages pour vous requérir d'avoir compassion de ceste troupe chrestienne : promettans de hazarder leur vie à tout péril, pourveu qu'ils voyent quel commencement de vostre faveur pour le soustien de leur cause. Aussi ne sont-ils pas si abbatus qu'avec les armes et vivres qu'ils ont en leur puissance ils ne puissent grandement aider à l'exécution et accomplissement de votre entreprise, quand il vous plaira de la faire. Ce sont, sacre Majesté, les points et considerations que la Grece m'a donné charge de vous proposer». Εἰς σχετικὴν σημείωσίν του ὁ Legrand παρέχει τὰς ἐξῆς πληροφορίας περὶ τῶν πηγῶν τοῦ λόγου : «François de Belleforest, Harangues militaires et concions de princes, capitaines, ambassadeurs et autres, manians tant la guerre que les affaires d'Estat, Paris 1588. La Harangue de Lascaris se trouve aux ff^o 547 et suiv. Le texte italien (sans doute l'original) a été publié en 1845, a Corfou, par Scandella, d'après un manuscrit du Collège urbain de Rome». Περὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἰάνου Λασκάρεως πρὸς τὸν Κάρολον τὸν Ε' ὡς καὶ ἀνάλυσιν τοῦ λόγου εἰς τὰ κυριώτερα σημεῖα πβ. Börje Knös, Un ambassadeur de l'Hellénisme, Janus Lascaris, et la tradition Greco-byzantine dans l'humanisme français, Uppsala - Paris 1945 (ιδίᾳ σ. 186 - 191). Πβ. ἐπίσης Ἀ. π. Βακαλοποῦλον, Ἑθνικὰ αἰσθήματα καὶ δράση τῶν Ἑλλήνων τῆς Μακεδονίας ἐπὶ Τουρκοκρατίας (1430 - 1821), Δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, Θεσσαλονίκη 1954, σ. 6 - 7, καὶ Γ. Θ. Ζῶρα, Γεώργιος ὁ Τραπεζούντιος καὶ αἱ πρὸς ἑλληνοτουρκικὴν συνεννόησιν προσπάθειαι αὐτοῦ, ἐνθ' ἂν., σ. 35 - 36.

1. Λεπτομερὴ περιγραφὴν τοῦ κώδικος βλ. ἐν Bybliothecae Apostolicæ Vaticanæ... Codices Vaticani Græci (codices 1485 - 1683), Recensuit Cyrus Gian-nelli, In Bybliotheca Vaticana MCML, σ. 293 - 294 : «1624. Sæc. XVI, chart., mm. 333×234, ff. I, 38, linn. 6 - 25. Johannis Acciaiuoli (ff. 3 - 34v) carmen de vita rebusque gestis Caroli V imperatoris, versibus politicis, qui dicun-

μενον ἔχει γραφῇ ἐν συνέχειᾳ, δηλ. ἄνευ διακρίσεως στίχων, ἐκτὸς τῶν τελευταίων, φερόντων ἐν ἀκροστιχίδι τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως. Τὰ ἀρχικὰ γράμματα ἔχουν πολλάκις παραλειφθῇ, ἵνα συμπληρωθῶσι βραδύτερον δι' εἰδικῆς μελάνης· ἐπίσης δὲ εἰς τὰς περισσοτέρας σελίδας ἔχουν ἀφεθῇ κενὰ διαστή-

tur, expressum, inc. (Ἄ)ναρχε ἀτελεύτητε, κύριε παντοκράτορ, διμουσγὲ τῶν ὁρατῶν, πάντων καὶ ἀοράτων, des. θεοπρεπῶς δοξάζεσθαι, ἐν φόβῳ τε καὶ τρόμον, πάντοτε, νῦν τε καὶ αἰεὶ, εἰς ἅπαντα (sic) τὸν κόσμον. Ἀμὴν γένοιτο. Præcurrunt (f. 1) inscriptio metrica (Δ)ιήγησις συνοπτικῇ, μεγάλου βασιλέως, Καρόλου πέμπτου σὺν Θεῷ, τοῦ ἡγεμόνων κλέος· ποίημα δὲ ὡς ἄδεται καὶ κόπος τοῦ εἰς τέλος, διαλαμβάνη τούνομα, καὶ πάβεται τὸ μέλος, et (ff. 1v - 2v) prohemium, inc. Ἀπειρος δὲ εἰμὶ ἐγώ, γραμμάτων καὶ σοφίας, des. μετὰ ψυχῆς εἰληκρῶν, καὶ καθαρὰς καρδίας, subsequuntur vero (ff. 35 - 36v) conclusio sub acrostichide Ἰωάννου Ἀξαγιώλου τοῦ πρωτοκόμητος Κορώνης (inc. Ἰδοῦ ἡ βίβλος σὺν θεῷ, ἐν Παρθενόπῃ πέρας, εἰληφε κτλ., des. τῶν εὐσεβῶν κ' ὑποταγῇ, πάντες τῆς βασιλείας. Ἀμὴν γένοιτο), nec non (f. 36v) admonitiones duæ, quarum prior inc. Καὶ ἥτις (εἰ τις scil.) ἐναντιεθῇ, τ' ἀντιβόλῳ καὶ γράφω, altera duobus hisce versibus comprehenditur (Ε)ἰ θέλῃς γνῶναι φύλλατε, τὸν ποιητὴν τῆς βίβλου, τῶν κεφαλαίων πρόσεξε, τοῦ παρελθόντος φύλλου).

Spatia vacua pagina fere in omni ad imagines, ut videtur, excipiendas relicta sunt, lemmata duo a manu cœva marginibus iniecta obcurrunt ff. 8v et 20v.

Quarterniones 5 complectitur (ultimi folium sextum nullo textus detrimento excisum est), in angulo inf. interno primæ unius cuiusque fasciculi chartæ notis arabicis distinctos. Litteræ initiales persæpe desunt, quas minio pingendas rubricatori librarius reliquerat. Officinæ chartariæ insigne (cf. ff. 1, 1. 2... 33. 34. 36) angelus est lenedicens circulo inclusus ovatæ formæ (cf. Briquet nr. 642, qui tamen maioris est moduli). Chartæ 37-38v scriptione vacant.

F. 1 superne notatur *Della vita di Carlo Quinto In Greco*, in media pagina Ἰούλιος ὁ Καπάκιος ἔπεμψε (de hoc viro e neapolitano genere 'Cappaci' certe oriundo nihil comperi). F. Iv summo codicis nota antiquior adcuratissime abrasa titulusque latinus *Ioannis Axiagioli uita Caroli V Imperat(ο)ris Carmine Politico*, manu (L. Allatii). F. 1 summo librarius ipse versus hosce inscripsit : (Ὁ) γὰρ γεννήσας λέγουσιν, υἱὸν οὐκ ἀπεθῆναι, διότ' αὐξάνει σὺν θεῷ, τὸ γένος καὶ πληθύνει.

Tegmen flexibili membrana confectum ligaminum non nisi reliquias retinet».

Ἐν σημειώσει δὲ προστίθενται τὰ ἑξῆς : «Idem est procul dubio Johannes Coronæus (Ντζάνε ὁ Κορωνάιος), cuius poëma de rebus gestis Mercurii Buæ ed. K. N. Sathas, Ἑλληνικά ἀνέκδοτα, I, Athenis 1867, cf. quoque Sp. P. Lamprou, Νέος Ἑλληνομνῆμων IX (1912), pp. 466 sq. De Johanne v. Ch. Gidel, Nouvelles études sur la littérature grecque moderne, Parisiis 1878, pp. 541 - 544 et 554».

Τὸν φίλον καὶ συνάδελφον κ. C. Giannelli, ὑποδείξαντά μοι τὸν ἀνωτέρω κώδικα, εὐχαριστῶ θερμότατα.

ματα, ἵνα κοσμηθῶσι δι' εἰκόνων σχετικῶν πρὸς τὴν ἀφήγησιν, αἵτινες ὅμως οὐδέποτε ἐγένοντο. Ὁ γραφεὺς ἦτο ἐντελῶς ἄμοιρος ποιητικῆς τέχνης ἀλλὰ καὶ γραμματικῶν γνώσεων, εἰς τοῦτο δὲ ὀφείλονται τὰ πολυάριθμα ὀρθο-γραφικὰ καὶ γλωσσικὰ σφάλματα μετρικῆς καὶ ὁμοιοκαταληξίας, τινὰ τῶν ὁποίων, τοῦλάχιστον, θὰ ἦτο εὐχερὲς νὰ ἀποφευχθῶσιν.

Τὸν συγγραφέα ὑποδηλοῦν οἱ δύο τελευταῖοι στίχοι τοῦ ποιήματος :

*εἰ θέλεις γνῶναι, φίλιτατε, τὸν ποιητὴν τῆς βίβλου
τῶν κεφαλαίων πρόσεξε τοῦ παρελθόντος φύλλου.*

(στ. 1409 - 1410)

Ἡ ἀκροστιχὶς τῶν στίχων τούτων σχηματίζει τὸ ὄνομα τοῦ «Ἰωάννου Ἀξαγιώλου τοῦ πρωτοκόμητος Κορώνης», τὸν ὁποῖον ὁ Giannelli ταυτίζει μὲ τὸν γνωστὸν συγγραφέα τοῦ στιχουργήματος τοῦ Μερκουρίου Μπούα τὸν Τζάνε Κορωναῖον¹. Εἶναι δὲ οὗτος μετριώτατος ποιητής, πολὺ περιορισμένης μορφώσεως, ὥς ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ :

*ἄπειρος δὲ εἰμὶ ἐγὼ γραμμάτων καὶ σοφίας,
πόρρω τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς θεολογίας,
ὥστε οὐκ εἰμι ἱκανὸς τοῦ τέξαι καὶ γεννῆσαι
βασιλικὴν διήγησιν ἄμεινον σιωπῆσαι.*

(στ. 1 - 4)

Καὶ ἀλλαχοῦ :

*οὐ δύναμαι καταλεπτῶς, ὥς ἄπειρος γραμμάτων
δημηγορεῖν τε καὶ λαλεῖν βασιλικῶν πραγμάτων².*

(στ. 595 - 596)

1. Ὡς πρὸς τὴν ταυτότητα ταύτην μεταξύ τοῦ Τζάνε Κορωναίου καὶ τοῦ Ἰωάννου Ἀξαγιώλου, πρωτοκόμητος τῆς Κορώνης, διατηρῶ πολλὰς ἀμφιβολίας διὰ τοὺς ἑξῆς κυρίως λόγους : α) Φαίνεται ἀπίθανον ὅτι τὸ αὐτὸ πρόσωπον δηλοῖ κατὰ δύο διαφόρους τρόπους τὸ ὄνομά του, ἦτοι Ντζάνε Κορωναῖος (Ἀνδραγαθήματα Μερκουρίου Μπούα) καὶ Ἰωάννης Ἀξαγιώλης (παρὸν στιχουργήμα), β) Τὸ χρησιμοποιοῦμενον γλωσσικὸν ἰδίωμα παρουσιάζει μεγάλας διαφορὰς εἰς τὰ δύο στιχουργήματα, γ) Τὸ μέτρον καὶ ἡ ὁμοιοκαταληξία ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Ἀξαγιώλου παρουσιάζουν πλείονα σφάλματα καὶ ἀτελείας ἢ ἐν τῷ τοῦ Τζάνε Κορωναίου, ἐνῷ θὰ ἔπρεπε νὰ συμβαίῃ τὸ ἀντίθετον, δεδομένου ὅτι τὸ πρῶτον ἔργον εἶναι πολὺ μεταγενέστερον τοῦ δευτέρου καὶ ἐπομένως ὁ ποιητὴς θὰ εἶχε μεγαλυτέραν πείραν, δ) Ὁ Ἀξαγιώλης ἔγραψε τὸ ἔργον του εἰκοσιν ἔτη περίπου βραδύτερον ἀπὸ τῆς συγγραφῆς τῶν Ἀνδραγαθημάτων τοῦ Μερκουρίου Μπούα, εἰς ἡλικίαν ἐπομένως προχωρημένην, γεγονόςς ὅπερ θὰ εὐρίσκετο ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν συμμετοχὴν του εἰς μακρὰς ἐκστρατείας, καὶ δὴ καὶ εἰς τὴν Ἀφρικήν.

2. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὁ στιχουργὸς ζητεῖ τὴν ἐπιεικὴ κρίσιν τῶν ἀναγνωστῶν του :

*δέομαι τούτου ἔνεκα τοὺς πάντας, οἱ τὸ γράμμα
ὀρῶντες ὡς σοφώτατοι μᾶλλον ὡς πρὸς τὸ πρᾶγμα,
οὐ μὴ καταγνωσθήωσαν τὴν ἰδιώτου φράσιν,
ἀλλὰ συγγνώμην δότωσαν σφαλμάτων ἐπὶ πᾶσιν.* (στ. 11 - 14)

Τὸν συγγραφέα διακρίνει βαθὺ θρησκευτικὸν πνεῦμα, ὡς μαρτυροῦν αἱ συνεχεῖς ἐπικλήσεις πρὸς τὸν Θεόν, αἱ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας προσπάθειαι τοῦ καὶ αἱ μακραὶ προσευχαί, τὰς ὁποίας συχνάκις ἐπαναλαμβάνει ἐν τῷ στιχοιουργήματι. Τὴν ἀρχαιογνωσίαν τοῦ — οὐχὶ βεβαίως ἄμεσον — καὶ τὴν ἐπιθυμίαν μιμήσεως κλασσικῶν συγγραφέων, βεβαιοῦν οἱ ἀκόλουθοι στίχοι :

*ἐκεῖ χειμάροων αἷματα ἔδραμον ὡς ἐφάνη,
ὡς ἤκουσα τὸν Ὅμηρον καὶ τὸν Ἀριστοφάνη
ὅτ' ἐγινέ ποτε καιροῖς εἰς τὴν Ἰλίου πόλιν
τοσοῦτον ἦν τὸ γέγονε εἰς Γερμανίαν ὄλην.*

(στ. 783 - 786)

Τὸν τόπον τῆς συγγραφῆς πληροφοροῦμεθα ἐκ τῶν ἀκολούθων στίχων :

*ἰδοὺ ἡ βίβλος, σὺν Θεῷ, ἐν Παρθενόπῃ πέρας
εἴληφε, καὶ δοξάζεται εἰς πάσας τὰς ἡμέρας.*

(στ. 1323 - 1324)

Ἄλλὰ καὶ περὶ τοῦ χρόνου τῆς συγγραφῆς παρέχονται πληροφορίες ἐν τῷ στιχοιουργήματι. Οὕτως ὁ ποιητὴς ἀναφέρει διάφορα γεγονότα μὲ ἀκριβῆ ἡμερομηνίαν, ὡς

*τρέχουσα τῷ χιλιοσιῷ πεντακοσιοσιῷ τε
καὶ πέντε καὶ τριάκοντα πάντα τὰ ἔθνη γινῶτε '.*

(στ. 483 - 484)

Ἡ ἐκ μέρους τῶν συγγραφέων ἐπικλήσις τῆς ἐπιεικείας τῶν ἀναγνωστῶν ἦτο συνήθης κατὰ τοὺς παλαιότερους χρόνους. Βλ. Τζάνε Βεντράμου, Ἱστορία φιλαργυρίας μετὰ τῆς περηφανίας (ἔκδ. Γ. Θ. Ζώρα, Ἑπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, τόμ. ΚΔ', 1954, σ. 291 - 314) :

*διὰ κείνους πῶχον ὄρεξι κακὰ διὰ τὰ μιλοῦσι,
ἀνὲ διαβάσουν ἱστορίā θέλουν τὰ τὴν γελοῦσι,
ἐκείνους μόν' παρεκαλῶ 'ς τοῦτα τὰ 'χω γραμμένα,
ἂν εὖρουν σφάλματα πολλὰ, ἃς εἶν' συμπαθημένα. (στ. 389 - 392)*

Β. Κορνάροϋ, Ἐρωτικόριτος (ἔκδ. Στεφ. Ξανθοῦ διδίου, Ἐν Ἡρακλείῳ 1915) :

*κ' ἐκείνον ὁποῦ κόπιασε, ἃς τὸν καληνωρίζον,
καὶ ἃς συμπαθοῦ τὰ σφάλματα ἐκείνοι ποῦ γνωρίζουν...
Ἡ γῆς ἐβγάει τὴ βοή, ὁ ἀέρας καὶ μουγκρίζει,
καὶ μιὰ βροντὴ 'ς τὸν οὐρανὸ τσ' ὀχθροὺς μου φοβερίζει,
ἐκείνους τοὺς κακόγλωσσους, ποῦ ψέγουν δ,τι δοῦσι
καὶ ἀπόκει δὲν κατέχουσι τὴν Ἀλφά σκιάς τὰ ποῦσι. (στ. Ε', 1525 ἐπ.).*

1. Πβ. ἐπίσης τὰς παρεχομένας πληροφορίες ἐν τοῖς στ. 27 ἐπ., 283 ἐπ., κλ.

Ἐπειδὴ ὁ στιχουργὸς φαίνεται ἀγνοῶν τὰς μεταγενεστέρας ἀποτυχίας τοῦ αὐτοκράτορος, τὸν ὁποῖον ἐμφανίζει ἐν τῇ πλήρει αὐτοῦ ἀκμῇ καὶ δυνάμει, πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ὅτι τὸ ποίημα ἐγράφη εἰς οὐχὶ μακρὰν ἀπὸ τοῦ ἔτους ἐκείνου ἀπόστασιν.

Ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως, τὸ στιχούργημα παρουσιάζει πολλὰς ἀτελείας, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ὑπολείπεται κατὰ πολὺ τῶν ἄλλων ἀναλόγων στιχουργημάτων, τὰ ὁποῖα εἶδον εἰς μέγαν ἀριθμὸν τὸ φῶς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Γλῶσσα τοῦ ποιήματος εἶναι ἡ καθαρεύουσα, οὐχὶ ὅμως ὁμοιόμορφος καὶ καλλιεργημένη, ἀλλ' ἀκαλαίσθητος καὶ μεικτὴ, μὲ πολλοὺς σολοικισμοὺς καὶ γραμματικὰ σφάλματα. Ἐχει δὲ γραφῇ εἰς δεκαπεντασύλλαβον ὁμοιοκατάληκτον μὲ πολλοὺς διασκελισμούς, μέτρον, τοῦ ὁποῖου ἡ χρῆσις εἶχε πλέον εὐρύτητα ἐπικρατήσῃ εἰς ὅλην τὴν ποίησιν τῆς ἐποχῆς, καὶ τὸ ὁποῖον — μάλιστα ἡ ὁμοιοκαταληξία — δὲν εἶναι ἀπηλλαγμένον ἀτελειῶν καὶ σφαλμάτων. Τῶν σφαλμάτων τούτων τινὰ ὀφείλονται εἰς τὴν ἀδεξιότητα τοῦ στιχουργοῦ, ὡς

*κλῖνον τὸ σὺς σου ἐπ' ἐμὲ διὰ τῆς Θεοτόκου
καὶ πρόσχες παρακλητικὴν ἀναφορὰν μεθ' ὅρκου*

καὶ (στ. 979 - 980)

*ἔργον ὑπῆρχον τοῦ ποτε κῆρ Λέοντος ἐκείνου
λεκανομάντου καὶ σοφοῦ μᾶλλον καὶ περιφήμου*

(στ. 1009 - 1010)

ἐνῶ ἄλλα ἡδύναντο εὐκόλως νὰ ἀποφευχθῶσι καὶ ὀφείλονται ἴσως εἰς τὸν γραφέα, ὡς

*ὅτι ἐγὼ πρὸς τὰ καλὰ καὶ τὰ συμφέροντά σοι
ὑπάρχω σφόδρ' ἀκόρεστος, ὡς δρωπικὸς τοῖς πᾶσιν*

ἀκόμῃ (στ. 981 - 982)

*καὶ δλοψύχως δέομαι, ἵνα κατακρατήσῃ
σήμερ' ἡ βασιλεία σου Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν.*

(στ. 985 - 986)

Ὡς εἰς πλεῖστα τῆς ἐποχῆς στιχουργήματα, οὕτω καὶ ἐν τῷ παρόντι ὁ συγγραφεὺς ἐξηγεῖ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ἔργου εἰς τοὺς πρώτους στίχους:

*Διήγησις συνοπτικὴ μεγάλου βασιλέως
Καρλόλου πέμπτου, σὺν Θεῷ, τοῦ ἡγεμόνων κλέος.
Ποίημα δὲ ὡς ᾄδεται καὶ κόπος τοῦ εἰς τέλος
διαλαμβάνει τοῦνομα, καὶ παύεται τὸ μέλος.*

Περαιτέρω ὁ ποιητὴς λέγει ὅτι γράφει τὸ στιχούργημα του κατὰ θεῖαν ἐπιφώτισιν καὶ παρακαλεῖ τοὺς εὐσεβεῖς ἀκροατάς, ὅπως μετὰ προσοχῆς καὶ εὐλαβείας παρακολουθήσωσι τὴν ἀφήγησίν του, διὰ τὴν ὁποίαν κατ' ἀρχὰς μὲν ὁμιλεῖ μετὰ μετριοφροσύνης, εἰς τοὺς τελευταίους ὅμως στίχους ὑποστη-

ρίζει ὅτι τὸ ἔργον του παρουσιάζει πολλὰς ἀρετάς, ἐὰν δέ τις τὸ κατακρίνη, θὰ τιμωρηθῇ αὐστηρότατα ὑπὸ τῆς θείας δίκης :

*καὶ εἴ τις ἐναντιωθῇ τ' ἀντιβολῶ καὶ γράφω
δέομαι, ὡς ἀμαρτωλὸς οὐ μὴ βληθῇν' ἐν τάφῳ,
ἀλλ', ἵνα ἐπὶ ἄγκιστρον εἰς ὕψος κρεμασθῇναι
κ' ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ Βελίαρ καθιστῇναι.*

(στ. 1401 - 1404)

Μετὰ προσευχὴν τοῦ συγγραφέως πρὸς τὸν Θεόν, ὅπως τὸν βοηθήσῃ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ἀρξάμενον ἔργον, ἀκολουθεῖ ἡ κυρίως ἀφήγησις, τὴν ὁποίαν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν εἰς δύο μέρη. Τὸ πρῶτον ἀναφέρεται εἰς τὴν καταγωγὴν τοῦ Καρόλου τοῦ Ε΄, εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀνοδὸν αὐτοῦ, εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν ἐκστρατειῶν καὶ τῶν ἐπιτυχῶν ἀγώνων του κατὰ τοῦ Τούρκου σουλτάνου Σουλεϊμάν, τοῦ Βαρβαρόσσα, τῶν Γάλλων, ὡς καὶ εἰς τὴν κατὰ τῶν ἀπίστων ἐν γένει δρᾶσιν αὐτοῦ. Εἰς τὸ δεύτερον μέρος, ὅπερ ἰδιαίτε-
ρως ἐνδιαφέρει τὴν ἱστορίαν μας, ὁ συγγραφεὺς ζητεῖ νὰ συγκινήσῃ τὸν αὐτοκράτορα διεκτραγωδῶν τὴν θλιβερὰν κατάστασιν, ἐν τῇ ὁποίᾳ διάγουν οἱ ὑπόδουλοι Ἕλληνες, καὶ προσπαθεῖ νὰ τὸν πείσῃ, ὅπως σπεύσῃ εἰς βοή-
θειαν καὶ ἀπελευθέρωσιν αὐτῶν.

Εἰδικώτερον, εἰς τὸ δεύτερον τοῦτο μέρος, ὁ ποιητὴς βεβαίῳ τὸν αὐτοκράτορα ὅτι τρέφει πρὸς αὐτὸν αἰσθήματα σεβασμοῦ καὶ ἀφοσιώσεως, ἐξ ὧν καὶ μόνον κινούμενος ἀπευθύνει τὴν παροῦσαν «παρακλητικὴν ἀναφοράν», ἐπικαλούμενος τὴν ἐνεργὸν καὶ ἄμεσον ἐπέμβασιν αὐτοῦ κατὰ τῶν Τούρκων, τὸ μὲν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἑλλήνων, τὸ δὲ πρὸς αὔξησιν τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἰσχύος, διότι, προσθῆτει, δὲν θὰ βραδύνῃ ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ὁ Κάρολος θὰ ἐπεκτείνῃ τὴν βασιλείαν του πρὸς Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν. Τοῦτο σαφῶς προκύπτει ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν θείας εὐνοίας, ἐκ τῶν ὑπαρχουσῶν πανταχό-
θεν πληροφοριῶν καὶ τέλος ἐκ διαφόρων σημείων καὶ θαυμάτων, ὡς εἶναι ἡ μετακίνησις ἀφ' ἑαυτῶν τῶν λιθίνων λεόντων τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος τοῦ Σοφοῦ¹, οἱ ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ ἀκουόμενοι ψαλμοὶ κ.λ.². Ὄθεν παροτρύνει

1. Πρόκειται περὶ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Βουκολέοντος ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Προπον-
τίδος, ἐνθα, μεταξὺ ἄλλων ἀναπαραστάσεων, ὑπῆρχε καὶ ἄγαλμα παριστάνον λεόντα
σπαράσσοντα βοῦν.

2. Βλ. σχετικῶς Σπ. Λάμπρου, Ἑθνικαὶ ἐλπίδες καὶ ὄνειρα, ἐν τῷ τόμῳ
Λόγοι καὶ ἄρθρα 1878 - 1902, Ἐν Ἀθήναις 1902, σ. 340 - 341 : «Τῷ 1522, διηγείται
χρονικόν τι, ἐν ᾧ μετέβαινον οἱ δερβίσοι κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα εἰς τὴν Ἀγίαν
Σοφίαν ἱεροσύλως, ἤκουσαν ἐντὸς τοῦ ναοῦ ψαλμωδίας, τὸ Χριστὸς ἀνέστη, καὶ εἶδον
φῶς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μέγα καὶ εὖρον τὰς πύλας αὐτῆς ἀνεωγμένas». Ἐπίσης βλ. Ν.
Πολίτου, Μελέται περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς γλώσσης τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, μέρος Β΄,
ἐν Ἀθήναις 1904, σ. 687 - 688. Τὴν παράδοσιν ταύτην ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ ποιη-
τὴς μας ἐν στ. 1015 - 1022.

τὸν Κάρολον, ὅπως ἄνευ χρονοτριβῆς τινος συγκεντρώσῃ τὸν ἰσχυρὸν στόλον του, «ὅνπερ οἱ πάντες φρίττουν», καὶ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Ὅταν δὲ οἱ Ἕλληνες πληροφορηθῶσιν ὅτι ἔφθασεν εἰς Ἑλλάδα, ἵνα ἀναλάβῃ τὴν προστασίαν των, θὰ σπεύσωσι πάντες εἰς συνεργασίαν : οἱ πέραν τοῦ Ἑλλησπόντου εὐρισκόμενοι καὶ οἱ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν Ἀττικὴν καὶ οἱ Μακεδόνες καὶ οἱ νησιῶται, μάλιστα δὲ οἱ πολεμικώτατοι Κρήτες¹. Καὶ τότε διὰ τῆς ἐνώσεως ταύτης τῶν δυνάμεων θὰ ἐπιτευχθῇ ἡ κοινὴ ἐλευθερία ὅλων τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ ἀπαλλαγὴ των ἀπὸ παντὸς πόνου καὶ συμφορᾶς, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ τραγικώτερον γεγονός εἶναι ὅτι ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τῶν γονέων ἀποσπῶνται οἱ παῖδες, οἵτινες ἢ φρονεύνονται ἢ ἐξαναγκάζονται νὰ ἀπαρνηθῶσιν οἰκογένειαν καὶ χριστιανικὴν θρησκείαν, ἵνα ὁμολογήσωσι πίστιν εἰς τὴν μωαμεθανικὴν θρησκείαν².

Ἐὰν δέ τις ἀναλογισθῇ ὅτι ἡ ἀπώλεια καὶ μιᾶς μόνον ψυχῆς προκαλεῖ μεγάλην θλίψιν εἰς τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ ἀγγέλους, εὐκόλον εἶναι νὰ σκεφθῇ ποία θλίψις κατέχει αὐτοὺς διὰ τὴν ἀπώλειαν τοσούτων ὑπάρξεων. Διὰ τοῦτο, λέγει ὁ ποιητής, οἱ γονεῖς σπαράσσονται ὑπὸ τῆς δδύνης καὶ μετὰ δακρύων παρακαλοῦν τὸν Θεὸν νὰ ἀπαλλάξῃ αὐτοὺς τῆς σκληρᾶς μοίρας καὶ νὰ πέμψῃ ἐλευθερωτὴν καὶ σωτῆρα τὸν αὐτοκράτορα Κάρολον. Οὗτος λοιπόν, ἔχων ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν θεῖαν εὐνοίαν, πρέπει νὰ κινηθῇ ἀμέσως κατὰ τῶν Τούρκων, ὑψώων τὸν Σταυρόν, πρὸ τοῦ ὁποίου οἱ ἐχθροὶ συντρίβονται καὶ ἀφανίζονται. Ἡ νίκη εἶναι βεβαία, αἱ δὲ συνέπειαι αὐτῆς θὰ εἶναι περιφανεῖς. Προχωρῶν μάλιστα ἔτι περαιτέρω ὁ ποιητής καί, ἵνα ἀσκήσῃ μεγαλυτέραν ἐπίδρασιν καὶ γοητείαν ἐπὶ τοῦ Καρόλου, ἀφίνει τὴν φαντασίαν νὰ δραματίζεται ἤδη τὴν θριαμβευτικὴν προέλασιν τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ὑποδούλων· βλέπει τὸν νικητὴν νὰ κατασυντρίβῃ τὸν ἐχθρόν, νὰ ἐρχωνται δὲ εἰς συνάντησίν του οἱ πιστοὶ ὕμνολογοῦντες τὴν Ἀγίαν Τριάδα καὶ δοξάζοντες τὸ ὄνομα τοῦ σωτῆρός των. Οἱ οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ ἀγάλλονται ἐπὶ τῷ γεγονότι, οἱ ἐλεύθεροι ἐναγκαλίζονται ἀλλήλους πλήρεις χαρᾶς καὶ εὐτυχίας, οἱ δὲ ἱερεῖς ἀναπέμπουν ὕμνους εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Ὑψιστον. Ὁ ποιητής εὐχεται ἀκόμη, ὅπως ὁ Θεὸς τὸν ἀξιῶσῃ νὰ ἴδῃ τὸν μὲν Κάρολον

1. Ὁ ποιητής βεβαίῳ τὸν αὐτοκράτορα ὅτι, ἐν ἡ περιπτώσει ἀναλάβῃ τὸν κατὰ τῶν Τούρκων πόλεμον, θὰ σπεύσωσιν εἰς βοήθειάν του πάντες οἱ ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγὸν εὐρισκόμενοι Ἕλληνες. Τὰ αὐτὰ ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ ἄγνωστος στιχουργὸς τοῦ Ὁμήρου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, στ. 935 ἐπ., καὶ Ἕλληνες λόγιοι, ἐκ τῶν καταφυγόντων εἰς τὴν Δύσιν, ὡς ὁ Μουσοῦρος, ὁ Λάσκαρις, ὁ Ἀρσένιος κ.ἄ. Βλ. Γ. Θ. Ζώρ α, Γεώργιος ὁ Τραπεζούντιος καὶ αἱ πρὸς Ἑλληνοτουρκικὴν συνεννόησιν προσπάθειαι αὐτοῦ, ἐνθ' ἀν., σ. 33 ἐπ.

2. Ὁ στιχουργὸς ἀναφέρεται εἰς τὸ παιδομάζωμα καὶ τὰς τραγικὰς συνεπείας αὐτοῦ. Βλ. καὶ Ἀ. π. Β α κ α λ ο π ο ὕ λ ο ν, Προβλήματα τῆς ἱστορίας τοῦ παιδομαζώματος, Ἑλληνικά, τόμ. 13, 1954 (ιδία σ. 283, σημ. 2).

ἀνερχόμενον εἰς τὸν θρόνον, τὸν δὲ σουλτᾶνον κατησχυμένον νὰ προσάγῃται ἐνώπιόν του καὶ νὰ λαμβάνῃ τὴν δέουσαν τιμωρίαν. Ἀκολούθως ὁ Πατριάρχης μετὰ τῶν λοιπῶν ἱερέων θὰ ἀναπέμψῃ εὐχαριστήριον δέξιν πρὸς τὸν Θεόν, ἐνῷ πάντες οἱ παριστάμενοι θὰ ψάλλωσι «πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ αὐτοκράτορος». Μετὰ τὰς ἐκδηλώσεις ταύτας, λέγει ὁ ποιητής, θὰ προσέλθωσιν οἱ δικαιοῦχοι, ἵνα ἀναλάβωσι τὰς παλαιὰς αὐτῶν ἰδιοκτησίας καὶ τὰ παλαιὰ αὐτῶν δικαιώματα· ἡ ἀποκατάστασις δὲ θὰ γίνῃ ἐπὶ τῇ βάσει ἀσφαλῶν τίτλων καὶ βεβαίων μαρτυριῶν¹. Τέλος θὰ πραγματοποιηθῇ καὶ ἡ προφητεία, καθ' ἣν πάντες οἱ μωαμεθανοὶ καὶ Ἰουδαῖοι θὰ προσέλθωσιν, ἵνα βαπτισθῶσι καὶ ἀσπασθῶσι τὸν Χριστιανισμόν, ἀφοῦ δὲ ἐπιτευχθῇ καὶ ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν Ἀγίων τόπων, θὰ ἀρχίσῃ νέα εὐτυχὴς ἐποχὴ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἀνθρώπινον γένος.

Τοιοῦτοτρόπως τερματίζει ὁ ποιητὴς τὸν ὁραματισμόν του, ὅστις θὰ γίνῃ ταχέως πραγματικότης, ἔαν ὁ Κάρολος θελήσῃ νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν τὰς ὑποδείξεις του.

Εἰς τοὺς τελευταίους στίχους τοῦ ἔργου του ὁ Ἀξαγιώλης παρέχει πληροφορίας περὶ τοῦ τόπου τῆς συγγραφῆς καὶ περὶ τοῦ ὀνόματός του καὶ ἐπαναλαμβάνει διαφόρους ἱκεσίας καὶ εὐχὰς πρὸς τὸν Θεόν, ὅπως εἰσακούσῃ τῆς δεήσεως αὐτοῦ.

1. Ἡ ἐπιμονή, μεθ' ἧς ὁ στιχουργὸς ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν δικαιούχων εἰς τὰς νομίμους αὐτῶν ἰδιοκτησίας καὶ περὶ τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν σχετικῶν τίτλων αὐτῶν, ἀφίνει σαφῶς νὰ ἐννοηθῇ ὅτι οὗτος εἶχε καὶ προσωπικὰς διεκδικήσεις.

φ. 1r <Ο> γὰρ γεννήσας, λέγουσιν, υἱὸν οὐκ ἀπεθαίνει,
διότ' αὐξάνει, σὺν Θεῷ, τὸ γένος καὶ πληθαίνει.

<Δ>ιήγησις συνοπτικὴ μεγάλου βασιλέως
Καρόλου πέμπτου, σὺν Θεῷ, τοῦ ἡγεμόνων κλέος.
Ποίημα δὲ ὡς ᾄδεται καὶ κόπος τοῦ εἰς τέλος
διαλαμβάνει τοῦνομα ¹, καὶ παύεται τὸ μέλος. |

φ. 1v <Α>πειρος δὲ εἰμὶ ἐγὼ γραμμάτων καὶ σοφίας,
πόρρω τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς θεολογίας ²,
ὥστε οὐκ εἰμι ἱκανὸς τοῦ τέξαι καὶ γεννῆσαι
βασιλικὴν διήγησιν· ἄμεινον σιωπῆσαι.

5 Ἀλλ', ἐπειδὴ ὁ Κύριος, διὰ φιλανθρωπίαν,
κατῆλθεν ἐκ τῶν οὐρανῶν, ἵνα τὴν ἁμαρτίαν
τῶν πλανωμένων ἅπασαν ῥῦσαι καὶ ἐξαλεῖναι,
καὶ τοὺς μωροὺς ἐφώτισεν ἀλήθειαν λαλῆσαι,
οὕτως καὶ με παραμικρὸν ἐφώτισεν εὐθές,
10 ἵνα τὰ τῆς ὑπάρξεως εἶπω τοῦ βασιλέως.

Δέομαι τούτου ἕνεκα τοὺς πάντας, οἱ τὸ γράμμα
δρῶντες ὡς σοφώτατοι μᾶλλον ὡς πρὸς τὸ πρᾶγμα,
οὐ μὴ καταγινώσκουσιν τὴν ἰδιώτου φράσιν,
ἀλλὰ συγγνώμην δότωσαν σφαλμάτων ἐπὶ πᾶσιν.

15 <Π>ᾶς δ' ὁ πιστεύων εἰς Θεόν, ὃν τρέμει πᾶσα κτίσις,
ἕνα καὶ τρισυπόστατον, ἀδιαιρέτῳ φύσει,
ὁμόδοξον, ὁμόθρονον καὶ κράτος καὶ οὐσίαν,
εἰς μίαν ἀποστολικὴν μεγάλην ἐκκλησίαν

20 εἰς ἅφεςιν ἁμαρτιῶν, στήτω μετ' εὐλαβείας
τοῦ καταλῆψ' ἐκπόρευσιν, ἰσχὺν καὶ μεγαλεία,
ὑψωσιν καὶ διαγωγῇ, κράτος καὶ βασιλείαν
τοῦ θεοπεσίου καίσαρος καὶ περιφανεστάτου
Καρόλου πέμπτου κραταιοῦ, λαμπροῦ, γενναιοτάτου·
25 ὄντιναν γάρ, ὡς ᾄδεται, πολλάκις ἐκινήθην ³

1. Βλ. κατωτέρω στ. 1325 - 1400 (ἐν ἀκροστιχίδι).

2. Ἀποκλείεται ἐπομένως ὁ συγγραφεὺς νὰ ἦτο ἱερωμένος.

3. Πβ. κατωτέρω στ. 65 ἐπ., 131 ἐπ., κλ.

- ἐγκωμιάσαι τ' ἀληθές, ἀλλὰ οὐκ ἠδυνήθην.
 Δοιπὸν κατὰ τῆς σήμερον τοῦ Μαιμακτηριῶνος
 ἔκτη ὀταμένον, σὺν Θεῷ, μᾶλλον κ' Ἰντικτιῶνος,
 κατ' εὐδοκία τοῦ Θεοῦ ἡδέως ἐκινήθην
 30 λαλῆσαι μέρος τῶν αὐτοῦ πράξεων ἑθυμήθην
 35 ὄντιναν θεοπροβλήτον σῦλον τῆς εὐσεβείας,
 40 φ. 2r διάδοχον | τοῦ στέμματος, φασίν, τῆς μοναρχίας,
 καὶ πύργον ἀδαμάντινον καὶ σύστημα μέγαλον
 τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ φόβον ἀντιπάλων,
 35 ἄγαλμα δὲ σεβάσμιον εἰ καὶ ὑπογραῖζει
 τὸ σέβας καὶ τοὺς εὐσεβεῖς τὰ μέγιστα σιτηρίζει
 καὶ ταῦτα δ' ἀναζωπυρεῖ τὸ στέμμα καὶ τοὺς θρόνους,
 χάριτι τοῦ παντάνακτος εἰς ἀπεράντους χρόνους.
 Καὶ ἐπειδὴ διάδοχος εἶη τῆς βασιλείας
 40 Αὐγούστου τοῦ προπάτορος τοῦ ἐξ ἐπαγγελίας,
 ἔσεται καὶ ὑπέρμαχος τῆς πίστεως Κυρίου
 ἡμῶν, Θεοῦ ἀληθινοῦ, Χριστοῦ τοῦ αἰωνίου
 παρ' οὗ ποικίλων δωρεῶν, χαρίτων ἀθανάτων
 ἐπαξιώθη καὶ πολλῶν θείων τε κ' ἀκηράτων,
 45 κ' Αὐγουστος ἀνακαινισθῇ, δόξα τῆς μοναρχίας,
 τοῦ στερεῶσαι ἔθιμα ἐνδόξου καὶ ἀγίας
 πίστεως τῶν Χριστιανῶν, ἵνα καὶ διαμείνη
 ἡ φήμη μέχρι ἡ ἡὼς μένει καὶ ἡ σελήνη.
 50 (Κ)αὶ περὶ τούτου δέομαι νύκτα καὶ τὴν ἡμέραν
 ἐκείνον τὸν πανάγαθον καὶ τὴν αὐτοῦ μητέρα,
 ἵνα φωτίσῃ μου τὸν νοῦν, καὶ τέλος εἰς τὸ πρᾶγμα
 βάλλω κατὰ τῆς σήμερον εἰς τὸ παρόν μου γράμμα.
 Καὶ δυσωπῆσαι βούλομαι ἐξ ὅλης τῆς καρδίας
 55 τὸν πρὸ ἡλίου ἥλιον, κ' αἰτῆσαι τὰ τῆς χρείας,
 οἷον συγγνώμην πρῶτον μὲν ἡμῶν ἁμαρτημάτων,
 ἐκῶν καὶ ἄκων χαλεπῶν καὶ πονηρῶν ἔημάτων,
 καὶ περὶ ὧν οὐ μέμνημαι· καὶ αὖξῃσιν τοῦ βίου
 εὐδαίμονος, εἰρηνικοῦ, σώφρονος καὶ τιμίον·

50 πανάγαθον ex corr.

1. Ὁ στιχουργὸς λέγει ὅτι θὰ ἱστορήσῃ οὐχὶ ὅλα τὰ κατορθώματα τοῦ Καρόλου ἀλλὰ μέρος τούτων (ἰδίᾳ δὲ ὅσα ἀναφέρονται εἰς τοὺς κατὰ τῶν μωαμεθανῶν ἀγῶνας).

καὶ σύναξιν τοῦ λογισμοῦ, φράσιν πεπαιδευμένην,
60 καὶ τοῦ νοὸς δξύτηταν, καλῶς εὐπρεπισμένην,
ἵνα τὰ κατορθώματα καὶ ἀρετὴ παντοίαν
διηγηθῶ τοῦ καίσαρος καὶ γράψω κατ' εὐθείαν. |

φ. 2ν Ἴδὸν λοιπὸν γονυπετῶ κ' ἄρχομαι τῆς πρεσβείας
64 μετὰ ψυχῆς εἰλικρινοῦς καὶ καθαρᾶς καρδίας : |

φ. 3r "(Α)ναρχε, ἀτελεύτητε, Κύριε παντοκράτορ,
δημιουργὲ τῶν ὁρατῶν πάντων καὶ ἀοράτων,
ὁ τοὺς ἀγγέλους πνεύματα ποιῶν αὐτοῦ καὶ τάξεις,
πυρὸς δὲ φλόγα λειτουργοῦς αὐτοῦ κατασκευάζεις
κ' ἀνήγειρας τὸν οὐρανὸν καὶ πάντας τοὺς ἀστέρας,

70 τὸν ἥλιον δίδων εἰς τρυφὴν καὶ δόξαν τῆς ἡμέρας,
τὴν δὲ σελήνην τῆς νυκτὸς ὑπὲρ τῶν ὁδοπόρων
αἴγλην καὶ παραμύθια καὶ φωτισμὸν ἀπόρων·
λήγουσα δὲ ἐπρόσταξες διηνεκὲς κ' ἀδξάνει,
τὸ δέ γε φῶς ἡλιακὸν ἐνδύεσθαι κ' ἐλαύνει,
75 καὶ ὑποτρέχειν ἄπειρον μέτροι καὶ τῆς δευτέρας,
δέσποτα, παρουσίας σου, τῆς φοβερᾶς ἡμέρας,
ἣν γὰρ ἐθεμελίωσας ἐπάνω τῶν ὑδάτων
καὶ ἐπὶ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῆς οὐ κληθῆσάτω.

Τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ποιεῖς καὶ τοὺς ἰχθύας
80 καὶ τὰ τετράποδα τῆς γῆς, πάσης τε καὶ παντοίας
φύσεως ζῶα ἔτερα, ἔνεκεν τοῖς ἀνθρώποις
τροφὴν τε καὶ ἀνάπαισιν, ἐν διαφόροις τρόποις.

⟨Τ⟩έλος τῆς κοσμοπλασίας.

⟨Κ⟩αὶ καταβάς ἐξ οὐρανοῦ διὰ φιλανθρωπίαν,
ἵνα τῆς παραβάσεως λύσης τὴν ἁμαρτίαν,

85 καὶ σαρκωθῆς ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας,
ἀειπαρθένου τῆς ἡμῶν δεσποίνης Παργίας·
Θεὸς δὲ ὄντα, δι' ἡμᾶς θελήσας ἐνδυνῆναι,

σάρκαν βροτεῖαν ὀλικήν, μᾶλλον καὶ βαπτισθῆναι·
σταύρωσιν δὲ καὶ θάνατον, δέσποτα, ἐκουσίως

90 γευσάμενος ὑπὲρ ἡμῶν, ὡς ἱστορεῖ ὁ θεῖος
Λουκᾶς ὁ εὐαγγελιστὴς καὶ Μάρκος καὶ Ματθαῖος
καὶ Ἰωάννης ὁ λαμπρὸς, ὁ τῶν τεσσάρων κλέος. |

φ. 3v ⟨Κ⟩αὶ ἀναστὰς ἐκ τῶν νεκρῶν, τριήμερος ἐν δόξῃ

- 95 ὥς τὰ ῥητὰ τῶν προφητῶν ἐλικορινῶς βοᾶσι,
 συναναστήσας ἐναντῷ τοὺς εὐσεβεῖς πατέρας,
 ζωὴν τε χαρισάμενος εἰς πάσας τὰς ἡμέρας.
 <Κ>αὶ ἀναβάς εἰς οὐρανοὺς, ὡς οὖν τῆς προφητείας
 ἡ ῥῆσις τὸ βοᾶν τρανῶς· ὁ μέγας Ἡσαΐας·
 100 Καθίσας εἰς τὰ δεξιὰ, εἶπεν, τῆς βασιλείας,
 τοῦ συνανάρχου σου πατρός καὶ πάσης ἐξουσίας,
 συμπροσκυνούμενος ὁμοῦ σὺν τῷ ἀκαταλήπτῳ
 πνεύματι ἡγεμονικὸν εὐθὲς τῷ παρακλήτῳ.
 (Τ)έλος τῆς ἐνσάρχου οἰκονομίας.
 Ὡς πεῖτα δ' εἶπε· Κύριε, μετέλθης μετὰ δόξης,
 105 ἵνα καὶ ζῶντας καὶ νεκροὺς κρινῇς καὶ ἀνταποδώσῃς
 ἐκάστου κατὰ τὸν σκοπὸν, δόλον καὶ πονηρίαν
 τῶν ἐπιτηδευμάτων τε ζωὴν καὶ τιμωρίαν.
 Εἰς δὲ τὴν βασιλείαν σου, εἶπεν, οὐκ ἔσται τέλος,
 ἀλλ' ἦν καὶ εἰ καὶ ἔστ' αἰεὶ ὡς ἀθανάτου μέλος.
 (Τ)έλος τῆς δευτέρας παρουσίας.
 <Δ>ιὰ δὲ τούτων τῶν φρικτῶν θαυμάτων καὶ μεγάλων,
 110 ὧν περ ἐκατατόλμησα σήμερον, καὶ τῶν ἄλλων
 σὼν μυστηρίων φοβερῶν λαλῆσαι καὶ πρεσβεῦσαι,
 εἰσάκουσόν μου, Κύριε, τοῦ δούλου σου καὶ δέξαι
 τὴν προσευχὴν μου σήμερον ὡς εὐσπλαγχνος σωτῆρας,
 115 ἵνα καὶ αὐτὸς ἀξιωθῶ τῆς οὐρανοῦ θύρας.
 Καὶ μὴ μνησθῇς ἁμαρτιῶν τῶν ἐκ νεότητός μου,
 χώρου προβάτων δεξιοῖς, καὶ δεῦτε τοῦ πατρός μου
 ἀκούσω καὶ ἀξιωθῶ ἐκείνην τὴν ἡμέραν
 τὴν ἐνδοξον καὶ φοβερὰν καὶ πάντων ὑπερτέραν.
 119 <Κ>αὶ νῦν αἰτῶ καὶ δυσωπῶ· Τὸν χρόνον τῆς ζωῆς μου
 φ. 4r μάρτυρον | καὶ ἀγίασον καὶ πρόσχες τῆς κραυγῆς μου
 καὶ ῥύου με, πανάγαθε, ἐκ πάσης προστασίας
 ἀνθρώπων καὶ δαιμονικοῦ σκοποῦ καὶ μεθοδείας.
 <Δ>ύτιός οὖν, παντοδύναμε καὶ λυτρωτὰ τοῦ κόσμου,
 στερέωσον τὰς φρένας μου καὶ λάμπρυνον τὸ φῶς μου.
 125 Μνήμην καὶ ἡγεμονικὸν παρὰσχον καὶ ἐνθυμήσεις,
 βοήθειαν καὶ συνδρομὴν οὐ μὴ μου ὑστερήσης,
 ἵνα τὰ κατορθώματα καὶ ἔννοιαι καὶ πράξεις
 διηγηθῶ τοῦ καίσαρος, δυνταὶ καὶ φυλάξης

- καὶ στερεώσης εἰς πολλοὺς χρόνους, καθὰ δηλῶσαι
 130 τὸ γράμμα, καὶ πειθέωσαν λαοί, φυλαὶ καὶ γλῶσσαι.
 <Ε>ἰ γὰρ καὶ γράφω ἄνωθεν, ἐλάχιστος ἀπάντων
 εἰμί καὶ ταπεινότητος καὶ πλείσθων ἐγκλημάτων ¹,
 ἀλλὰ κἀγὼ ἀείποτε καὶ τὴν προσηγορίαν
 πάντων διαλογίζομαι πρὸς σύστασιν καὶ χρείαν.
 135 Καὶ οὕτως ἀναμεταξὺ τῆς συλλογῆς εἰς δόξαν
 τοῦ παναγίου πνεύματος ὁ λογισμὸς καὶ γλῶσσα,
 ὁ μὲν ἐπεγκωμιάζε, ἡ δὲ πάλι λαλῶντα
 νίκας τῆς βασιλείας του κατὰ βαρβάρων ὄντα.
 Κ' ὁ θέλων τὴν ἀλήθειαν ἐκ μέρους καταλῆψαι,
 140 τὰ ὅσα πρὸς ἀκρόασιν τοῦ λόγου καταστήσῃ.
 Ὅπου γὰρ βούλεται Θεός, νικᾶται πᾶσα τάξις
 φύσεως, κ' ἀνταλλάττεται, ὅποιον μὴ θανυμάσης.

- <Ο>ὔτος ὁ θεοφορούρητος καῖσαρ ἐν τῇ πατρῷᾳ
 145 ἀρχῇ ἐπευρισκόμενος, ὥς ὁ χρησμός ἐβόα,
 τοῦ κατὰ τύχην ἔκκειτο πλοῖον ἐν τῷ πελάγει
 αὐτοῦ καὶ θαλαττεύοντα, κλυδωνισμὸς ἐπάγει·
 τοῦτο καὶ παραγίνεται εἰς νήσους ἀνελπίστους,
 φ. 4v τῆς οἰκουμένης δὲ ἔκτος | ποικίλους καὶ μεγίστους,
 ὅπου ἡ ἀνεξάντλητος ὑπάρχει τοῦ χρυσοῦ
 150 φλέβα κ' ἀκαινοτόμητος πράγματος θαυμασίον.
 Ὁ δὲ γεννήσας ἀρχηγὸς φήμην τῆς βασιλείας
 ἀκούσας, παραδίδεται χωρὶς ἀμφιβολίας.
 Ὅθεν γὰρ καὶ τῆς σήμερον ἀνάγουσιν τὰ πλοῖα,
 πληθὸς χρυσοῦ καὶ δίδωσιν ἐπὶ τὴν βασιλείαν·
 155 ἐξ οὗ ἡ βασιλεία του εὐεργετεῖ κατ' ἔτος
 τῶν δούλων του, ὥς ἐξ ἀρχῆς τῶν βασιλέων ἔθος.
 Ὅποιον ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ μελέτη οὐκ ἐρίνη
 μήτε οἱ ἔνδοξοι Χριστοῦ ἀπόστολοι ἐκείνοι,
 οὔτινες ἐδιέδραμον ὄλην τὴν οἰκουμένην,
 160 κηρύττοντες τὴν ἁμωμον πίστιν ἐσθριγμένην
 καὶ εὐλογίαν τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας·
 ἀλλ' οὐδαμῶς περὶ αὐτῆς εἶπον τῆς ἐπαρχίας,
 μόνον τῆς βασιλείας του, ὥς μέλλει μοναρχία

145 πλοῖον ex corr. 151 γενήσας ex corr.

- ἐδήλωσεν ὁ Κύριος κατὰ τὴν προφητείαν.
 165 ‹Ο› δὲ λαός, ὡς ἄδεται, ἐκείνος τοῖς εἰδώλοις
 ἐλάτρευον κ' ἐπείθοντο ἐπὶ τοῖς τόποις ὁλοῖς·
 ὄθεν καὶ ἄνδρας ἀσφαλεῖς καὶ θεοφθόγγους πέμπων
 καῖσαρ ὁ εὐσεβέστατος καὶ πάντας μετατρέπων.
 170 Λοιπὸν ἰδοὺ πεπλήρωται μέρος τῆς προφητείας,
 ἐφ' ἧς ἀναγινώσκωμεν μέσον τῆς ἐκκλησίας,
 ὅποια λέγει: ἔρχονται ἡμέραι καὶ τῆς γαίως
 οἱ θησαυροὶ ἐπανοίξουσιν δοῦναι τοῦ βασιλέως,
 τοῦ καὶ ἐξ ἀποφάσεως Θεοῦ οἰκονομία,
 175 ἀνέστη ἐκ τὴν Γερμανῶν ἀρχὴν καὶ κατ' εὐθεῖα
 ἐνδόξως παραγίνεται εἰς τὴν Ἀλεξανδρόων
 πόλιν μεγάλην Δύσεως, καθολικὴν Ῥωμαίων.
 Ὅπου γὰρ περιβάλλεται, ὡς λέγουσιν, τὸ στέμμα
 τοῦ πρώτου ἀξιώματος, καὶ ἀνυψῶν τὸ βλέμμα
 180 εἰς οὐρανοὺς ἅμα χερσὶν δοξολογῶν εἰκότως
 τὸν τῆς αἰτίας αἴτιον, ὡς ἔδειξεν ὁ τρόπος. |
 φ. 5r ‹Ο› δέ γε ἄρχων τῶν Φραγκῶν¹, ὡς ἤκουσε, ταράχθη,
 καὶ πᾶσα γένος πρὸς αὐτὸν Φραγκίας ἐσυνάχθη·
 ὁμοῦ συνταραττόμενοι σὺν καὶ τοὺς μεγιστάνους,
 185 πῶς οὗτος περιβάλλεται βασιλικούς στεφάνους·
 καὶ ταῦτα μὲν τυραννικῶς, ὡς μέγας τροπαιούχος,
 τῆς οἰκουμένης βούλεται κατασταθῆ κλειδοῦχος.
 Κ' ἐπώργιζον ὡς ὄφρ' οἱ, ἐπληττον ὡς σκορπίοι,
 ὕπουλοι δ' ὡς ἀλώπεκες, διότι οὐδείς ἰσχύει. |
 φ. 5v ‹Κ› ἀκεῖσ' ἐπὶ τὴν Βολωνῶν πόλιν μετὰ ἡμέρας
 190 σαράκοντα ἐγένετο, ὡς παμφαῆς ἀστέρας.
 Ὅθεν ἐστέφθη τηλαυγῶς ἄλλον τῆς βασιλείας
 στέφανον καὶ δυναστικῶς, χωρὶς ἀντιλογίας.
 Οἱ δέ γε Φράγκοι πόρρωθεν ἐκραύγαζον μεγάλως·
 τυραννικῶς ἐστέφθηκεν τὸν στέφανον ὁ Κάρολος.
 195 Οἷ καὶ λυσσώδεις κλίναντες θανυμάζοντες τὸ κλέος
 καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν Καρόλου βασιλέως. |
 φ. 6r ‹Ε› ἵτ' ἀκωλύτως ἔρχεται εἰς τὴν παλαιότητα
 Ῥώμην τὴν περιβόητον καὶ τὴν ὑψηλοτάτην,
 χειροτονεῖται τοιγαροῦν ὑπὸ πρεσβυτερίου,
 200 προέδρου Ῥώμης Κλήμεντος² καὶ λειτουργοῦ Κυρίου.

1. Ἐννοεῖ τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Φραγκίσκον τὸν Α' (1515 - 1547).

2. Πάπας Κλήμης ὁ Ζ' (Ἰούλιος Μέδικος, 1523 - 1534).

Κἀκεῖσε περιβάλλεται ἕτερα σκῆπτρα πάλι,
 ἃ τρέμωσιν οἱ ἀσεβεῖς, μικροὶ τε καὶ μεγάλοι.
 Καὶ λέγουσιν, ὡς ἤκουσα, ὅτι τινὰς τῶν ἄλλων,
 205 ὄηγῶν τε καὶ διοικητῶν εὐγενικῶν μεγάλων
 ἀντισταθῆν' οὐκ ἴσχυσε τοῦ στέμματος τὴν δόξαν,
 ἀλλ' ἤρεμον τὴν πρόσοψιν ἔδειξον καὶ τὴν γλῶσσαν. |
 φ. 6ν <Κ>αὶ οἱ τὴν στέψιν λέγουσιν ἐπὶ τοιοῦτους τρόπους,
 καὶ ὅτι γὰρ ἐστέφθηκεν εἰς τοὺς ὀρθέντας τόπους.

Ἀλλὰ τὸ βεβαιότερον κ' ἐν πάσῃ ἀληθείᾳ
 210 ἔχεις ἀκοῦσαι, σὺν Θεῷ, χωρὶς ἀμφιβολία.
 <Ο>ὔτος, καὶ γὰρ ὡς ἄδεται, ὑπάρχ' υἱὸς Φιλίππου
 ἐξ Ἀουστρίας Γερμανὸς καὶ πρῶτος τῆς συγκλήτου,
 ὅστις ἐκράτησεν ἀρχὴν πάσης τῆς Γερμανίας,
 καὶ ἡ μήτηρ παῖδα τοῦ ὀρθοῦ μεγάλου Ἰσπανίας.
 215 Ὁ δ', ὡς διάδοχος αὐτῶν μᾶλλον καὶ κληρονόμος
 τῶν πατρικῶν καὶ μητρικῶν, ὡς θέλει πᾶσα νόμος,
 ἐδέξατο κ' ἐκράτησε· καὶ ταῦτα δ' ἐκινήθη
 καὶ στέμματος βασιλικοῦ βαλεῖν ἀναθυμήθη·
 ὃς μέσον δήμου καὶ λαοῦ, Θεοῦ οἰκονομία,
 220 ἐστέφθη πρῶτον στέφανον ἐκεῖ ὃς τὴν Γερμανίαν.
 Εἰς πόλιν γὰρ λεγόμενῃν ἐκεῖσε Ἀκουῖσγράνον
 ἐστέφθη τότε, κ' ἔπειτα εἰς τὴν Μεδιολάνων.
 Ἐκεῖ γὰρ περιβάλλεται ἔνδοξον καὶ μεγάλον
 στέφανον πολυτίμητον, ὑπέρτερον τῶν ἄλλων·
 225 ἀνεμποδίστως καὶ αὐτὸν ἐκεῖσ' ἐπαξιώθη,
 τῇ συνεργίᾳ τοῦ Θεοῦ, ὡς οὖν ἐβεβαιώθη.
 Ἐνθα οὐ μόνον ὅτ' οὐκ ἴσχυσε οὐδείς τῶν ἡγεμόνων
 κωλύσαι τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ, τότε ἢ μετὰ χρόνον·
 μάλιστα καὶ συνήγοροι τινὲς τῶν ἐναντίων,
 230 κατ' εὐδοκίᾳ τοῦ Θεοῦ καὶ πάντων τῶν ἀγίων·
 ὦφθησαν γάρ, ὡς ἄδεται, ἐξ ὅλης τῆς καρδίας,
 καὶ φίλοι καὶ ὑπέρμαχοι πιστοὶ τῆς βασιλείας.
 Καὶ ἡνίκα δὲ τῆς χάριτος στεφάνων ἡξιώθη,
 κἀκείνην τὴν ὑπεροχὴν ἔλαβε κ' ἐτυπώθη,
 235 ἐβεβαρύνθη τοῦ Φραγκὸς ἄρχοντος ἡ καρδία·
 καὶ ταῦτα δὲ μεμανηκῶς ἔγενεν εἰς Παβίαν,

- μετὰ δυνάμεως πολλῆς, σπεύδοντα πεπορθῆσαι
Παβίαν, Μεδιόλانا φλέξει κ' ἐξαφανίσει. |
 φ. 7r
 240 <'Ο> δέ γε κράτιστος, ἰδὼν τὴν τούτου τρικυμίαν
 καὶ τὴν θεήλατον δρμὴν κατὰ τὴν βασιλείαν,
 εὐθέως ἐξαπέστειλε τινὰς πεπαιδευμένους
 οἰκέτας καὶ δημαγωγοὺς αὐτοῦ γεγυμνασμένους
 τῆς μάχης, καὶ ἐπέχοντο μεθ' ἐαυτῶν μυρίους
 ἵπποδαμείους εὐγενεῖς, κάλλιστους καὶ ἀνδρείους.
 245 Οἱ καὶ παραγενόμενοι πλησίον τῆς Παβίας,
 μεγάλας οὖν ποιήσαντες ἐκεῖσ' ἀνδραγαθίας,
 εἰς τὸ δωδεκαμύριον στρατόπεδον ἐκείνον
 Φραγκῶν τὸ πολυόπλητον, ζημίαν τε καὶ θρῆνον
 ἐποίησαν, ὥς ᾄδεται, ἐν τινι προαστίῳ
 250 τῆς πόλεως, λεγόμενον Πάρκον, ἐκεῖ πλησίον.
 Ἐκεῖσε καὶ τὸν ἀρχηγὸν ἑλάνουσι τὸν μέγαν
 Φραγκίας ἃ τὸν ἀσύνετον μετὰ καὶ πλείσθων ἄλλων. |
 φ. 7v
 255 <(Ο)>ντιαν ἄγουσιν εὐθύς, καλῶς διωρθωμένον,
 καθάπερ οὖν ὑπὸ Θεοῦ ὑπῆρχε δεδομένον,
 τοῦ θεσπεσίου καίσαρος ἐπὶ τὴν Μητρολίον
 πόλιν κατὰ τῇ εἰκοστῇ πέμπτῃ τοῦ Ἰουλίου.
 Ὅντιαν μετὰ σοβαροῦ σχήματος οὐ λαμβάνει,
 ἀλλὰ μεθ' ἱλαρότητος ἐδέξατ', ὥς ἐφάνη.
 260 Ἐκείνας τὰς χεῖρας, ὥς ποτε ὁ Πέτρος δεξιοῦται
 τὸν Παῦλον ὥς αὐτάδελφον, καθάπερ ἰστοροῦνται.
 <Κ>αὶ ταῦτα δ' εἶπε πρὸς αὐτόν: Οὐκ ἔξεστί σοι, φίλε,
 μεθ' ὁμοπίστους ταραχὴν καὶ μάχην καταστεῖλαι,
 ἀλλὰ συνδέσμῳ ἔφ' ἡμᾶς ἀγάπης καὶ φιλίας
 264 ἔστω ἀπαρσάλευτος, χωρὶς ἀμφιβολίας. |
 φ. 8r
 270 Ἴνα δὲ ἴδῃς τὸν σκοπὸν καὶ γνώμην ἡμετέραν,
 οἷτις ὑπάρχ' εἰρηνικὴ, ἡλίον λαμπροτέρα,
 θέλω τοῦ συζευχθῆναί σε μετὰ τῆς κασιγνήτου
 ἡμῶν γνησίας, οὖν Θεῶ, τῆς καὶ περιποθήτου,
 σήμερον εἰς γυναικᾶν σου νόμιμον παρρησίαν,
 καθάπερ οὖν ἡ τοῦ Θεοῦ ἐπρόσταξ' ἐκκλησία.
 Καὶ οὕτως συμφωνήσαντες κοινῇ βουλῇ καὶ γνώμῃ,

252 Φραγκίας ex corr. 267 συνζευχθῆναι 268 τῆς ex corr.

1. Ὡς γνωστὸν ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Φραγκίσκος ὁ Α' συλληφθεὶς εἰς Παβίαν, ἤχθη αἰχμάλωτος εἰς Μαδρίτην καὶ παρεδόθη τῷ αυτοκράτορι Καρόλῳ τῷ Ε'.

- καθάπερ τῶν Χριστιανῶν ἐθέσπισαν οἱ νόμοι·
καὶ στεφανοῦνται ¹ τηλαυγῶς δόξῃ, τιμῇ καὶ πάσῃ
βασιλικῇ εὐπρόσπειαν μαρμαρυγῶ(σ)αν τάξιν.
- 275 <Π>ρὸ δέ γε τῆς συγγένειας καὶ ὁ ποιμὴν τῆς 'Ρώμης' ²
φθόνου πολλοῦ φερόμενος καὶ θεηλάτου γνώμης,
καὶ ταῦτα δ' ὡς δμόφυλος Φραγκίας, τοῦ Καρόλου
καίσαρος ὤφθη κίβδηλος ἀντίδικος καθόλου.
- Μαθόντες οἱ δημαγωγοὶ τοῦ καίσαρος τὴν γνώμην
280 τοῦ πάπα, ἐπορεύθησαν εὐθέως εἰς τὴν 'Ρώμην, |
φ. 8v ἦν καὶ λεηλατήσαντες περὶ τῶν ἐγκλημάτων
προέδρου κ' ἐνθυμήσεων καὶ τῶν ἐννοημάτων·
ἐνθα λαβόντες καὶ αὐτόν, ὡς οὖν καὶ τὸν Φραγκίας
ἄρχονταν, ὡς προείρηται, μεγάλου τῆς μανίας.
- 285 Καὶ ταῦτα δὲ τοῦ καίσαρος δεδώκασιν παντοίαν
κατορθωμάτων εἴδησιν, μᾶλλον καὶ τὴν αἰτίαν.
'Ο οὖν μαθὼν τὸ γεγονὸς οὐ τέρεται κυρίως,
ἀλλ' ἔστοντα θεόφοβος, ἐνδέχεται μετρίως·
καὶ οὕτως δ' ἐπροστάξατο αὐτοὺς ἀπαραιτήτως
- 290 ἀπολυσάτωσαν αὐτόν, ὡς πρόεδρον ἀκρίτως.
- (Ἐδῶ λέγει οὗ ἐφίσεσθε ὁ Τοῦρκος εἰς τὴν 'Εβιεννίαν') ³.
'(Ε)πειτα βεβαιώσαντες, ὅτ' εἰς τὴν 'Εβιεννίαν'
ὁ Σολομάνης ⁴ ἔγενε μετὰ πολλὴν μανίαν,
ἐπτακοσίας σὺν αὐτῷ ἔχοντα χιλιάδας
γενναίους καὶ ὑπέρμαχους καὶ λογχοφόρους ἄνδρας,
295 καὶ πυροφόρους ἐξ αὐτῶν διαλεκτοὺς μυρίους,
φ. 9r πρόθυμους, μάχης ἔμπειρους, | ἐπαληθῶς ἀνδρείους.
Καὶ παρενθὺς ἀπέστειλε ὡς χιλιάδας δέκα,
ἵνα πολιορκήσωσιν ἐκεῖσε τὴν 'Ρεσέκα'
οἷτινες διερχόμενοι, καθάπερ ἐλαλήθη,
300 τινὲς ἐκεῖ καισαρικῶς τὰς κεφαλὰς ἐτιμήθη.

276 φθόνου ex corr. 288 θεόφοβος ex corr. 291 ἐγγένειαν

1. 'Οντως ὁ Φραγκίσκος ὁ Α' ἐνυμφεύθη τὴν ἀδελφὴν τοῦ Καρόλου τοῦ Ε' Ἑλεονώραν τῆς Αὐστρίας τῇ 1529.

2. Ἡ κατάληψις καὶ δήμεσις τῆς Ρώμης ἐγένετο κατὰ μῆνα Μάϊον τοῦ 1527 ἐπὶ πάπα Κλήμεντος τοῦ Ζ'.

3. 'Ο τίτλος οὗτος προσετέθη βραδύτερον δι' ἄλλης χειρὸς.

4. Πρόκειται περὶ τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμάν τοῦ Μεγαλοπρεποῦς (1520 - 1566), ὅστις προσεπάθησε νὰ γίνῃ κύριος τῆς Βιέννης.

- 304 (Τ)αῦτα μαθὼν ὁ βασιλεὺς, ὡς ᾔδεται, σπουδαίως
 φ. 9v στρατὸ συνάσσει φοβερόν, καὶ πρὸς ἐκεῖ γενναίως
 κ' ἀνδρείως παραγίνεται, ἵνα τὴν Ὀτουμάνων
 δύναμιν ἴδῃ καὶ αὐτόν, ὃν λέγουσιν σουλτάνον. |
 310 ῥ'(Η)κουσεν οὖν ὁ ἄμιρᾶς τοῦ καίσαρος τὸν δρόμον,
 δομὴν καὶ γενναιότητα, ἔλαβε μέγαν κρότον
 κ' ἐκ φόβου τοὺς μεσάζοντας αὐτοῦ καὶ δισυπάτους
 καλέσας πρὸς βουλὴν αὐτοῦ καὶ τοὺς φρονημιωτάτους·
 οἱ καὶ συμβουλευσάμενοι ἀλλήλοις ἐξ ἀνάγκης,
 315 τὸ δέ γε χεῖρον βέλτιστον ποῖσαι ὑπὲρ τοῖς ἄλλοις.
 Καὶ οὗτος δ' ἀποφάσισε, ἵνα ἐκ τοὺς οἰκείους
 ἵπποδαμείους ἐκλεκτοὺς, δόκιμους τρισυργίους
 εὐθέως στείλῃ ἔμπροσθεν κατὰ τοῦ βασιλέως,
 320 κἀκεῖνος, εἰπ', ἐξόπισθεν γενήσεται σπουδαίως.
 Ὅποιον γὰρ ἐποίησε μετὰ σκοποῦ καὶ τρόπου,
 ἵνα, ἐφ' ὅσον μάχωνται, ἐκεῖνος ἐκ τοῦ τόπου
 περᾶσαι καὶ τὸν ποταμόν, ὅπως ἐκ τοῦ κινδύνου
 θυθείη κ' ἀπὸ τὸν θυμὸν τοῦ καίσαρος ἐκείνου.
 325 Τοὺς μὲν γὰρ οἱ δημαγωγοὶ τοῦ καίσαρος ἀνεῖλον·
 ὁ δὲ φυγών, ὥς ἡ βουλὴ ἐψήφισε τῶν φίλων. |
 φ. 10r Εἶτα δὲ τὴν παραδρομὴν ἐτῶν δεκατεσσάρων,
 ἀλάστωρ τις θαλάσσιος, κυβερνητὴς βαρβάρων,
 330 ὁ Ἐρυνθρὸς ὀνόματι Πῶγων¹, τὸν Ὀτουμάνου
 στόλον λαβὼν καὶ πλεύσαντα εἰς τόπον τοῦ σουλτάνου
 Χασάν², ἐν τῇ Καρχηδονῶν πόλιν, μετ' ἐργασίας,
 ἦν καὶ κρατήσας ἔτος ἐν ὁ Πῶγων τῆς κακίας.
 Γνοὺς δ' ὁ σουλτάνος μηχανὴν τοιαύτην δοῦναι τόπον
 335 ὁργῆς, ὡς λέγει τὸ ῥητόν, ἵνα μὴ λάβῃ κόπον,
 εἰς ὅρη δὲ καὶ βάραθρα μετὰ τινων οἰκείων
 340 φοβώμενος πορεύεται, κ' ἀπέστη τῶν ιδίων.
 (Τ)οῦ δ' Ὀτουμάνου ὕστερον ἐγένετο μεγίστη
 ζάλη καὶ παρανάλωσις καὶ τοῦ Πωγώνου πλείσθη·
 345 διότ' ἡ βασιλεία του ἐπόρθησε καθόλου

310 βέλτησον 321 Ετα

1. Ὁ Ἐρυνθρὸς Πῶγων εἶναι ὁ Χαϊρεδδὴν Βαρβαρόσσας, γνωστὸς Τοῦρκος πειρατὴς (1464 - 1546).

2. Μούλεῦ Χασάν, σουλτάνος τῆς Τύνιδος.

- τὰ πάντα τῶν Καρχηδονῶν καὶ θηλάτου στόλου.
 335 Καὶ οἷος βούλ' ἐλικρινῶς εἰδέναι τὰ συμβάντα,
 στήσαι τὸν νοῦν ἐν ἑαυτῷ καὶ καταλάβῃ πάντα.
 <Ο>ὗτος δ' ὁ Πάγων τὸν καιρόν, ὅτε τὴν Καρχηδόνων
 πόλιν ἐδιακράτησε, ἐδόκει μετὰ χρόνον,
 καθάπερ ἀγριώτατος θηρεὺς, κατακρατῆσαι,
 340 τόπους πολλοὺς τοῦ καίσαρος ἰδίου καταστήσαι.
 <Ο> δέ γε καῖσαρ τὴν αὐτοῦ ἠκούσαντα κακίαν,
 εὐθὺς συνάσσει φοβερὸν ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν
 στόλον ἀκαταμάχητον ¹, μεθ' ὅντιναν γηγόνει
 344 πανευκλεὲς σωματικῶς εἰς νῆσον τοῦ Σαρτόνι. |
 φ. 10ν <Κ>ἀκεῖσε παραγίνεται ἐπὶ τὴν Καρθαγένην,
 ἔνθα καὶ περιέδραμον Ἄραβες συναγμένοι
 πλῆθος εἰς τὸν αἰγιαλόν, μετὰ πολλὴν μανίαν,
 ἀντισταθῆναι σπεύδοντες τὴν στόλον ἐπιφανείαν.
 Ὡν τὸν σκοπὸν ὁ βασιλεὺς ἰδὼντα, τοὺς προσιθῆρας
 350 μετὰ βολέων σιδηρῶν καὶ φοβεροὺς σπινθῆρας
 ἀπολυθῆν' ἐπρόσταξε, ἵνα διασκορπίσαι
 αὐτούς, καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν λεηλατήσαι.
 Ἐμφοβοὶ δ' ἀφανίσθησαν, καὶ τὰς δλκὰς εὐθέως
 εἰς τὴν ἀκτὴν ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλε σπουδαίως.
 355 Ἐμβάντες δ' ἐπὶ τὰς δλκὰς ἔνδοξοι, ῥωμαλεοί,
 δημαγωγοὶ λαμπρότατοι, εὐπάρειοι, ὥραῖοι,
 μεσάζοντες κρειττότεροι, μεγίστη παροπλία
 πορθῆσαι τὴν θηλάτον Ἀράβων μεθοδεΐαν. |
 φ. 11r <Α>ὗτος πρὸ πάντων ἔφιππος λαβὼν τε θηγομένην
 360 λόγχην καὶ πρὸς τοὺς Ἄραβας ἔγενον ἐνωμένοι,
 οὔτινες ἀποσιράφησαν ὥς ἐκ πυρὸς προσώπου
 κἀκεῖ εἰς τὰ ἐντότερα γεγόνασιν τοῦ τόπου.
 Καὶ παρὲνθὺς ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσε θάλασσαν
 τὴν ἄμμον, ἵνα τύχωσιν ὕδωρ γλυκὺν ἐκεῖσε.
 365 Κ' εὐρόντες Ἰορδάνεια ῥεῖθρα, οἰκονομία
 Θεοῦ, καὶ ἐνεμπλήσθησαν πάντες ἐν ἀληθείᾳ.
 Ὅθεν, ὥς λέγει τὸ κοινόν, ὕδωρ τοιαύτης χρείας

353 Ἐνφοβοὶ 359 πατῶν εὐίππος

1. Ὁ αὐτοκράτωρ, συνάξας μέγαν στόλον, ἀνεχώρησεν ἐκ Βαρκελώνης τὴν 29 Μαΐου 1535. Διὰ σχετικὰς πληροφορίας βλ. Γ. Χάμμερ, Ἱστορία τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας ἐξελληνισθεῖσα ὑπὸ Κ. Κροκιδᾶ, τόμ. Δ', Ἀθήναι 1873, σ. 42 ἐπ.

- οὐδὲν εὐρέθη πώποτε ἐκεῖσ' ἐπ' ἀληθείας. |
 φ. 11v (Κ)αὶ οὕτως τὴν ἀκρόπολιν πρῶτον περικυκλῶσαι
 370 τῶν Γολεττῶν ἵκέλευσεν καὶ χάρακας ὑψῶσαι
 τοὺς κεραυνοὺς ἐπιμελῶς ἐκεῖσε περιβάλλειν,
 ἵνα τῆς ἀκροπόλεως ποῖσαι παντοίαν ζάλην,
 οὐς ἂφ' ἐσπέρας ἤρξαντο τοῦ κίττειν ἀκωλύτως,
 προθύμως καὶ μετὰ σπουδῆς, ὑπηρετούντων πληθός.
 375 Ὑπὸ τῶν δ' ἀνατέλλοντος οἱ Τοῦρκοι θεωροῦσιν
 τοὺς χάρακας κυκλοειδεῖς· πάντες ἀδημονοῦσιν.
 φ. 12r Εἰς ἄκρον δειλιάσαντες οἱ πρόκριτοι κ' ἐνθῆως
 εἰς Καρχηδόνα ἔγενον ἀμφότεροι σπονδαίως.
 Ὑπὸ τῶν οἱ Καρχηδόνοι ἤκουσαν τὴν τοῦ στόλου
 380 σύναξιν καὶ τοὺς χάρακας, κ' ἐθλίβοντο καθόλου.
 (Ο)ὐ δέ γε Τοῦρκοι μείναντες ἐπὶ τῇ ἀκροπόλει,
 ἀνδρείως ἐπεμάχοντο νύκτα κ' ἡμέραν ὅλη,
 διὰ σκευῶν τε φοβερῶν, ὧν ἐκ τοῦ στόλου πλοίων
 τοῦ Ὀτουμάνου ἐλκυσαν, ὥς ἄδεται, χιλίων.
 385 Ὑπὸ τῶν καὶ μέσον τοῦ στρατοῦ ἐρρίπτει μέγας λίθος
 ὀξύτατος, μετὰ βοῆς μεγίστης παρ' ἐλπίδος,
 ὅστις καὶ γὰρ ἐξεύξατο μετὰ τινος χρησίου
 ἀνθρώπου καί, ὥς εἶδασιν τότε οἱ ὀφθαλμοί μου,³
 ἤρπασε τοῖον ἢ ῥοπὴ ἀπὸ τῆς γῆς οὐργίας
 390 πέντε εἰς ὕψος, ὥς ἐμοί. Ἀλλὰ τῆς Παναγίας
 ἡ χάρις καὶ ἡ προσευχή, ἣν ἔλεγεν ἐν πίστει,
 ἐλύτρωσ' ἐκ τὸν θάνατον, ὥς εἶδαμεν, κ' ἐρρύσθη.
 Χιτῶνα δὲ ἐκ δέσματος ἦν περιβεβλημένος,
 κ' ἐκ τῆς ῥοπῆς ἐγένετο ὅλος διεφθαρμένος·
 395 ἀλλ' ἄνθρωπος εὐχόμενος χωρὶς ἀντιλογίας
 φ. 12v ἡγέρθη ὑπὸ τῆς χάριτος καλὸς τῆς Παναγίας·
 καὶ δῆλον ἐκ τῆς προσευχῆς, ἥς ἐπὶ τὴν μητέρα
 τῆς ἀληθείας ἔλεγε ἐκείνην τὴν ἡμέραν:

369 οὕτως ex corr. 371 ἐκεῖσε ex corr. 374 σποδῖς 376 τοῦ 377 ἐνθῆως

1. Γολέττα (ἰταλ. Goletta) ἢ Γκουλετ (γαλλ. La Goulette), πόλις καὶ λιμὴν ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Τύνιδος, εἰς ἀπόστασιν 12 χιλιομέτρων πρὸς ἀνατολὰς τῆς πόλεως Τύνιδος.

2. Ὁ στιχουργὸς βεβαίως ὅτι αὐτοπροσώπως συμμετέσχεν εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Καρόλου εἰς Ἀφρικὴν, τὸ αὐτὸ δὲ ἐπαναλαμβάνει καὶ κατωτέρω. Οὕτως ἐξηγεῖται καὶ ἡ ἀναγραφὴ σχετικῶν λεπτομερειῶν, ὥς καὶ ἀνεκδότων τῆς ἐκστρατείας ταύτης.

- 400 <Δ>έσποινα υπεράγαθη, κόρη τιμιωτέρα
τῶν οὐρανῶν δυνάμεων πασῶν κ' ἐνδοξοτέρα,
νύμφη ἀνύμφευτε, ἀγνή, μητέρ' εὐλογημένη,
πανάχραντε, παντάνασσα, καθέδρα ἐπηρμένη,
τοῦ πρὸ αἰώνων ἐκ πατρὸς ἀμήτωρ γεννηθῆναι,
καὶ ὑπὸ θείου πνεύματος ἐκ σοῦ σεσαρκωθῆναι,
405 δοχεῖον τῆς θεότητος, ναὲ ἡγιασμένη,
παράδεισε τερπνότητα, ἀμόλυντε παρθένε,
ὥς μήτηρ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, τοῦ μόνου βασιλέως,
ἡ σωτηρία τῶν βροτῶν καὶ σύστας καὶ κλέος,
ἀντιλαβοῦ, ἐλέησον καὶ ὄρου μ' ἐκ παντοίας,
410 ἀνθρώπων περιστάσεως, δαιμόνου μεθοδείας. |
φ. 13r <Ο> δέ γε τῶν Καρχηδονῶν σουλτάνος¹ θανμασίαν
ἔλυσιν τοῦ βασιλικοῦ στόλου καὶ παρρησίαν
ἰδῶντα τοὺς ἐπάρχοντας αὐτοῦ καὶ δισπάτους
παραλαμβάνει σὺν αὐτῷ καὶ τοὺς ἐνδοξοτάτους
415 σπουδαίως παραγίνεται¹ δουλωτικῶς εἰσῆλθε
εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ καίσαρος, ὡς εἶδαμεν, ἐκεῖθε
δεόμενος τὸν καίσαρα ποιῆσαι συμφωνίαν
μεθ' ἑαυτοῦ· καὶ οἱ αὐτοῦ δότωσαν αἰωνίαν
ὑποταγὴν καὶ μυριάς τάλαντ' ἀμετατρέπτως·
420 καὶ ἔως οὐ σκανδαλισθῇ, ἀλλὰ πληροῖ κατ' ἔτος.
Διδούς δὲ καὶ ἀσφάλειαν μηκέτι ἐναντίον
ποιῆσαι εἰς ὑπόσχεσιν τῶν ἑαυτοῦ παιδίων.
Καὶ οὕτως ἐκατάστησε τοῦτον ἐκεῖσε πάλι
424 Καρχηδονίων ἀρχηγὸν μετ' ἐξουσίαν μεγάλῃν. |
φ. 13v <Π>άλι τῆς ἀκροπόλεως θυμὸν πεπληρωμένοι
ἄφνω καὶ πρὸς τοὺς χάρακας ἀνδρείως γενομένοι,
καὶ δξυτάτοις βέλεσι, θυμοῦ κ' ἀλαζονείας,
ἔρριπτον ἐπὶ τῷ στρατῷ μετὰ πολλῆς μανίας·
οἱ κ' ἀποκτείνασιν πολλοὺς τῇ τῶν βελῶν δυνάμει,
430 ἀλλὰ τὴν νίκην οἱ πιστοὶ ἔλαβον, ὡς ἐφάνη.
¹ Ἦν γὰρ τοσοῦτη ταραχὴ καὶ θόρυβος καὶ ζάλη
καὶ τρικυμία καὶ φθορὰ καὶ ἀγάλλοις μεγάλη,

423 ἐκεῖσε ex corr.

1. Δηλ. ὁ Μούλεϋ Χασάν. Βλ. σχετικῶς I. Χάμμερ, Ἱστορία τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἔνθ' ἀν., σ. 42 ἐπ.

- 435 ὅτ' ὁ λαὸς ἐκ τὸν θυμὸν ἐκεῖνον καὶ τὴν πείραν
 μέχοι τῆς ἀκροπόλεως ἐνέδραμον τὴν θύραν.
 Σπεύδοντες οἱ ἡμέτεροι τότε διακρατῆσαι
 ἀκρόπολιν μηχανικῶς, ἐκραζον τοῦ κομίσαι
 κλίμακας οἱ ὁμογενεῖς, ἵνα ὑπὸ τὰ τείχη
 αὐτῆς ἀναβηθῇσονται, ὥς ἐκατανοήθη,
 οὔτινες ἐκ τὸν θόρυβον οὐκ ἤκουσαν τὴν λόγον
 440 κρουγῆν, καὶ ἐπεστράφησαν μετὰ σκοποῦ ἐπὶ λόγον. |
 φ. 14r <Κ>αὶ μεθ' ἡμέρας δέ τινας ἐσκότισεν ἡ νύκτις,
 ἄνεμοι τρικυμίζονται καὶ θάλασσα ἐπίσης,
 βροντὰς ὁμοῦ καὶ ἀστραπὰς, κρότον πολὺν ποιοῦσιν,
 445 χάλαζα δὲ καὶ ὑετός, καὶ πάντες ἀποροῦσιν.
 Καὶ ταῦτα δ' ἔξω τῶν θυρῶν, σὺν τόξα τε καὶ βέλη,
 ἐγένετο οἱ ἀσεβεῖς, εἰ γὰρ καὶ ἡ θυέλλη
 ἦν καὶ βιατὸς ἄνεμος, ἦχος καὶ τρικυμία,
 δοκῶντες ἐν τοῖς χάραξι ποῖσαι τινα ζημία.
 Ἀλλὰ ἡ βασιλεία του τότε πεπτωμένος
 450 ἀμέσως ἐπεφάνηκεν, ὥς λέων θυμωμένος.
 Καὶ οὕτως ἀποστράφησαν, ὥς ἐκ πυρὸς προσώπου
 ἢ ἀπὸ λέοντος ὁρμήν, ὅποια τοῦ ἀνθρώπου
 φύσις οὐκέτι δύναται, ἀλλ' ἐντρομος γεννᾶται,
 454 πῶς ἀποφύγη τὸν θυμὸν τοῦ λέοντος θυμᾶται. |
 φ. 14v 'Ε)ν δὲ κατὰ τῇ εἰκοστῇ πέμπτῃ τοῦ 'Ιουνίου,
 διὰ νυκτὸς ἔξω θυρὸς καὶ λογισμοῦ δολίου
 πάλι, κατὰ τὸ σῆνθες, ἐξηλθον καὶ τὴν κάραν
 λαμβάνουσιν τοῦ κόμιτος Σάρονων¹ καὶ κατεφθάραν.
 Τότε καὶ πέρας εἶληφον οἱ χάρακες ἐκεῖνοι,
 460 τείχη καὶ σκέπη τῶν πιστῶν καὶ τῶν ἐχθρῶν ἀσχύνη.
 Τότε καὶ τοῖς τριήρεσιν κελεύσας πλησιάσαι
 κύκλῳ τῆς ἀκροπόλεως, τοῦ τύψαι καὶ συνθλάσαι.
 <Ο> κολοσσοὶ δὲ πόρρωθεν τύπτει μετ' ἀστραπαῖον
 πῦρ καὶ φλογίζει κ' ἀναλεῖ τὰ τείχη Γολετταίων,
 465 καὶ ἐξ ἐντὸς δὲ καὶ ἐκτὸς ὁ κεραυνὸς οὐ παύει,
 ἀλλ' οὐδεμία, σὺν Θεῷ, τῶν ἡμετέρων βλάβη.
 Ἐὼς ἐνάτην οὐδαμῶς εἰσέγησεν ἡ μάχη
 διὰ θαλάσσης καὶ ξηρᾶς· ἐπαληθῶς ὑπάρχει. |

435 ἡμέτεροι ex corr. 441 ἐσκότασεν 466 σὺν

1. Βλ. Ι. Χάμμερ, 'Ιστορία τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἐνθ' ἀν., σ. 44.

- φ. 15r Καὶ ταῦτα σαλπισάτωσαν ὁ βασιλεὺς κελεύσας,
470 καὶ οἱ πείραν μάχης ἔχοντες, γενέσθωσαν προτρέψας
ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ἄνω, καὶ τὴν σημαίαν
τοῦ ποιητοῦ τῶν οὐρανῶν, ὡς φοβερὰν τρομαφαίαν,
ἐκεῖσ' ἐπαναστήσουσιν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς εὐχόλως
δουλώσωσιν, ὡς ἔγενε, ἔνθα οὐκ ἔστιν δόλος.
- 475 Καὶ ἀναιροῦσιν δὲ ἐκεῖ Ὀτμανικοὺς ἀνδρείους
φύλακας ἀκροπόλεως, θυμώδεις καὶ ἀγρίους,
καὶ οὕτως τὴν ἀκρόπολιν δουλώσαντες εὐθέως,
κατὰ τὴν γνώμην καὶ σκοπὸν Καρόλου βασιλέως.
(Τ)αῦτα τὰ νικητήρια κατὰ τὴν τοῦ ἐβδόμου
480 μηνὸς ἐβδόμῃ τε κ' ἐπὶ ἐγένετο, παρὼν μου ¹.
Καὶ διὰ τὸ σαφέστερον, ἔτει ἐκ τῆς ἐνσάρχου
οἰκονομίας τοῦ Χριστοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου
τρέχουσα τῷ χιλιοστῷ | πεντακοσιοστῷ τε
φ. 15v καὶ πέντε καὶ τριάκοντα πάντα τὰ ἔθνη γινώτε.
- 485 Ἐν δὲ κατὰ τῇ εἰκοστῇ τοῦ προρορηθέντος, πάλι
ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς, μετὰ σπουδὴν μεγάλην,
ἔτι σαλπίσαι, σὺν Θεῷ, καὶ τῷ στρατῷ γενέσθω
ἐπὶ τὴν τῶν Καρχηδονῶν πόλιν συμπορευέσθω,
ἵνα τὸν τοῦ ἀλάστορος αὐχέν' ἀναιρεθῇται,
490 τὸν δέ γε τίμιον σταυρὸν εἰκότως ὑψωθῇται.
(Τ)ίς δύναται καταλεπτῶς λαλῆσαι τὴν ἀνδρείαν
καὶ τὴν δρμὴν τοῦ καίσαρος καὶ τὴν προσηγορίαν;
Ἐπ' ἀληθείας, ἀδελφοί, ἐκείνην τὴν ἡμέραν
494 ἔξ ἐπαλλάξας θαυμαστοὺς ἵππους ἕως ἐσπέραν' |
φ. 16r ἄχρως οὐδ' ἂν θῇ τὸ στρατὸν ἐπιμελῶς δδεῦσαι
κ' ἐν πάσῃ γενναιότητι πρὸς τοὺς ἐχθροὺς στρατεῦσαι.
(Ο) δέ γε Πάγων τὴν δρμὴν ἀδίστακτον καὶ δόξαν
τοῦ καίσαρος ἐν ἐαντῷ ἐθαύμαζεν ὀρώσα
καὶ οὕτως ἐκ τῆς πόλεως ἐξῆλθε μετὰ πάντας
500 Ὀτμανικοὺς καὶ Ἀραβας καὶ ἀνοσίους ἄνδρας.
Πυρφόρους δὲ μεθ' ἑαυτοῦ ἀπείρους καὶ τοξότας
ἔσχεν καὶ πάσης τάξεως ὅπλα καὶ στρατιώτας.
Καὶ πρὸς ἡμᾶς ἀπήρξαντο σκευαῖς ὁμοῦ καὶ βέλη

470 γενέσθωσαν ex corr. 473 ἔχρους 483 τρέχουσα ex corr. ,αφ 488 συν-
πορευέσθω

1. Ὁ ποιητὴς ἐπαναλαμβάνει ὅτι ἦτο παρὼν κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐπιχει-
ρήσεων τῆς Ἀφρικήs.

- 505 ῥιπιτῆναι φαρμακόγλωττα· ἀλλ' ὁ Θεὸς οὐ θέλει
 θάνατον δόλιον τινὸς τῶν καὶ στρατευσάντων
 μετὰ τοιοῦτου καίσαρος πιστῶς πορευομένων.
 φ. 16v Πλὴν ἕνα μόνον δυστυχῆν, | κ' αὐτὸ τῆς ἀμαρτίας,
 ἀνείλε μίαν τῶν σκευῶν δαιμόνου συνεργίας.
 510 Ἦν τῷ στρατῷ τοῦ Πάγωνος, ὡς εἶδα, χιλιάδας
 ἐξήκοντα εἰς ἀριθμὸν γενναιοτάτους ἄνδρας,
 ποικίλων ἀγροαυλόντων τε σημείων καὶ κροτάλοις
 καὶ λογοφόρους ἄπειρους ἔσχεν καὶ πλείστοις ἄλλοις,
 σπευδόμενος τοῦ καίσαρος τὴν δύναμιν κροτῆσαι,
 καὶ τὴν ὁρμὴν τοῦ δρόμου του μεταβαλεῖν ἐκέῖσε.
 515 Ἀλλ' οὗτος τὴν τοῦ Πάγωνος ὁρμὴν οὐκ ἐφοβήθη,
 μάλιστα γενναιότερος, ὡς εἶδαμ', ἐκινήθη·
 οὗ τῷ στρατῷ εἰς ἀριθμὸν ὑπῆρχε θαυμασίους
 ὡς χιλιάς τριάκοντα, πεζοὺς κ' ἵπποδαμείους.
 Κατόπισθεν ἐφύσησε ἀνεμικὴ βιαία,
 520 κομιορτοὺς φερόμενη ζοφώδης καὶ εὐθέα·
 ἣ καὶ εἰσῆλθεν ὡς ῥοπὴ εἰς τοὺς Ἰσμαηλίτας,
 κ' ἐκάλυπεν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν καὶ τὰς ἐσθῆτας. |
 φ. 17r (Σ)ημεῖον νίκης ἔλεγον οἱ εὐσεβεῖς ἐκείνην
 τὴν ταράχην, καὶ ἔλαβον μεγάλην εὐφροσύνην.
 525 Σὺν οἷς ὁ καῖσαρ παρενθὺς κελεύσας τοὺς πριστηῖρας
 ἀπολυθῆναι πρὸς αὐτοὺς φλογοειδεῖς σπινθήρας.
 Ὁ δὲ ἀλάστορ ἔμφοβος γενόμενος, εὐθέως
 ἐπὶ τὴν πόλιν ἔγενε, ὡς εἶδαμεν, σπουδαίως·
 530 ὅστις ἐπὶ τὴν αὖριον κηρύξας ἐξεληθῆναι
 συλλήβδην καὶ μεμανικῶς σπεύδοντ' ἀντισταθῆναι.
 Ἀλλ' ὅταν εἶδε πόρρωθεν τοιάδ' ἐτοιμασίαν
 ἐν τῷ βασιλικῷ στρατῷ, ἰσχὺν καὶ εὐταξίαν,
 θροεῖται ἡ καρδία του, κ' ἐπίστρεψεν ἐκεῖσε,
 535 ὁρῶντ' ἄλλον οὐκ ἴσχυσεν δεσμώτας πυρπολῆσαι·
 οὔτινες ἦσαν ἅπαντες, σὺν γυναιξὶ καὶ βρέφει,
 ὡς χιλιάδας εἴκοσι, ἐπαληθῶς ἐρρέθη.
 Ἀλλ' ὁ Θεὸς βουλόμενος τούτους ἐκ τῶν κινδύνων
 ῥῦσαι κ' ἐκ περιστάσεως τῶν ἀσεβῶν ἐκείνων,
 540 τυχῶν τις παῖς Χριστιανῶν, Ὁτμανικῶν εὐνοῦχος,
 ὄντα φρουρᾶς προτηρητῆς πασῶν τε καὶ κλειδοῦχος,
 ὅστις ἀνέωξε φρουράς, καὶ ταῦτα τοῖς δεσμίοις

- ἐξήγαγ' ἐκ τοῖς σκοτεινοῖς καὶ θλιβεροῖς ταμείοις ¹.
 Οἱ καὶ τῆς ἀκροπόλεως σφαλίσαντες τὴν θύραν,
 προσέχοντες τροχοειδὲς οἱ ἔχοντες τὴν πείραν
 545 καὶ πόρρωθεν τὸν Ἐρυθρὸν Πάγων μεθ' ὀξυτάτοις
 βέλεσιν διωκόμενον ὡς φίλον τῆς Ἀσάτης.
 Οἱ καὶ σημαίαν εὗροντες, ἦν ἀπὸ τῶν χαράκων
 Ἰσμαηλῖται ληστροικῶς ὡς παῖδες τῶν κοράκων
 550 τῶν Γολετῶν ἀρπάσαντο, διεστραμμένη γέννα,
 ὅτε τοῦ κόμιτος Σαρωνῶν ἔταμον τὸν αὐχέναν
 ἦν ἐπὶ πύργου ὕψωσον οἱ τάλανες ἐκείνοι,
 μεγαλοφώνως ἔκραζον : τοῦ κόσμου τὴν εἰρήνην,
 554 ζῆ βασιλεὺς ὁ Κάρολος εἰς ἡπειρον καὶ πόντον,
 καὶ κυριεῦσαι τοὺς ἐχθρούς, ὡς τῶν χρησμῶν εἰπόντων. |
 φ. 17ν <Κ>αὶ μετὰ τὴν προσήκουσαν ὕψωσιν τῆς σημαίας
 ἐκ τῶν δεσμῶν ἐξῆλθέ τις ποιῶν ἐδαφιαίας
 μετάνοιαν ἐνώπιον τοῦ καίσαρος Καρόλου,
 ὅστις πανσόφως πρὸς αὐτὸν φθεγγόμενος καθόλου,
 ὡς βασιλεὺς εἰρηνικὸς τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου
 560 ὁ ἐκ τῆς πλάνης τοῦ ἐχθροῦ καὶ τοῦ δεσποτηρίου
 τὸν κόσμον λυτρωσάμενος, δεῖ καὶ αὐτὸς ποιῆσαι
 ἡμῶς ἐκ περιστάσεως, ἀντιλαβοῦ καὶ ῥῦσαι. |
 φ. 18r Ὁ δὲ περιφανέστατος ἔφη αὐτῷ δακρύων :
 Τῇ τοῦ Κυρίου χάριτι ἐρρυσθῆτ' ἐκ θηρίων,
 565 παντοίας περιστάσεως, θυμοῦ κ' ἀλαζονείας,
 παντός τε φόβου δολεροῦ, θλίψεως καὶ μανίας.
 Κ' εὐθὺς τὸν πολυέλεον ὕψωσον σταυρωμένον
 ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ἄνω δεδοξασμένον,
 μεγαλοφώνως κράζοντες τό : Σῶσον τὸν λαόν σου,
 570 Κύριε, καὶ εὐλόγησον ποίμνιον ἐντολῶν σου,
 καὶ διὰ τὸ πολίτευμα τοῦ σοῦ σταυροῦ ὡσαύτως
 τῶν εὐσεβῶν ἀξίωσαι τὴν νίκην καὶ τὸ κράτος.
 Τότ' ἐκινήθη τῷ στρατῷ, κ' ἐπόρθησε τὴν πόλιν,
 τοὺς Ἀραβας μετὰ θυμοῦ ἀνείλαντες ἐφ' ὅλην
 575 περιοχὴν τῆς πόλεως, προόστια καὶ πύργους
 τὰ πάντα ἐδαπάνησαν καὶ μὴ νομίσης λίγους
 ἔταμον ἐκ τοὺς Ἀραβας ἐκείνην τὴν ἡμέραν,
 ἕως ἡλίου δύνοντος τὴν τοῦ Ἑρμῆς ἐσπέραν ². |

1. Βλ. Ι. Χάμμερ, Ἱστορία τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἐνθ' ἀν., σ. 47.
 2. Ἴσως ἐννοεῖ τὴν Τετάρτην (Mercurii dies).

- φ. 18v
580 Καί οὕτως ἀναμεταξὺ τῶν εὐσεβῶν ἐπάρξαι
διαφορὰ και θόρυβος περὶ τοῦ μὴ πατάσαι
τὰ βρέφη, μήτε τοὺς γονεῖς ὑπ' οὐδενός γε τρόπου,
ἀλλ' ὕγιεις λειψάτωσαν πρὸς δοῦλευσιν τοῦ τόπου·
ἐξ ὧν και πληθος ἔλαυνον και ἐπὶ στόλου πάντας,
σὺν τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν, ἔπεμπον μετ' ὀλκάδας.
- 585 Κ' ἀπανταχοῦ τῆς σήμερον χριστιανῶν οἰκέται
εἰσὶν ἐκεῖν' οἱ βάρβαροι, δοῦλοι και ὑπηρέται.
Και τὰ ἐγκόσμια αὐτῶν και τὰς περιουσίας
εὐρήσεις ἐν ταῖς πόλεσιν, εἰς δῶνυμας και πλατείας,
καθάπερ οὖν ἐώρακα, εἰς χώραν τῶν Δρεπάνων ¹,
- 590 κ' ἐπὶ τὴν περιβόητον πόλιν Μεδιολάνων,
κ' ἐπὶ τὴν πανευδαίμονα μεγάλην Ἰβηρίαν ², |
κ' ἐπὶ τὴν νῆσον Σικελῶν, κ' ἐφ' ὅλην Καλαβρίαν,
κ' ἐπὶ τὴν θεοφρούρητον Πόλιν λαμπράν, ὠραίαν,
τὴν καλουμένην πανταχοῦ παρὰ τῶν ὅλων Νέα ³.
- 595 Οὐ δύναμαι καταλεπτῶς, ὥς ἄπειρος γραμμάτων ⁴,
δημηγορεῖν τε και λαλεῖν βασιλικῶν πραγμάτων
και διὰ τοῦτο τὰ πολλὰ παύω κ' ἀνακινουῦμαι
εἰς τὴν τοῦ Πώγωνος φυγὴν, ὥς εἶδα, διηγουῦμαι.
Και πρῶτον τὴν ἀντίστασιν ἐκείνην τῶν δεσμῶτων,
600 ἣν παρ' ἐλπίδος ἰδὼν γὰρ λαμβάνει μέγαν κρότον.
Και ταῦτα δ' ἔγενε φυγὸς εἰς χώραν καλουμένην
Βόναν ⁵, ὅπου τριήρεσι δέκα και τρεῖς ὀσταμένοι
και εἰσιέν' ἐντὸς αὐτῆς, πλεύσας ἐν Ἀλγυραίων ⁶
τῆς Ἀφρικῆς μετ' ὀθονῶν και πολλοστῶν ἡρώων.
605 Και ταῦτα δὲ μεθ' ἡμερῶν τεσσάρων ἐνοήθη
τὸ πρᾶγμα, και μετὰ σπουδῆς ὁ προῖγκιψ ἐκινήθη
σὺν και τριάκοντα ὀκτὼ τριήρεσι διαπλεῦσαι
ἐκεῖσε, και τὸν Πώγωναν ζητεῖν τοῦ ἀπολέσαι.

583 ἔλαυνον ex corr.

1. Ἡ πόλις Τράπανι (Trapani) τῆς Σικελίας, τὸ ἀρχαῖον Δρέπανον ἢ Δρέπανα.
2. Ἐννοεῖ, προφανῶς, τὴν περιοχὴν τῆς Λιγυρίας ἐν τῇ ΒΔ Ἰταλίᾳ (ἐνθα και ὁ νομὸς τῆς Ἱμπερίας).
3. Ἐννοεῖ τὴν ἰταλικὴν πόλιν Νεάπολιν.
4. Βλ. και στ. 1 ἐπ.
5. Βόνη, πόλις τῆς Βερβερίας ἐπὶ τῆς βορείου ἀκτῆς τῆς Ἀφρικῆς.
6. Ἐννοεῖ τὸ Ἀλγερῖον.

- 609 Τοῦ Πάγωνος ἀποτυχὼν, ἐκέλευσεν εὐθὺς
 φ. 19v πορθῆσαι Βόναν | ἀντ' αὐτοῦ, ὡς πρίγκιψ καὶ γενναῖος·
 ἔνθα καὶ τὴν βασιλικὴν σημαίαν ἀνασταίνει,
 καὶ φύλακας ἐπρόσταξεν ἐκεῖσε διαμέειν.
 Καὶ μετὰ τῆς κρατήσεως ἐξῆλθεν ἐκ τὴν Βόναν,
 σπουδαίως παραγίνεται ἐπὶ τὴν Καρχηδόνα.
 615 Καὶ ταῦτα πρὸς τὸν καίσαρα εὐθὺς ἐδιηγήθη
 ἐκείνην Βόνας κράτησιν, καὶ οὕτως ἐκινήθη
 λαλῆσαι καὶ πρὸς φύλαξιν πόλεως Καρχηδόνων,
 ἵνα μηκέτι σκάνδαλα τύχωσιν μετὰ χρόνον.
 Ὡς ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς, ἐκέλευσεν ἐκεῖσε
 620 τοῖχον ἀκαταμάχτην κύκλῳ Γολέττας κτίσαι.
 Κεραυνοφόρους δόκιμους ἐπρόσταξε προσμεῖναι
 ἐκεῖσε, καὶ δημιουργοὺς καὶ πανοπλίτας στήναι.
 Καὶ ἔστω κλείς Καρχηδονῶν κ' ἐφ' ὅλην Βαρβαρίαν
 624 πύλ' ἰσχυρὰ καὶ κεφαλὴ, ῥάβδος καὶ βακτηρία. |
 φ. 20r <Κ>αὶ μετὰ τὴν περαίωσιν, ἣν ἔπραξε καθόλου,
 ἐκέλευσε τοὺς ὁδηγοὺς καὶ ἀρχηγοὺς τοῦ στόλου
 ἀνύποπτον ἀσφάλειαν δοῦναι καὶ στηριγμένοι
 ἐπὶ τῇ τρίτῳ εἰκοστῇ πάντες ἐν τῷ λιμένι
 Μεσσήνης¹ συναχθήσονται ἄνευ Θεοῦ καὶ μόνου,
 630 ὅτι τῇ χάριτι αὐτοῦ κ' αἰσχύνη τοῦ δαιμόνου
 ἔχω στρατεῦσαι ἀλλαχοῦ, ἔνθα οἰκονομῆσαι
 ἢ εὐδοκία τοῦ Θεοῦ διδάξαι καὶ φωτίσαι·
 καὶ οὕτως εἰσελεύσονται κελεύσας ἐπὶ στόλου,
 χάριτι τοῦ δημιουργοῦ τῆς γαίης καὶ <τοῦ> πόλου.
 635 Τοῦ στόλου δ' ἀποπλεύσαντος, εὐθὺς ἀποκρύβη
 ἐκείνιν τὸ ἀλλόμενον ὕδωρ, ἐκαταφύγη. |
 φ. 20v Σοφία γὰρ οὐ δύναται ἀνθρώπου ἐρευνῆσαι,
 πόθεν αἱ φλέβαι τῶν πηγῶν ἐπαύσαντο ἐκεῖσε.
 Τοῦτο καὶ μόνο δύναται τοῦ μετατρέψαι πάντας
 640 κακόδοξους καὶ ἀσεβεῖς καὶ ἀλλοφύλους ἄνδρας.
 <Τ>ὰ δέ γε νικητήρια ταῦτα τῆς Καρχηδόνας
 ἐγένετο τοῖς ἄπαισι κατὰπτωσις καὶ φθόνος,
 καὶ φρύαγμα τῶν ἀσεβῶν καὶ τῶν ἐτέρων ῥάλλη
 καὶ θόρυβος ἀπανταχοῦ καὶ ταραχὴ μεγάλη.

616 κράτησεν

1. Ἐννοεῖ τὴν πόλιν τῆς Μεσσήνης ἐν Σικελίᾳ (Messina).

- 645 <Τ>ότε κ' ὁ καῖσαρ ἔτι δέ, μετὰ τῆς Καρχηδόνων
κρατήσεως, ἐστέφθηκε ἐπὶ τὸν μέγαν θρόνον,
ἐκεῖνον τὸν παγκόσμιον Ῥώμης τῆς πρεσβυτέρας,
ὁ τοῦ Αὐγούστου καίσαρος ὑπέρτερος καὶ μέγας.
Ἔνθα ὁ Τρίτος ἔστεψε Παῦλος¹ οὐ μετ' οὐκείας
650 ἐκείνου προαιρέσεως, ἀλλ' ὑπὸ δυναστείας.
<Η> γὰρ ἐκείνου φοβερά στέψις καὶ βασιλεία
σκάνδαλο Φράγκοις ἔγενε καὶ τοῖς λοιποῖς μωρία.
- (Ἐκ τῶ ἀρχίζει γὰρ τὸν ῥῆγα τῶν Φραγκῶν)².
<Τ>ότε κ' ὁ ῥῆγας τῶν Φραγκῶν εὐθὺς καταλιμπάνει
τὴν πίστιν, ἣν περ δέδωκε, ἐκὼν καθὼς ἐφάνη,
655 ὥς οἱ δ' ἀπελάκτισε ἀσφάλειαν παντοῖαν,
ἣν δέδωκε πρὸς τὸν Χριστὸν κ' εἰς τὴν Ὑπεραγίαν,
καὶ μία σάρξ³ ἀχώριστος ἐγένετο καὶ αἷμα
μετὰ τοὺς Μωαμεθικοὺς ὁ κάκουργος καὶ πνεῦμα.
Κ' οὐκ ἤρκει ἡ ὁμόνοια, ἣν ἐπραξε, κ' ἀγάπη
660 μετὰ τοὺς Μωαμεθικοὺς, κ' ἀνθρώπους δὲν ἐντρᾶπη,
οὔτε μὴν φόβον τοῦ Θεοῦ, οὔτε τῆς Θεοτόκου,
μετὰ τὸν ἀπελακτισμόν, ὥς εἵπομεν, τοῦ ὄρκου,
ἀλλὰ καὶ τῶν Ἀγαρηνῶν καλέσαντα τὸν στόλον,
καὶ πλῆθος τῶν χριστιανῶν διδοὺς τῶν διαβόλων,
665 κατ' ἔτος ἐπὶ ἔτεσι πέντ' ἐν τῇ Ἰταλίᾳ
κ' ἄρπαζον τοὺς χριστιανούς, γυναῖκες καὶ παιδιά.
Ὅντινα στόλον ἤγαγε μετὰ σκοποῦ καὶ τρόπου
ἐν τῷ λιμένι τῆς Θολοῦ πρὸς χαλασμόν τοῦ τόπου,
ὃ ἔστι κέντρο τῶν | πιστῶν καὶ ὁμφαλὸς ὡσαύτως,
φ. 21r 670 κ' ἔγενε μέγας κίνδυνος εἰς τῶν πιστῶν τὸ κράτος.
Ὅθεν λεηλατήσαντο πέριξ τῆς Ἰβηρίας
καὶ τόπους καὶ προάστια τινὰ τῆς Καλαβρίας⁴
καὶ νήσους ἀποικίσαντο διάφορους καὶ κώμεις.
Ἔ ! τῆς ἀθέου συμβουλῆς καὶ παρανόμου γνώμης !
675 Πλῆθος χρυσοῦ λαμβάνουσιν κ' ἀνθρώπους τῶν ἡρέων
Ἰσπανικῶν, ὥς ἄδεται, ὁμοῦ καὶ Καλαβραίων.
Ἔτι καὶ ναύτας ἔλαβον αἰχμάλωτους ἀνδρείους,

645 ματὰ 649 ὁ Γ

1. Ὁ πάπας Παῦλος ὁ Γ' (1534 - 1549).

2. Ὁ τίτλος προστεθῆναι βραδύτερον δι' ἄλλης χειρός.

- καὶ κυβερνήτας ἔμπειρους Ἱταλικούς μυρίους.
 680 Ὑ(Α)ξιον λύπης τοῦ πτωχοῦ λαοῦ αἰχμαλωσία,
 ἦν παρ' ἐλπίδος ἔλαβον γυναῖκες καὶ παιδία.
 Γνώμη παντοῖα τοῦ ῥηγὸς ἐπόρθιζον ἐκεῖσε
 οἱ ἀσεβεῖς τὰ ἑαυτοῦ, καὶ γυναιξὶ μιγῆσαι
 οὐ μόνον ἐκ τῆς φύσεως, ἀλλὰ καὶ παρὰ φύσει,
 οἵτινες καὶ τοὺς ἄρρενας ἐμίανον ἐπίσης.
 685 Καὶ σεβασμίους εἶδαμεν ναοὺς λεηλατῆσαι,
 συγκαταβάσει τοῦ ῥηγὸς, βωμοὺς ἀνακαινίσαι.
 <Κ>αὶ ταῦτα δ' ὑποτακτικὸς καὶ δοῦλος ἐσυντάχθη
 τῶν ἀσεβῶν, ὡς ἄδεται, κ' ἡ κτίσις ἐταράχθη.
 Φραγκίας δὲ ὁ ἔγκριτος σήμερον ἐτυφλώθη,
 690 καὶ παραβάτης δόλιος ἔγενε κ' ἐγυμνώθη.
 Ὡς δ' Ἰούδας, καὶ αὐτὸς σήμερον ἐπλανέθη,
 κ' ἀρνήθη τὸν διδάσκαλον, κ' ἐκ τὸν αὐχέν' ἐδέθη.
 Καὶ πᾶσαν τὴν λαμπρότητα κ' ἐπαίνους τῶν πατέρων
 σήμερον ἐκατάσχυνε τῶν καὶ ἐνδοξοτέρων.
 695 Καὶ θάψας ἐπὶ τὸν βυθὸν τὴν χάριταν ἐκείνην,
 ἦν εἶχον οἱ προπάτορες αὐτοῦ καὶ τὴν εἰρήνην,
 πῶς ἔσφαλ' ὁ τρισάθλιος κ' ἐμίανε τὸ τάγμα,
 τοῦ γένους τὸ ἀπαύγασμα οὗτος ὡς ἐν τῷ ἅμα ;
 699 Τοῦ δ' οἱ γονεῖς, ὡς ἄδεται, ὑπῆρχοντο μεγάλοι
 φ. 21v ἐχθροὶ τῶν Μωαμεθικῶν, | κ' ἀνάλωσις καὶ ζάλη.
 Καὶ οὗτος πῶς τῇ σήμερον τῶν παλαιῶν τὴν γνώμην
 ἀδίκως ἐκατέλιπε, κ' οὐδὲν ἐβλέπ' ἡ Ῥώμη ;
 Ὡς ὅτ' ἀποσυνάγωγον τὸν λέγουσιν οἱ πάντες,
 705 αὐτὸν καὶ τὸν πατέραν του, παιδία, γυναῖκες κ' ἄνδρες·
 οὓς μὲν οὐκ ἔστιν ἄξιον, ἵνα καταλαλοῦμεν,
 ἀλλ', ἵνα δὲ θρηνησῶμεν αὐτοὺς καὶ λυπηθοῦμεν.
 Καὶ μᾶλλον ὅτι μέλλεται, ἵνα τὴν ἐπαρχίαν
 αὐτῶν ὑστερηθῇσονται κατὰ τὴν προφητείαν,
 710 ἦν εἶπεν ὁ ἀνάδοχος Φραγκῖσκος τοῦ πατρὸς του,
 ἄνθρωπος δοσιώτατος, ὁμοῦ καὶ τῆς μητρὸς του. |
- φ. 22r Ὑ(Ε)τι δὲ ζῶντος τοῦ ῥηγὸς, ἡ πᾶσα Γερμανία
 ἐπῆρθησαν ὡς δόλιοι πάντες τῇ διανοίᾳ,
 οἵτινες δὲ τοῦ καίσαρος, ὡς εἶδαμεν, οἰκέται
 ὑπῆρχον ἔκπαλαι πιστοὶ δοῦλοι καὶ ὑπηρέται.

- 715 Καὶ νῦν καταλιμπάνουσιν τὸν κύριον καὶ φίλον,
 κ' ἐπαναστάντες κατ' αὐτοῦ, ὡς ἔθος τῶν βεβήλων.
 Καὶ ταῦτα δ' ἐκατάστησαν τινὰν ἐκλελεγμένον,
 δημαγωγὸν ὑπέρτερον, ἔνδοξον ἐπηρμένον,
 720 ἄνθρωπον γενναιότατον, μέγαν στρατοπεδάρχην,
 ὅστις ἐπίσταται καλῶς εἰς πόλεμον καὶ μάχην·
 οὗ τοῦνομα Λαγκράφιος, γερμανικὸν τὸ κλέος,
 τῆς Γερμανίας στήριγμα, μᾶλλον καὶ ῥωμαλέος.
 Ἔσχεν δὲ καὶ μεθ' ἑαυτῷ ἄνδρας καθωπλισμένους,
 παντοίας μάχης ἔμπειρους καὶ δεδοκιμασμένους,
 725 ὡς μυριάδας δώδεκα, πεζοὺς κ' ἵπποδαμείους,
 πρηστηροφόρους ἐκλεκτοὺς ἐξ οἷς ὡς δις μυρίους.
 Ἐφ' οἷς γὰρ ὁ Φραγκίας ῥῆξ ἐκόμισεν χρυσοῖνους
 ὡς μυριάς τριάκοντα, συνηγορῶν ἐκείνους,
 οἵτινες δὲ τοῦ καίσαρος ἔγενον ἀντιστάται,
 730 μετὰ δυνάμεως πολλῆς τυφλοὶ καὶ παραβάται.
 Καὶ ταύτης (δὲ) τῆς νεύσεως καὶ συμβουλῆς καὶ τόλμης
 ἐκείνης τῶν Γερμανικῶν ὁ βασιλεὺς καὶ γνώμης
 ἀχρήστου καὶ κατασκευῆς λεπτομεροῦς ἀκούσας,
 εὐθέως παραγίνεται ἐπὶ τῇ πόλει Προύσας¹,
 735 ἧς ἀρχηγὸς ἐδέξατο αὐτὸν μετ' εὐλαβείας,
 μᾶλλον καὶ δεῖπνον ἔποισε μέγαν τῆς βασιλείας.
 Ὅτε τινὲς ἀρχέλαοι ἐκεῖσ' ἐνδοξοτάτοι,
 ἄρχοντες μεγαλοπρεπεῖς, δουξοὶ ἐκλαμπροτάτοι,
 τῶν μεγιστάνων πρόκριτοι λαμπρῶν τῆς Γερμανίας
 740 πόρρωθεν εἰς προσκύνησιν ἦλθον τῆς βασιλείας·
 μεθ' ὧν ἐσυγγενεύσατο ὁ καῖσαρ παρορσίῳ·
 οἵτινες ὡς οὐράνιον δῶρον κ' εὐεργεσίαν
 οὕτως ὑποδεξάμενοι κ' ἐχάρησαν μεγάλως
 περὶ τοῦ ἀξιώματος κ' ἡλικιῶν τὸ κάλλος.
 745 Ὅτε καὶ ὁ Λαγκράφιος ἐκεῖσε πλησιάζει
 μετὰ δυνάμεως πολλῆς, κ' ὁ καῖσαρ ἡσυχάζει.
 Καὶ μάχην συγκροτήσαντο δεινὴν καὶ ῥωμαλέαν,
 ἐπ' ἀληθείας φοβεράν κατὰ τὸν βασιλέαν·
 ὅστις ἀγίως νουθετῶν κ' εἰκότως τοὺς ἰδίους,
 750 μηκέτι φοβηθήσονται ἐκ τοὺς ὑπεναντίους,

734 προύσης

1. Ἐννοεῖ τὴν Προύσιαν.

- ἀλλὰ γενναίως ἅπαντες στήσωμεν τὰς καρδίας,
καὶ δώμεν πρὸς τὸν Κύριον ὕμνους κ' εὐχαριστίας.
Κἀκεῖνος, ὡς πανάγαθος καὶ βασιλεὺς τῶν ὅλων,
754 νίκην δωρήσai πρὸς ἡμᾶς κατὰ τῶν διαβόλων. |
φ. 23r <Κ>αὶ οὕτως ἐκατάστησε τινὰς ἐκλελεγμένους
δημαγωγούς πανευκλεεῖς, τῆς μάχης γυμνασμένους·
πρὸς οὓς καθευεργέτησε ἅπασαν ἐξουσίαν
τῇ περὶ τὰ πολέμια μάχης ὑπηρεσίαν.
Καὶ μάχην συγκροτήσαντο ἐκάτεροι καὶ φόρους,
760 οὓς οὐκ ἐμνήσθ' οὐδέποτε τινὰς εἰς ἄλλους χρόνους.
Καὶ ἐπειδὴ, ὡς ἄδεται, παρὰ Θεοῦ τὸ κράτος
ὑπέλαβε καὶ νέμεται ὁ βασιλεὺς ἀφράστως,
ὥφθη ἐκείνου τις ἀνὴρ, δς λειτουργὸς Κυρίου,
μεγίστως νουθετούμενον, δι' ἐπὶ τῆς αὐρίου
765 μέλλει περάσαι, σὺν Θεῷ, τὸν ποταμὸν ἐκέισε,
τὸν τοῖς ἀνθρώποις ἄβατον· καὶ ταῦτα μὲν νικῆσαι
ἐκείνην τὴν περίφημον μεγάλην Γερμανίαν,
καὶ καταβάλλῃ τὴν ἐχθρῶν ἑπαρσιν καὶ μαρίαν.
Ἐφη ἐκεῖν' ὁ βασιλεὺς : τὸ πλάτος καὶ τὸ βάθος
770 πέλει πολὺ τοῦ ποταμοῦ, καὶ δειλιῶ τὸ πάθος.
Ἄλλ' οὗτος προτρεψάμενος τὸν καίσαρα εἰκότως
περάσωσιν τὸν ποταμὸν ἄμφω καὶ ἀνυπόπτως.
Καὶ οὕτως δὲ ἐπέρασον, Θεοῦ οἰκονομία,
τρισιπιδυμαῖον εὐρὸν τὸν τὴν μεσοποταμίαν.
775 Βοῶντες οἱ τοῦ καίσαρος πάντες μετ' εὐλαβείας,
μετ' εὐφροσύνης καὶ χαρᾶς καὶ στερεᾶς καρδίας :
Ὑψωσον κέρας, Κύριε, τοῦ καίσαρος Καρόλου,
ἵνα δουλώσῃ τὴν ἀρχὴν Γερμανικῶν καθόλου.
Ποία δὲ γλώσσα δυνηθῇ λεπτομερῶς κηρῶναι
780 θάνατον, ὃν ἐποίησε Γερμανικῶν ἐκέισε
ὁ τῶν λευκῶν διοικητής, δοῦξ καὶ στρατοπεδάρχης,
μέγας τοῦ καίσαρος λαμπρὸς καὶ συνεργὸς τῆς μάχης !
Ἐκεῖ χειμάρρων αἵματα ἔδραμον, ὡς ἐφάνη,
784 ὡς ἤκουσα ¹ τὸν Ὅμηρον καὶ τὸν Ἀριστοφάνην, |
φ. 23v δι' ἑγενέ ποτε καιροῖς εἰς τὴν Ἰλίον πόλιν,
τοσοῦτον ἦν, τὸ γέγονεν εἰς Γερμανίαν ὅλην.
Διότ' ἐσυγκροτήσαντο ἐπαληθῶς μεγάλην

1. Ὁ Ἀξαγιώλης ὁμολογεῖ ὅτι στερεῖται ἀμέσου γνωριμίας τῶν ἀρχαίων συγγραφέων.

- μάχην κ' ἀνεκδιήγητον καὶ θόρυβον καὶ ζάλην.
 790 Ἀλλ' ἡ μεγάλη καὶ φορικτὴ κ' ἐξαιρετος σοφία
 τοῦ καίσαρος τῶν Γερμανῶν ἀνείλε μεθοδεῖαν.
 (Ο) δὲ Λαγκράφος τολμηρὸς καὶ μέγας ἐπεδείχθη
 τῆς μάχης, ἀλλ' εἰς πάρειον κειψηκῶς (ἐβλήθη).
 Καὶ τότε πᾶσα τὸ στρατὸ αὐτοῦ καταλιμπάνει
 795 αὐτὸν κ' ἐπέστη ταπεινὸς καὶ μᾶλλον, ὥς ἐφάνη,
 ἔκων ἀχέναν ἔκλινε ὁ βέβηλος βοῶντα. *
 Πλάσθητί μου, Κύριε, τὸν καὶ παραπεσόντα.
 Ὅντιναν ὑπεδέξατο ὁ βασιλεὺς εὐθέως,
 καὶ οὐκ ἐμνήσθη μάταιας γνώμης αὐτοῦ καὶ κλέος.
 800 Λοιπόν, καθάπερ ἄδεται, ὥς ἔδειξε τὸ τέλος,
 ἡ τοῦ Λαγκράφ ἀντίστασις εἰς χαλασμόν καὶ γέλωσ
 αὐτοῦ καὶ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἔγενεν, ὥς τὸ πρᾶγμα
 ἔδειξε, καί, ὥς εἴρηται ὑπῆρχε μέγα θαῦμα. |
 φ. 24r (Α)μα γὰρ ἦν καὶ ἕτερος συνήγορος καὶ φίλος,
 τοῦ Λαγκραφίου συνεργός, ὑπέρμαχος καὶ στύλος.
 805 Ἄνθρωπος ἰσχυρότατος καὶ τολμηρὸς, αὐτάρχης,
 μᾶλλον καὶ περιβόητος, μέγας στρατοπεδάρχης.
 Ὑπῆρχε δούξ τῶν Σαμφονῶν, διοικητὴς μεγάλος,
 ἄνθρωπος γιγαντογενὴς καὶ πρόσοψις καὶ κάλλος.
 810 Ἔσχεν καὶ ἄνδρας σὺν αὐτῷ, ὥς τοῦ Λαγκράφ καὶ πλείους,
 κεραινοφόρους ἵππικούς, δόκιμους καὶ ἀνδρείους·
 οἱ καὶ ποιοῦσιν φοβεράν μάχην καὶ τρικυμία
 τότε κατὰ τοὺς εὐσεβεῖς, ὥς ἄγνωστα θηρία.
 Ἐκ τε ὁρμαίας καὶ πυρὸς ἔγενε μέγας φόνος,
 815 κοινὸς κ' ἀνεκδιήγητος, ὥς ἔδειξεν ὁ χρόνος.
 Ὁ δέ γε δούξ τὴν φοβεράν ὁρῶντα καὶ μεγάλην
 φθοράν καὶ ὑπερβολικὴν ἀνάλωσιν καὶ ζάλην,
 ἐκ φόβου ὀπίσκει ἑαυτὸ ἐπὶ τῆς γῆς εὐθέως,
 μεγαλοφῶνως κράζοντα τότε τοῦ βασιλέως :
 819 Ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν κ' ἐπὶ τὴν βασιλείαν
 φ. 24v μετανοοῦντα δέξαι με κ' ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ·
 ἔσομαι εἰς ὑποταγὴν, ὥς οὖν πεπιστευμένος,
 δοῦλος τῆς βασιλείας σου ἀεὶ δεδουλωμένος.
 Ὅντιναν ὑπεδέξατο εἰς τάξιν προσηλύτον,
 καὶ ταῦτα δ' ἐπακόλουθος ἔγενε τῆς συγκλήτου.
 825 (Β)λέποντες οἱ Γερμανικοὶ τοῦ καίσαρος τὸ κράτος,
 γονυπετοῦντες ἅπαντες, κραυγάζοντες εἰς πλάτος :
 Οὐ μὴ μνησθῆς, ὦ κράτιστε, τὴν τῶν μωρῶν κακίαν,

- οὔτε τὴν ἄτοπον ἡμῶν δούλων σου μεθοδεῖαν·
 830 ἀλλ' ὡς πατὴρ, οἰκτίρισον ἡμᾶς τοὺς ἀσυνέτους,
 κ' ἀπὸ τοῦ νῦν ἐσόμεθα κ' εἰς ἀπεράντους ἔτους
 δούλοι τῆς βασιλείας σου, πάσης ὑπηρεσίας,
 καὶ δόξαν τῆς καθολικῆς δώσωμεν ἐκκλησίας.
 Ἰδὼν δ' καῖσαρ τὴν αὐτῶν μετάνοιαν, ἀνοίξας
 835 τότε τῷ στόματι αὐτοῦ, προστακτικῶς λαλήσας,
 ἀπαραιτήτως κτίσωσιν πρὸς πᾶσαν πολιτείαν
 φ. 25r ἀκρόπολιν ἐπιμελῶς ἐφ' ὅλην | Γερμανίαν
 μετὰ σπουδῆς, καὶ τὸν μισθὸν φυλάκων ἐκ τὰς πόλεις
 ἱκανοσάτωσαν καλῶς τῆς Γερμανίας ὅλης.
 Καὶ ταῦτα δ' εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ἵνα μετ' ἡσυχίας
 840 ἅπαντες διαμένωσιν ἐπὶ τὰς πολιτείας,
 καθάπερ ἐνετείλατο : εἰδ' ἄλλως, δν οὐ τύπτει
 ὁ νόμος, τύπτ' ἡ ῥάβδος μου, ὡς λέγουσιν οἱ τύποι·
 καὶ κάτοπτρον καὶ διδαχὴ γενέσθωσαν τῶν ἄλλων
 κεροδοξούντων ἀρχηγῶν, μικρῶν τε καὶ μεγάλων.
 845 Καὶ οὕτως ἐκινήθησαν τῶν πόλεων εὐθέως,
 τὰς κλεῖς διακομίζοντες τοῦ καίσαρος σπουδαίως.
 Γερμανικοὺς οὐκ ἴσχυσον ἐκεῖν', οἱ ἀπ' αἰῶνος
 δουλώσωσιν οὐδέποτε, ὡς ἔδειξεν ὁ χρόνος.
 850 Ἀλλ' οὗτος, ὡς ὑπέρτερος τῶν ἄλλων ἐπεφάνη,
 φ. 25v κατ' εὐδοκίαν τοῦ Θεοῦ, τὰ πάντ' ἀπολαμβάνει. |
 (Κ)αὶ εἰς Θεὸς συνήγορος πάντοτε καὶ προστάτης
 καὶ τεῖχος καὶ βοήθεια καὶ ὁδηγὸς κ' ἐργάτης
 ἦν καὶ ὑπάρχει κ' ἔσεται πρὸς αὔξησιν καὶ κλέος
 τοῦ κραταιοῦ καὶ ἰσχυροῦ Καρόλου βασιλέως.
 855 Τίς τῶν ἀνθρώπων ὡς ἀπλῶς δύναται μελετῆσαι
 μάχην ἢ πόλεμον τινὰ πρὸς τοῦτον συγκροτῆσαι !
 Καὶ διὰ τοῦτο ἅπαντες εἰς τὴν ἐκείνου σκέπην
 ἔσονται, καὶ τὰς κεφαλὰς κλινάτωσαν, ὡς πρέπει.
 860 Ὅποιος καὶ δυναστικῶς μέσον τῆς Ἰταλίας
 τὰ θεῖα καὶ ἀκήρατα σκήπτρα τῆς βασιλείας
 ἐστέφθη, καὶ παρ' οὐδενὸς τῶν ἄλλων ἡγεμόνων
 ἔμποδον ἐπελήψατο· οἱ γὰρ καὶ μέγαν πόνον
 καὶ τρόμον ἐπελάβοντο, δρῶντες τὴν βιαίαν
 865 στέφιν ἀνεκδιήγητον τοσαύτην καὶ γενναίαν.
 Ὅστις καὶ γὰρ ἐβούλετο, ὡς ἤκουσα καὶ γράφω,

- ἐλευθερῶσαι, σὺν Θεῷ, τὸν τοῦ Κυρίου τάφον ¹,
τοὺς δὲ πιστοὺς χριστιανούς, ῥῆξιν καὶ ἡγεμόνας,
ὡς οὖν υἱοὺς ἀγαπητοὺς ἔχειν καὶ κηδεμόνας.
870 Ἀλλ' ὁ παγκάκιστος εὐθὺς δαίμων ἐν τοῖς ἐγκάτοις
εἰσῆλθε τῶν ποτε καλῶν ὡς τῶν κακῶν ἐργάτης,
καὶ τρικυμίζει τὰς ψυχὰς αὐτῶν καὶ τὰς καρδίας
καὶ ζηλωταὶ γεγόνασιν πάντες τῆς βασιλείας.
Καὶ ταῦτα δ' ἄχρι καὶ τοῦ νῦν αἰτία τοῦ σκανδάλου
875 ὑπάρχει, κ' ὁ διάδοχος αὐτοῦ τοῦ μισοκάλου
φθόνος οὐκ οἶδε γάρ, φησὶν, τοῦ προτιμᾶν συμφέρον
καὶ μᾶλλον ὑπὲρ ἑαυτῶν ἀνάπασιν κ' ἐτέρων.
Ὅμως δὲ πάλ' εἰς τὸν Θεὸν κ' εἰς τὴν αὐτοῦ μητέρα,
ἐκείνην τὴν παντάνασσαν καὶ τὴν ὑψηλοτέραν
880 τῶν οὐρανῶν, ἐλπίζομεν πάντας ἐλευθερῶσαι
αὐτός, καὶ τὸν θεόσωμον τάφον, καὶ συμπληρῶσαι
τὰ γεγραμμένα ἅπαντα εἰς δόξαν τοῦ Κυρίου
ἡμῶν Χριστοῦ ἀληθινοῦ, Θεοῦ τοῦ αἰωνίου.
Ἀμήν. |

- φ. 26r Ὁ (Ε)ν δέ γε τῷ τριακοστῷ ἔτος τῆς βασιλείας ²
τοῦ προρρηθέντος καίσαρος καὶ τῆς ἡγεμονίας,
885 Ἀνδρέου τοῦ ἐκ τῶν Χρυσῶν ³ ἐπάρχοντος θαλάσσης,
βασιλικῷ προστάγματι καὶ ταῦτα μετὰ πάσης
μεγίστης ἐξουσίας τε ποιεῖν τὰ βουλευτά
αὐτοῦ καὶ τὰ θελήματα ἅπαντα καὶ ἡδέα,
ὥφθη τις τῶν Ἀγαρηῶν ἀλάστορ τῆς θαλάττης,
890 ὁ ἐπονομαζόμενος Δουργούτης θεηλάτης·
ἔσχεν καὶ πλοῖα ἐξ ἄρπαγῆς σαράκοντα καὶ τρία,
κ' ἔργενεν ἐπὶ τὴν Ἀφρικὴν ⁴, τὴν εἰς τὴν Βαρβαρίαν ⁵.

874 μισοκάλου 876 ἀνάπασιν 883 λφ

1. Ἀναφέρεται εἰς τὴν προθεσιν τοῦ Καρόλου τοῦ Ε', ὅπως ὀργανώσει νέαν σταυροφορίαν καὶ ἀπελευθερώσῃ καὶ τοὺς Ἁγίους Τόπους.

2. Ὁ Κάρολος ὁ Ε' ἐστέφθη τὸ πρῶτον βασιλεὺς τῆς Αὐστρίας τῷ 1506. Ἐπομένως τὸ τριακοστὸν ἔτος τῆς βασιλείας του συμπίπτει τῷ 1536.

3. Ἀνδρέας ὁ ἐκ τῶν Χρυσῶν εἶναι ὁ γνωστὸς καὶ ἐνδοξος ναυτικὸς ἐκ Γενούης Ἀνδρέας Ντόρια (Andrea Doria), 1468 - 1560, τεθεὶς ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Καρόλου τοῦ Ε' ἀπὸ τοῦ 1528.

4. Ἐνταῦθα ἡ πόλις Ἀφρικιγέ (Βερβερίας).

5. Βαρβαρία ἢ Βερβερία, ἡ εἰς τὰ βόρεια παράλια τῆς ἀφρικανικῆς ἡπείρου κατὰ μῆκος τῆς Μεσογείου θαλάσσης ἐκτεινομένη χώρα.

- 895 Ἦν καὶ λαβὼν ἀπατηλῶς ἐκ τὰς Ἀράβων χεῖρας,
 κ' εὐθέως Τούρκοις ἐν αὐτῇ ᾤκίσαντα καὶ σπείρας,
 σπενδόμενος σουλτανικὴν κρατίσιν ἐνδυσθῆναι,
 καὶ πλείσθην γῆν ἀραβικὴν ἰδιοποιηθῆναι.
 '(Ο) δ' ἔπαρχος ἐπιβουλῆς Δουργούτ ἐνωτισθῆναι,
 εὐθέως τοῖς τριήρεσιν κελεύσας ἐνωθῆναι·
 900 ἔφ' οἷς πρησθῆρας φοβεροὺς βληθήσονται κελεύσαι,
 ὅτι Δουργούτην μέλλει γὰρ ἀπόφασι θηρεῦσαι.
 "Ο καὶ μαθὼν ὁ κάκουργος Δουργούτης, ἀφανίσθη
 κ' ἐπὶ τὴν Κίρβην ἔγενε, κ' ἐκ τῆς ὁργῆς ἐρροῦσθη.
 'Ο δ' ἔπαρχος ἐγένετο εἰς χώραν Μοναστέρους ¹,
 905 ἣν καὶ ληλατήσαντα καὶ φλέξαντ' ἀπὸ μέρους.
 'Ο δὲ γενναῖος καὶ λαμπρὸς υἱὸς τοῦ ἡγεμόνος
 διοικητοῦ Παρθενοπῶν ² Γαρζίας, ὡς τουρκοκτόνος,
 εἶπε πρὸς τὸν ἐπάρχονταν Χρυσοῦν, ὡς ὑπέρτης
 πιστότατος τοῦ καίσαρος μᾶλλον κ' ὡς ὀφειλέτης :
 Δέσποτα, ὥσως ὑψηλὴ λαμπρά σου ἐπαρχία
 910 ἀκούσῃ καὶ τὴν τῆς ἐμῆς γνώμης μετ' ἡσυχία
 ἄγωμεν εἰς τὴν Ἀφρικὴν, τὴν καλιὰν τοῦ λύκου ³
 καὶ διαβόλου δηλαδὴ, μᾶλλον καὶ ἀντιδίκου,
 φ. 26ν καί, χάριτι τοῦ κτίσαντος τοὺς οὐρανούς κ' ἀστέρας,
 λάβωμεν καὶ κρατήσωμεν εἰς πάσας τὰς ἡμέρας.
 915 "Εφη αὐτῷ ὁ ἔπαρχος : "Ἰνα τοῦ βασιλέως
 ἀναφορὰν ποιήσωμεν καὶ στείλωμεν εὐθέως,
 καὶ κατὰ τῷ προστάγματι αὐτοῦ ἀναμφιβόλως
 ἔχομεν ποῖσαι, σὺν Θεῷ, καὶ κινηθῶμ' εὐχόλως.
 Καὶ οὕτως δὲ τοῦ καίσαρος εἵδησιν τῶν πραγμάτων
 920 δεδώκασιν καταλεπτῶς καὶ τῶν ἐννοημάτων.
 'Ο δέ γε καῖσαρ τὴν γραφὴν ἰδὼντα, παραχρῆμα
 ἀπολογεῖται πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ τοσοῦτον ῥῆμα :
 Προστάσσω σὲ τὸν ἐπαρχον θαλάσσης σὺν τοῖς πάντας
 κυβερνητὰς καὶ ἀρχηγούς ἐκλελεγμένους ἄνδρας,
 925 ἵνα κατὰ τῆς σήμερον, ἄνευ Θεοῦ καὶ μόνον,

918 κινηθῶμεν εὐχόλως ex corr.

1. Μοναστήρ, μικρὰ χερσόνησος, ἀποφυσισμένη ἀπὸ τῆς ἀκτῆς τῆς Τύνιδος, ἀνατολικῶς τῶν Σούσων.

2. Παρθενόπη παρὰ τῷ Βιργιλίῳ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα τῆς ἰταλικῆς πόλεως Νεαπόλεως.

3. Τὸ νόημα εἶναι νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν φωλεὰν τοῦ λύκου καὶ τοῦ διαβόλου (δηλ. τῶν ἐχθρῶν).

- συνευδοκοῦντος δὲ αὐτοῦ, κ' αἰσχύνῃ τοῦ δαιμόνου,
 πορεύθητε εἰς Ἀφρικὴν, μετ' ὀθονῶν κ' ἡρώων,
 καὶ λάβετε μεθ' ἑαυτῶν ὁμοῦ καὶ τοὺς Ῥωμαίων
 930 τριήρεις καὶ δημιουργούς, σὺν καὶ τοὺς Φλωρεντίας,
 καὶ ταῦτα μὲν ὡς ἐκλεκτοὶ μάχης καὶ ἐμπειρίας
 περικυκλώσατε αὐτὴν ἐκ γαίης καὶ θαλάσσης,
 καί, κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν, ἀκούσω καὶ τὰς πράξεις.
 Ἰδόντες δὲ τὸ πρόσταγμα τοῦ καίσαρος, συντόμως
 935 ἔγενον εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ θορυβεῖτ' ὁ κόσμος.
 Κ' εὐθέως γὰρ εἰς ἡπειρον ἐρρίψαντο τὴν σπεῖραν
 καὶ χάρακας ὑψώσαντο ἅμα κατὰ τὴν θύραν·
 ἔνθα τεθέντες φοβεροὺς πρησθήρας καὶ μεγάλους,
 μεθ' οὓς γὰρ ἐκατάτυπτον σφοδρῶς τοὺς ἀντιπάλους.
 Ἡ δ' Ἀφρικ' ἦν ἐπίπυλος σιδηραῆς καὶ τοίχῃ
 940 μάχης ἀνεπιχείρητα, ὡς οὖν ἐδιηγῆθη
 ἄνθρωπος ὑποκείμενος ἐν πάσῃ ἀληθείᾳ,
 ἅτινα δ' ἐβεβαίωσον καὶ ἄλλοι παρησιᾷ. |
 φ. 27r Ἔσχεν καὶ ἄνδρας ἰσχυροὺς, Ἀραβας κ' Ὀτουμάνους,
 φύλακας μάχης ἐμπειρους, ὠμότατους καὶ πλάνους.
 945 Ἐνεκεν τούτ' οὐκ ἴσχυσαν συνθλάσαι κ' εἰσιέναι,
 οὔτ' ἐκ τοὺς τοίχους οὐδαμῶς ἡδύνοντ' ἀνιέναι.
 Ἀλλ', ἐπειδὴ ὁ Κύριος εἰς πόλεμον καὶ μάχην
 τοῦ θεσπεσίου καίσαρος συνήγορος ὑπάρχει,
 950 σοφίζει τοὺς δημιουργούς, κ' ἐλάβασιν ὡς δύο
 τριήρεις καὶ συζεύξαντο, ὡς βόας ἐν ζυγίῳ.
 Κ' ἐπάνω δ' ἐστεγάσαντο ποιοῦντες ὑπερῶα
 καὶ χάρακας ὑπ' ὀθονῶν καὶ κάμιλων εὐρῶα·
 ἅμα πρησθήρας ἔθεντο φθοροποιούς καὶ ἄνδρας,
 954 κρότον ποιοῦσιν φοβερόν καὶ ἀναιροῦσι πάντας. |
 φ. 27v Ὁ δέ γε τοῦ ἐπάρχοντος στόλος ἐπαριμμήθη
 ὀθόνεσιν σαράκοντα, ὡς ἐκατανοήθη·
 ἔσχεν καὶ ἄνδρας σὺν αὐτῷ ὡς τετρακισχιλίους
 γενναίους καὶ εὐπρόσωπους, κάλλιστους καὶ ἀνδρείους.
 960 Οἱ καὶ σφοδρῶς τὴν Ἀφρικὴν ἐκρούοντο, κ' ἐρράγη·
 τοίχον ἐρρίψαντο πολλὸν ἀπὸ τὸν πόντον πλάγι.
 Κἀκεῖθεν εἰσιένεσαν, καὶ τὴν τοῦ βασιλέως
 σημαίαν ἀνυψώσαντο εἰς Ἀφρικὴν εὐθέως·
 καὶ οὕτως καταπλήξαντες τότε τοὺς ἐναντίους,

- Αιθιοπας και 'Αραβας κ' 'Αγαρηνούς άνδρείους.
 965 Καί ταῦτα δ' έπορθήσαντο γυναικας και παιδία,
 φ. 28r και τὰ | έγκόσμια αὐτῶν και τήν περιουσίαν
 ήγαγον εις τήν Σικελῶν νήσον κ' επί τῇ Πόλει
 Νέα ¹, φημί, ὡς ᾄδεται κ' επικαλοῦσιν ὅλοι,
 970 ἔτι και πλήθος έξ αὐτῶν πατέρων και μητέρων,
 ἅμα παισιν και ἀδελφοῖς και συγγενῶν ἑτέρων,
 πωλοῦντες ὡς ἑρίφια· κ' ἐλαύνουσιν οἱ πάντες,
 τὰ τέκνα γάρ, ὡς ᾄδεται, γυναικας και τοὺς ἄνδρες.
 <Κ>αί, ἐπειδὴ πᾶν δώρημα τέλειον καταβαῖνον
 ἄνωθεν γάρ εκ τοῦ Πατρὸς τῶν φῶτων δεδομένον,
 975 πολυαρχαί, παύσετε και δεῦτε πορευθῆτε
 τῷ δόγματι τοῦ καίσαρος, ὡς ἄλλοτε γραπτῆτε.
- <Κ>αί διὰ τοῦτ', ὡς κράτιστος και μέγας τροπαιοῦχος,
 τῆς ὀρθοδόξου πίστεως στήριγμα και κλειδοῦχος,
 980 κλῖνον τὸ οὖς σου ἐπ' ἐμὲ διὰ τῆς Θεοτόκου
 και πρόσχες παρακλητικὴν ἀναφορὰν μεθ' ὅρκου.
 Ὅτι ἐγὼ πρὸς τὰ καλὰ και τὰ συμφερόντά σοι
 ὑπάρχω σφόδρ' ἀκόρεστος, ὡς δρωπικὸς τοῖς πᾶσιν
 ὕδασι κ' ἀνεπίληπτος, πιστὸς τῆς βασιλείας
 985 και δοῦλος και ὑπέρμαχος αὐτῆς ἐπ' ἀληθείας·
 και ὀλοψύχως δέομαι, ἵνα κατακρατήσῃ
 σήμερ' ἡ βασιλεία σου Ἀνατολὴν και Δύσιν.
 Καί μὴ νομίσης, βασιλεῦ, ὅτ' ὡς ἀπλῶς κινοῦμαι,
 ἢ μᾶλλον και ὡς ἔτυχε τοιαῦτα διηροῦμαι,
 990 ἀλλὰ μεθ' ὅρκου φοβεροῦ Θεοῦ και τῆς ψυχῆς μου
 λαλῶ τῆς βασιλείας σου ἐφ' ὅρος τῆς ζωῆς μου.
 Ὅ(Ε)νεκεν τούτου, σὺν Θεῷ, εἰδῶσιν τῶν πραγμάτων
 Ἑλλάδος και ἀπανταχοῦ ἐκείνων τῶν περάτων
 σήμερον δίδω καθαρώς ἐπὶ τὴν βασιλείαν,
 995 κ' ἐλπίζω εἰς τὸν Κύριον, κατὰ τὴν προφητείαν,
 θέλει κρατήσῃ τοὺς ἐκεῖ τόπους διὰ συντόμως
 και ἔσῃται κυβερνητὴς πάντων και οἰκονόμος.
 φ. 28v Διότι γάρ, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, πρὸς | τὰ σημεῖα,
 ἅπερ ὀρῶμεν σήμερον, Θεοῦ οἰκονομία,

1. Ἐννοεῖται ὡς και ἀνωτέρω ἡ Νεάπολις τῆς Ἰταλίας.

- 1000 αὐτός ἐστιν ἐπαληθῶς, ὃς μέλλει βασιλεῦσαι
τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, κ' ἐχθροὺς ἐξολοθρεῦσαι.
<Κ>αί, εἰ θέλεις γινῶναι, κράτιστε, καὶ μέρος τῶν σημείων,
τῶν καὶ βεβαίως ἔγενον ἐπὶ τῷ Βυζαντίῳ,
εἰς τοὺς λιθίνους λέοντας ἐκείνους καὶ τοὺς βόας¹,
οὔτινες γὰρ τὰ πρόσωπα ἔβλεπον τῆς ἐφῶς
1005 μέρη καί, ἐπιστρέψαντα ἀφ' ἑαυτοῖς καὶ Δύσιν
θεάσαντο τινὰ καιρόν, πρᾶγμα ὑπὲρ τὴν φύσιν.
Διότι γὰρ ἀκίνητοι οἱ λέοντες ἐκείνοι
ὑπῆρχασιν ἐπαληθῶς· οὐδείς μὴ ἀντιτείνῃ.
Ἔργον ὑπῆρχον τοῦ ποτὲ κὺρ Λέοντος ἐκείνου,
1010 λεκανομάντου καὶ σοφοῦ μᾶλλον καὶ περιφήμου,
οὔτινες γὰρ εἰστήκεισαν εἰς τὴν ἀκτὴν πλησίον·
καὶ ταῦτα γάρ, ὡς λέγουσιν, ὅτι μεθ' ἔτη δύο
ἀφ' ἑαυτοῖς ἐρρίπτησαν ἐκεῖσ' ἐν τῇ θαλάσῃ
καὶ ἴσταντ' ἄχρι καὶ τοῦ νῦν, χωρὶς ἀνθρώπου πρᾶξι.
1015 <Ε>ν δέ γε μέσον τῆς λαμπρᾶς, μεγάλης ἐκκλησίας,
ἀγιωτάτης τοῦ Θεοῦ καὶ παμφαοῦς σοφίας,
εἶπον τινὲς Ἀγαρηνοί, καὶ λέγουσιν μεθ' ὄρκου,
ὅτ' ἀοράτως ἤκουσαν ψαλμοὺς τῆς Θεοτόκου,
καὶ ἐξαιρέτως λέγουσιν τὴν φοβερὰν ἡμέραν
1020 τῆς ἀναστάσεως Χριστοῦ πασῶν ἐνδοξοτέραν :
Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, ἀκούωσιν καὶ φρίττουν,
ὅποτον ἀναμεταξὺ λέγουσιν καὶ κηρύττουν².
Καὶ ἄλλα πλεῖστα λέγουσιν ἐν Κωνσταντίνου πόλει
ἔγενον ἀνεπίγραφα, ἃ καὶ θαυμάζοντ' ὅλοι.
1025 Ἔνεκεν τούτου ἡ ἐλπίς ἡμῶν ἀναμφιβόλως
ἔμεινεν εἰς τὸν Κύριον, ἐν ᾧ οὐκ ἔστιν ὁλός. |
φ. 29r Λοιπόν, ὡς θεοφροῦρητος καὶ εὐαγγελισμένος
παρὰ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ δεδοξασμένος
καὶ ὡς μέγας κ' ἀνεπλήρητος καὶ βασιλεὺς εἰρήνης,
1030 τῆς πίστεως διοικητὴς καὶ τῆς δικαιοσύνης,
ἔχεις κινῆσαι, σὺν Θεῷ, σὺν τοῦ θεοφροῦρήτου
στόλου τῆς βασιλείας σου, ὅνπερ οἱ πάντες φρίττουν,
ἵνα καὶ τὸν Ἀνατολῆς μεγάλῃς Ἐκκλησίας
λαὸν ἐκ τῆς τῶν ἀσεβῶν ἑνσθῇναι προστασίας.
1035 <Κ>αὶ ὅτ' ἐνωτισθήσονται οἱ εὐσεβεῖς καθόλου,

1. Βλ. ἀνωτέρω, σ. 429.

2. Βλ. ἀνωτέρω, σ. 429.

- ὅτι ἡ βασιλεία σου μετ' ἐξαισίον στόλον,
 τοῦ παναγίου Πνεύματος χάριτι, ἐπανήλθε,
 κ' ἐπάτησεν ὁ πούς αὐτοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδ' ἐκεῖθεν,
 καὶ ταῦτα δ' ὥς φιλόθεος ὅλος δικαιοσύνης
 1040 καὶ τὸν ἄγωνα τὸν καλὸν ἔχοντα τῆς εἰρήνης,
 ἐπρόσταξε τοὺς ὁδηγούς τοῦ ἀκηράτου στόλου
 καὶ τοῦ πανευτυχοῦς στρατοῦ δημαγωγούς καθόλου,
 εἴαν τις τοὺς χριστιανῶν οἴκους ἢ ἄλλον κτήμα
 πορθῆσαι ἢ τινὰ κακὸν εἴπη πρὸς αὐτοὺς θῆμα,
 1045 ἀναμφιβόλως εἰς ὀργὴν πέσει τῆς βασιλείας
 ζωῇ καὶ τὰ ὑπάρχοντα, χωρὶς ἀντιλογίας·
 ἀλλ' ἀπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν πορθῆσαι κ' Ἰουδαίων
 χρυσὸν τε καὶ ἱματισμὸν καὶ τέκνα τῶν ἀθέων.
 1050 (Κ)αὶ ταύτης δὲ τῆς χάριτος δοθείσης τῶν Ῥωμαίων,
 ὥς αἱ ψυχαὶ πρὸς τὸν Χριστὸν δράμωσιν τῶν δικαίων,
 οὕτως μεθ' ἰλαρότητος κ' εἰλικρινοῦς καρδίας
 δράμωσιν εἰς προσκύνησιν τῆς σῆς περὶ φανείας
 πάντες οἱ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ γένους ἐκλελεγμένοι,
 1055 ἄρχοντες εὐγενέστατοι δμοῦ καὶ ἀρχωμένοι,
 τοῦ Ἑλλησπόντιον δηλαδὴ καὶ τοῖς ἐκεῖσε τόποις,
 ὥς ὑπηρέτες ἅπαντες δείξωσιν καὶ τοῖς τρόποις· |
 φ. 29v (Ε)ἴτα Πελοποννήσιοι, ἀπόγον' ἡμιθέων,
 οἱ τῶν Λακώνων εὐγενεῖς ποτὲ καὶ τῶν γενναίων,
 1060 ἅμα καὶ γένος Ἀττικόν, κλέος τῶν σοφωτάτων,
 ἀπόγονοι τῶν παλαιῶν καὶ τῶν ἐνδοξοτάτων·
 ἐκεῖ καὶ τῶν Μακεδονῶν γένος καὶ τῶν Κερκύρας,
 δμοῦ σὺν τῶν Δυρραχινῶν τῆς μάχης καὶ τῆς σπείρας,
 σχεδὸν εἰπεῖν, πετόμενοι ἤξουσι προσκυνῆσαι
 1065 πάντες τὴν βασιλείαν σου, δουλωτικῶς ἐκεῖσε.
 Πρὸ πάντων Κρηται τολμηροί, ἄνδρες γεγυμνασμένοι,
 τῆς μάχης καὶ τοῦ θόρυβου φύσει πεπαιδευμένοι,
 ὠμότατοι καὶ ἰσχυροί, πανεύστοχοι τοξόται,
 γενναῖοι καὶ ὑπέρμαχοι, δόκιμοι στρατιῶται·
 1070 λόγῃ οὐκ ἀποστρέφονται, ξίφος οὐ δειλιοῦσιν,
 μάχην καὶ θάνατον ἀεὶ οἱ Κρητ' ἐπιθυμοῦσιν.

1042 τοῦ supra lineam add. cod. 1057 ἀπόγονοι μηθαίων ex corr. 1062 δω-
ραχηνῶν

- Ὑπάρχουσιν τετράδια ὡς χιλιάς πεντάκις,
 καὶ ταῦτα λεοντόγνωμοι, ὡς ἄδεται, πολλάκις
 οὔτινες μεθ' ἐλικοκρινοῦς ἐπέλθωσιν καρδίας,
 ὡς δοῦλοι καὶ ὑπέρμαχοι πάντες τῆς βασιλείας.
 1075 Ἀνθρώπου γλῶσσα ἀδύνατον ἰσχυῖσαι τοῦ λαλήσαι
 τὴν τῶν πιστῶν ἐλικοκρινὴν ἔνωσιν μελετῆσαι.
 Ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς δρομαίως πορευθῶσιν,
 ἵνα τῆς βασιλείας σου μορφὴν ἀξιωθῶσιν,
 1080 ἦν καὶ ἀκολουθήσουσιν λαοί, φυλαὶ καὶ γλῶσσαι,
 χάριτι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, τὸν Ἰσμαὴλ τροπῶσαι.
 Καὶ τότε πληρωθήσεται, ὡς λέγ' ἡ προφητεία,
 ὅτι κοινὴ χριστιανοῖς γίνετ' ἐλευθερία
 ἀπὸ παντοίου πειρασμοῦ καὶ θλίψεως μεγάλης,
 1085 ὁμοῦ κ' ἐκ περιστάσεως καὶ ἀενάου ζάλης,
 ἕκ τ' αἰσθητῆς καὶ νοητῆς, καὶ ἀνιάτων πόνων
 κ' ἐκ ὀφρεμεμάτων χαλεπῶν, ὧν εἶχον κατὰ χρόνον,
 ἐκ τούδ' ὀφθέντας ἀσεβεῖς κ' ἐκ τῆς συκοφαντίας
 φ. 30r αὐτῶν ἀπείρου καὶ πολλῆς δαιμόνου | μεθοδείας.
 Οἱ δ' εὐσεβεῖς ἐπαληθῶς τῶν αἰσθητῶν οὐκέτι
 1090 παθῶν ἡγοῦντ' ἐπίπονα ἢ θλίψεως μελέτη.
 Ἀλλ' ὁ καθόλου στεναγμός, ἀνάλωσις παντοίας
 καὶ φλόγα καὶ περιστάσις ἄπειρος τῆς καρδίας
 ἔν' ὅτι καὶ λαμβάνουσιν παῖδες ὑστερημένων
 καὶ βίον καὶ ἱματισμὸν ἀνθρώπων σφζομένων·
 1095 καὶ τριετὴ ζοῦσ' ἄνεσιν, τάχα τότε ἐπαφίρον
 μετέρχοντ' ἄλλοι θηρευταὶ κ' ἀρπάζωσιν κἀκείνων,
 κ' ἄγωσιν εἰς Βυζάντιον πάντας καὶ περιτέμνων,
 βιαίως καὶ τυραννικῶς ἢ τοὺς αὐχένας τέμνων,
 βασάνοις τιρωσκόμενοι πιστεῦσαι καὶ συντάξαι
 1100 πλάνην τὴν μωσαμεθικὴν ἐλικοκρινῶς δοξάσαι,
 κ' ἀπαρηθῶσιν τὴν λαμπρὰν χριστιανῶν θρησκείαν.
 Τίς ὑποφέρει, Κύριε, τοσαύτην ἀδικίαν ;
 Λοιπὸν οἱ παῖδες βλέποντες κίνδυνον τοῦ θανάτου,
 1105 ἐκὼν καταλιμπάνουσιν πάντα τῆς ἀκηράτου
 πίστεως τῶν χριστιανῶν, καὶ ταῦτα βλασφημοῦσιν,
 τοῦ ὕδατος καὶ πνεύματος τὴν χάριν καταργοῦσιν·
 καὶ εἰς πλάτος οἱ ταλαίπωροι πάντα τῆς εὐσεβείας
 ἀρνῶνται τὰ μυστήρια τῆς εὐαγοῦς θρησκείας.

1. Ὁ στιχογράφος ἀναφέρεται εἰς τὸν θεσμόν τοῦ παιδομαζώματος.

- 1110 Γ'έγραπται γάρ : Ὁ ἔμπροσθεν ἀρνήσῃ με τοῦ κόσμου,
ἀρνήσομαι καὶ γὰρ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου.
Φασὶν δὲ τούτου ἕνεκα τινὲς τῶν διδασκάλων,
λέγω τῶν οἰκουμενικῶν ἐκείνων τῶν μεγάλων :
- 1115 Ἦνίκα τις τῶν εὐσεβῶν ὑπὸ τοῦ διαβόλου
παγίδα καταλεληφθῇ καὶ ὑστερηθῇ καθόλου
τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, ζωὴν καὶ βασιλείαν,
καὶ εἰς τὴν δαιμόνων συμπλοκὴν ἐμπέσῃ καὶ δουλείαν, |
- φ. 30ν αἱ στρατιαὶ τῶν οὐρανῶν στενάζουσιν μεγάλως,
λυπούμεναι τὸν χωρισμὸν καὶ τῆς ψυχῆς τὸ κάλλος.
Καί, εἰ διὰ μιᾶς ψυχῆς τοσαύτη τρικυμία
- 1120 γίνετ' ἐπὶ τοῖς οὐρανοῖς, ὡς λέγω, καὶ σημεῖα,
ὅτε μυρία τῶν ψυχῶν ἐπὶ τῆς ἀπωλείας
ὑπάγουσιν, καὶ τῆς Θεοῦ στεροῦνται βασιλείας,
τί μέλλει γένει τὸ λοιπὸν τότε πρὸς τὴν μεγάλην
φθορὰν ἐκείνων τῶν ψυχῶν, ὡς εἵπομεν, καὶ ζάλην ;
- 1125 Οὐ δύναται τὸ στόμα μου καταλεπτῶς λαλῆσαι
τοὺς στεναγμοὺς τῶν οὐρανῶν δυνάμεων ἐκεῖσε.
Τὰ Χερουβεὶμ στενάζουσιν, τὰ Σεραφεὶμ θρηνοῦσιν,
θρόνοι καὶ κυριότηται σφοδρῶς ἀδημονοῦσιν.
Αἱ γὰρ δυνάμεις θλίβονται, σὺν καὶ τὰς ἐξουσίας,
- 1130 μεγίστως τρικυμίζονται περὶ τῆς ἀπωλείας·
καὶ τῶν ἀρχῶν ὁ θόρυβος, σὺν ἀρχαγγέλοις ἅμα,
καὶ τῶν ἀγγέλων ὁ κλανθμὸς ὑπάρχει μέγα θαῦμα.
Εἰ δ' ὥσως τις ἁμαρτωλός, ἰδίᾳ προαιρέσει,
μετανοήσῃ τῶν κακῶν πάντων καὶ ἐπιστρέψῃ
- 1135 εἰς τοῦ Θεοῦ τὸ πρόσωπον ἐξ ὅλης τῆς καρδίας,
οἰκήτορας τῶν οὐρανῶν γίνεται βασιλείας,
δι' οὗ αἱ ἄνω στρατιαὶ μεγίστως εὐφημοῦσιν,
εἰσαγομένων τὴν ψυχὴν εἰς τὴν τρυφὴν σκιροτοῦσιν.
Λοιπὸν μετὰ τὴν ἄρρησιν, πάλιν μεθ' ἑτὴ δύο,
- 1140 φύλακας κατασταίνουσιν ἐκεῖσε τῶν παιδίων,
ὥς ἵνα μὴ τολμήσωσιν δακρυῶσαι ἢ στενάξαι
ἢ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ πρὸς ἄνεσιν χαράξαι.
〈Τ〉οῦτα εἰσὶν τ' ἀνίστα πάθη καὶ τὰ βαρέα
καὶ τῶν ψυχῶν ἀνάλωσις καὶ δίστομος ῥομφαία,
- 1145 δι' ὧν οἱ εὐρισκόμενοι ἐπὶ τῆς δουλοσύνης,
φ. 31ν ἄνδρες ὁμοῦ | καὶ γυναιξί, τῆς συμφορᾶς ἐκείνης,

- μιμούμενοι πορεύονται ἐν τοῖς μοναστηρίοις
καί, δι' εὐχῶν καὶ προσευχῶν καὶ λυπηροῖς δακρύοις
τυπτόμενοι τοῖς θύραξιν καὶ τ' ὄμμα εἰς τὰ ὕψη,
1150 μεγαλοφῶνως κράζουσιν τὴν τοῦ προφήτου ῥῆσιν :
Ῥῦσαι ἡμᾶς, ὦ Κύριε, ἐξ Ἰδοῦ κατωτάτου,
ἀπὸ τὰ βάθη τὰ πικρὰ τοῦ δολεροῦ θανάτου.
Οἱ μὲν βοῶσιν : Κύριε, Κύριε, ἐκ βαθέων
ῥῦσαι ἡμᾶς τῆς πονηρᾶς δουλείας τῶν ἀθέων·
1155 οἱ δὲ πάλι : Ἐξάγαγε ἡμᾶς ἐκ τῶν πυλόνων
τοῦ Ἰδοῦ καὶ τῆς φυλακῆς τῶν πονηρῶν δαιμόνων·
καὶ ἄλλοι δὲ κραυγάζουσιν : Κύριε, τὰς δεήσεις
τῆς παναχράντου σου μητρὸς, οὐ μὴ παραχωρήσης
τοσαύτην βλάβην τῶν ψυχῶν ἡμῶν καὶ τῶν σωμάτων,
1160 ἱλάσθητι τῶν χαλεπῶν ἡμῶν ἁμαρτημάτων,
καὶ στράτευσον τὸν καίσαρα ἐν ἀγαθοῖς καὶ ῥύσῃ
ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἀσεβῶν τὰ πάθη καὶ τὴν θλίψιν
τῆς ψυχοφθόρου καὶ δεινῆς καὶ τῆς ζοφώδους μοίρας,
ὡς μόνος πολυέλεος, προστάτης καὶ σωτήρας.
1165 Ἐρεκεν τούτου, βασιλεῦ, ὕψωσον τοῦ τιμίου
σταυροῦ τὸ ἀπροσμάχητον καὶ θεῖκον σημεῖον.
Ὁ γὰρ Θεὸς σοὶ δέδωκεν ἐξ οὐρανῶν εἰς κλέος,
ὡς Κωνσταντίνου τοῦ ποτὲ μεγάλου βασιλέως.
Ὅτ' ὅπου γὰρ ἐπιφοιτῇ πάντοτε τοῦ τιμίου
1170 σταυροῦ, φημί, ζωοποιοῦ καὶ φοβερόν σημεῖον,
συντρίβονται τῶν ἀσεβῶν τὰ τόξα καὶ τὰ βέλη
καὶ πᾶσαν τὴν ἰσχὺν αὐτῶν | καὶ τὰς ὁδοὺς καθέλει.
Ὅντινα γὰρ ὁ Κύριος σου καίσαρος Καρόλου
εἰκότως εὐεργέτησεν, ἔν' ἔσεται καθόλου
1175 διοικητὴς λαμπρότατος, μέγας στρατοπεδάρχης
αὐτοῦ καὶ ἀπροσμάχητος ἡπείρου καὶ θαλάσσης.
Ἐν τούτῳ, λέγει, Κάρολε, νικήσεις πᾶσα γένος
οἷας κ' ὁποίας τάξεως ὡς εὐαγγελισμένος.
Κ' ἐπεὶ τοσαύτης χάριτος μετέχεις καὶ μεγάλης,
1180 καθάπερ οὖν ὑπέρτατος ἄναξ παντοίοις ἄλλοις,
στράτευσον μετὰ τῆς Θεοῦ χάριτος κ' εὐλογίας,
ἵνα λυτρώσῃς τὸν πιστὸν λαὸν ἐκ τῆς κακίας,
καὶ κατανόδιον ἀγαθὸν ἐπὶ τὴν Κωνσταντίνου
πόλιν τὴν περιβόητον, | ἣν πάντες μεγαλύνουν.
- φ. 32r

- 1185 Πᾶσαι φυλαὶ χριστιανῶν εὐθὲως ἐξεληθῶσιν
χαίροντες, καὶ μετὰ σπουδῆς δρομαίως πορευθῶσιν
ἅπαντες εἰς συνάντησιν τῆς σῆς περηφανείας ¹,
ὕμνοлогοῦντες τ' ὄνομα Τριᾶς ὑπεραγίας·
μεγαλοφώνως κράζουσιν πάντες ἐν εὐφροσύνῃ :
- 1190 Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ !
Ὁ πρὸς ἡμᾶς ἐρχόμενος εἶη εὐλογημένος,
τολμῶ εἰπεῖν, ὥς ὁ Χριστὸς αὐτὸς ὁ σταυρωμένος.
Εὐλογημένος ὡσαννὰ ὁ βασιλεὺς τῆς Ῥώμης
καὶ Βυζαντίου, σὺν Θεῷ, νῦν καὶ εἰς πλείστοις χρόνοις.
- 1195 Καὶ περὶ τούτου ἅπαντες ἄξιον καθ' ἑκάστην
ἡμέραν καὶ διηγεκὲς τὸν τοῦ ἀνθρώπου Πλάστην
δοξολογεῖν εἰλικρινῶς κ' εὐχαριστεῖν ἀξίως,
ὥς μόνον πολυέλεον δεσπότην ἀσπασίως.
- φ. 32v
1200 Οὕτως τὴν βασιλείαν σου | προτρέψας ἐκινήθην,
ἵνα λυτρῶς' ἐκ τῶν δεινῶν ἡμᾶς ἀναθυμήθην.
Ὅθεν οἱ πλείονες δοκῶ τότ' ἐκ τῆς εὐφροσύνης
πτεροφνοῦντ' ἐκ τῆς χαρᾶς, σχεδὸν εἰπεῖν, ἐκείνης·
«Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν» ἐν ἑαυτοῖς βοῶντες,
φωταγωγίας καὶ λαμπὰς ἡδέως πολεμῶντες.
- 1205 Καὶ κράζων ὅτι σήμερον ἐφύγομεν Αἰγύπτου
καὶ τοῦ δεσπότου Φαραὼ πικροῦ εἰδωλοθύτου,
καὶ ἐπιστάται τοὺς βαρεῖς πηλοῦ καὶ τῆς πλινθίας
σήμερον ἐλυτρώθημεν πάντες ἐπ' ἀληθείας,
κόμποις καὶ πανηγύρεσιν ἑκάτεροι ποιοῦντες,
- 1210 τῆς παρουσίας ἕνεκα τοῦ καίσαρος σκιροῦντες,
οἳ καὶ περιπτυσσάτωσαν ἀλλήλοις ἐκ παντοίας
χαρᾶς καὶ διαθέσεως κ' εἰλικρινοῦς καρδίας· |
(κ)αὶ ὅλοι δ' εὐφραίνεσθωσαν οἱ οὐρανοί, κ' ἡ γαῖα
ἀγαλλιάσθω σήμερον διὰ τὴν τούτου θέαν.
- φ. 33r
1215 Πρεσβύτεροι καὶ θαλεροὶ ὕμνους κ' εὐχαριστίας
πέμπωσιν πρὸς τὸν ἀναρχον Θεὸν τῆς ἀληθείας,
διότ' ἐπαξιώθησαν ἰδεῖναι τὴν εἰκόνα,
ἣν γὰρ οὐκ ἤλπιζον ἰδεῖν ποτὲ εἰς τὸν αἰῶνα.

1207 ἐπιστάται ex corr. 1213 ὅλοι : ἄλλοι cod.

1. Ὁ στιχοιργὸς ὁραματίζεται ὅτι διὰ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Καρόλου καὶ τῇ
θεῇ βοηθείᾳ θέλει εὐχερῶς ἀπελευθερωθῇ ἡ ὑπόδουλος Ἑλλάς καὶ οὕτω προχωρεῖ
εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν τελετῶν, αἵτινες θὰ ἐπακολουθήσασιν.

- 1220 Οὕτως γὰρ δέομαι καὶ γὼ τὸν Κύριον τῆς δόξης,
εἰ καὶ ἁμαρτωλὸς εἰμὶ, ἵνα μ' ἐπαξιώσῃ
διὰ συντόμως τοὺς λαμπροὺς θρόνους καὶ ὑψηλοὺς σου
ἴδω εἰς τὸν τοῦ ἀμιρᾶ οἶκον ἀπ' ὀρισμοῦ σου,
καὶ σὲ τὸν ὑψηλότετον, κράτιστον βασιλέαν,
ἐν δόξῃ καθεζόμενον κ' ἐπὶ χειρὸς ῥομφαίαν.
- 1225 Τὸν δέ γε τίμιον σταυρόν, ὃς οὖν τῆς οἰκουμένης
ἐλπίς τε καὶ καταφυγή, θώραξ πολεμουμένοις,
ἐνδόξως δοξασθήσεται ἐπάνω τῆς ἁγίας
καὶ θεοκτίστου καὶ λαμπρᾶς καὶ φοβερᾶς Σοφίας.
Ὅμοίως καὶ τὸν ἀετόν, μέγαν καὶ ἐπηρεζόμενον,
- 1230 εἰς τὴν ἀμιρικὴν αὐλὴν ἴδω ἱστορημένον.
Τότε καὶ τὸν ἀνόσιον ¹ δέσμιον ἀγαγῆναι,
ἐνώπιόν σου, κράτιστε, αὐτὸν ἀναιρεθῆναι.
Καὶ ταῦτα δ' εἰσιεῖν σε ἐπὶ τῆς θεοκτίστου,
λαμπρᾶς, ἁγίας τοῦ Θεοῦ Σοφίας, ἀμερίστου.
- 1235 Ὅθεν γὰρ ἐκτεθήσονται θρόνοι σου ἐπηρεζόμενοι,
ῥηξοί τε πάσης τάξεως κύκλω παρισταμένοι.
Εἴτα ὁ ἁγιώτατος Πρόεδρος οἰκουμένης ²
ἐλθέτω πρὸς ἁγιασμόν ναοῦ καὶ ἱσταμένοις
καὶ σήμερον Θεοῦ φωτὸς σημάνωσιν εἰς δόξαν
- 1240 τῆς λειτουργίας τοῦ Θεοῦ ὥς ὁ χρυσοῦς τὴν γλῶσσαν
ἔλαβε κ' ἐφωτίστηκε ἐκ Πνεύματος ἁγίου
κ' ἐπάφησεν εἰς ἡπειρον καὶ νήσους τοῦ Κυρίου.
Κ' αὐτὸς ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ θρόνου μετ' εὐλαβείας
ἔσται καὶ προσευχόμενος | τὰ τῆς ἀκολουθίας.
- φ. 33v
1245 Ἐκεῖ τὴν θείαν εἴσοδον ἴδῃς καὶ καταλήψῃς
τὴν παλαιὰν συνήθειαν κ' ἀγγελικὰς ὑμνήσεις,
τῶν ἱερέων δηλαδὴ φέροντες τοῦ Κυρίου
πανάχραντα μυστήρια ἐκ θυσιαστηρίου
ἐνώπιόν σου ἕκαστος σταθήσεται κραγόντα,
- 1250 φωνὴν μεγάλην ἄντικρυ τοῦ θρόνου σου βοῶντα :
Μνησθεὶν Κύριος Θεὸς σὴν ὑπερηφανείαν
ἐν τῇ μεγάλῃ καὶ φοικτῇ ἐκείνου βασιλείᾳ,
πάντοτε, νῦν τε καὶ ἀεὶ, αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Καὶ οὕτως εἰσελεύσονται εἰς τὸν Κυρίου θρόνον.
- 1255 «Θύρας, τὰς θύρας» δὲ εἰπεῖν ὁ μέγας οἰκονόμος,

1. Ἐννοεῖ τὸν σουλτάνον.

2. Δηλ. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

- εὐθέως ἀναβήσεται ἐπάνω τοῦ ἀμβώνος
 τις διακόνων ἔμπειρος κ' ἐπάρξει τοῦ ἁγίου
 συμβόλου· εἴτα δεηθῇ Θεοῦ τοῦ αἰωνίου
 τὸ στερεώσῃ ὁ Θεὸς ἔθιμα τῆς ἐνδόξου
 1260 πίστεως τῶν χριστιανῶν, ἁγίας καὶ ὁρθοδόξου
 μαρμαρυγῶς δοξάζεσθαι κατὰ παντοῦ εἰς χρόνον
 μακρὸν καὶ ἀτελεύτητον, αἰῶνας τῶν αἰώνων.
 Τοῦ δέ γε αὐτοκράτορος καὶ ἡγεμόνων κλέος
 «πολλὰ τὰ ἔτη» ἔχ' εἰπεῖν Καρόλου βασιλέως.
 1265 (Ἐ)κεῖ γὰρ συναχθήσονται λαοί, φυλαὶ καὶ γλῶσσαι,
 καὶ δεῖξωσιν πλείστας γραφὰς τὰ παλαιὰ δηλῶσαι,
 χώρας καὶ τόπους ἄπειρους, μεγάλας πολιτείας
 νομεύοντα τυραννικῶς τὸ γένος τῆς κακίας,
 αἰτῆσαι δίκην ἕκαστος διὰ γραφῶν ἁξίων,
 1270 βεβουλλωμένων, παλαιῶν, μᾶλλον καὶ θεσπεσίων.
 Ὁ μὲν ἐκ γονικότητος αἰτῆσαι τὰς Ἀθήνας,
 ὁ δὲ πάλι τὴν Κόρινθον, ὡς τὰς γραφὰς ἐκεῖνας,
 καὶ ἄλλοι προπατορικὰς δεικνύων διαθήκας,
 1274 αἰτοῦντες, ὡς διάδοχοι, τὰς παρακαταθήκας. |
 φ. 34r Ἀλλὰ ἡ βασιλεία σου, ὡς τῆς δικαιοσύνης
 συνήγορος καὶ ποταμὸς τῆς ἐλεημοσύνης,
 ἔχει καλέσαι μείζονας πόλεων πρεσβυτέρους,
 ξεταζομένους ἀκριβῶς, μεθ' ὄρκον ἀπὸ μέρους
 καὶ εἰς θάνατον κίνδυνον καὶ τῆς περιουσίας,
 1280 ἵνα τὰ γινωσκόμενα πάντα μετ' ἀληθείας
 ἀπαραιτήτως δεῖξωσιν· εἰδ' ἄλλως, ὃν οὐ τύπτει
 ὁ νόμος, τύψ' ἡ ῥάβδος σου, ὡς λέγουσιν οἱ τύποι¹.
 Καὶ ταῦτα πάντα τὰς γραφὰς καλῶς ἐξεταχθῆναι,
 μήποτε ἐκ παραδρομῆς ἄλλος ἀδικηθῇ.
 1285 Εἴτα ἡ βασιλεία σου μέλλει ἀποφασίσαι,
 ἐφόσον ἂν καταληφθῇ δικαιοσύνην ποῖσαι.
 Τότε καὶ τὸ ἐπίλοιπον τοῦ Ἰσραὴλ ἐλθῶσι
 οἰκείας προαιρέσεως αὐτῶν καὶ βαπτισθῶσι,
 ἵνα καὶ πέρας τὸ ζητὸν λάβῃ τῆς προφητείας,
 1290 ἧς καὶ ἀναγινώσκομεν μέσον τῆς ἐκκλησίας :
 Ἀγαρηνοὶ τε κ' Ἀραβες, ἅπαντες ἐκουσίαν
 βουλήν εἰς τὴν καθολικὴν δράμωσιν ἐκκλησίαν,
 αἰτοῦντες τὸ πανάγιον βάπτισμα ἐνδυθῆναι

1. Βλ. καὶ ἀνωτέρω, στ. 841 - 842.

- καὶ ἀπὸ τὴν μέλλουσαν ὁργὴν καὶ κόλασιν φυγῆναι.
 1295 Καὶ ταῦτα πάντα, σὺν Θεῷ, ἐπὶ τὴν μέσσην Ῥώμην
 γενέσθωσαν, ὡς τοῦ χρησμοῦ διαλαμβάν' ἡ γνώμη.
 Κάκεισε πάλι, σὺν Θεῷ, ἕτερον στόλον ποῖσε,
 πανευτυχῆν, ὑπέρμαχον, λαμπρότατον ἐκέισε·
 1300 μεθ' ὃν καὶ πορευθήσεται κρατῆσαι πᾶσαν γαῖαν
 Αἰγύπτου καὶ Παλαιστινῶν, τὴν πᾶσαν Ἰουδαίαν,
 Κανὰ τῆς Γαλιλαίας τε καὶ πόλιν Σιτουραίων,
 Σιβυλλινῆς καὶ Δαμασκοῦ καὶ τὴν Ἀλεξανδρέων,
 Συρίαν, Ἀραβίαν τε, πέραν τοῦ Ἰορδάνου,
 1305 ἔνθα ἐδέκτη βάπτισμα ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου
 ὁ βασιλεὺς ἰῶν οὐρανῶν, διὰ φιλανθρωπίαν,
 φ. 34v ἵνα λυτῶσαι τοῦ λαοῦ | τὴν πᾶσαν ἁμαρτίαν.
 Ὅμοῦ καὶ τοῦ Βαλτάσαρος μεγάλην Βαβυλῶνα,
 κρατῆσαι καὶ οἰκονομᾶν πάντα εἰς τὸν αἰῶνα.
 (Π)ρὸ πάντων τὸν θεόσωμον τάφον τοῦ αἰωνίου
 1310 Χριστοῦ Θεοῦ ἀληθινοῦ ῥῆς' ἐκ τοῦ δαιμονίου.
 Καὶ οὕτως εἰσιέναι σε ἐπὶ τὴν σεβασμίαν
 μονήν, καὶ πρὸς τὸν Κύριον δώσης εὐχαριστίαν,
 ὃς δέ σοι κατηξίωσε πάντα τοῦ θεηλάτου
 Μωάμεθ τὰ διδάγματα, τοῦ καὶ τρισκαταράτου,
 1315 ἀπατεῶνος, μισροῦ, τοῦ καὶ ψευδοπροφήτου,
 μηχανημάτων ἑφευρετοῦ, ἀθέου, ὀνοκοίτου,
 καταβαλὼν ἐν τῷ βυθῷ κ' ἀφάνισας καθόλου,
 ἃ καὶ ὑπῆρχον μάταια, γινῶμαι τοῦ διαβόλου·
 κ' ἑστερεώθη τὸ λαμπρὸν σέβας εἰς τὸν αἰῶνα,
 1320 τοῦ προσκυνεῖν καὶ σέβεσθαι τὴν ἄχραντον εἰκόνα
 Χριστοῦ καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ παρθένου τῆς Μαρίας,
 ὡς θεῖον καὶ ἀκήρατον πρόξενον σωτηρίας,
 θεοπρεπῶς δοξάζεσθαι ἐν φόβῳ τε καὶ τρόμῳ,
 1324 πάντοτε, νῦν τε καὶ ἀεί, εἰς ἅπαντα τὸν κόσμον.
 Ἀμήν. Γένοιτο. |
- φ. 35r Ἰδοὺ ἡ βίβλος, σὺν Θεῷ, ἐν Παρθενόπῃ πέρας
 εἴληψε καὶ δοξάζεται εἰς πάσας τὰς ἡμέρας.
 Ὡς ὅτι τ' ἀληθέστερα πάντα διαλαμβάνει,
 καὶ πάντες οἱ τὸ βάπτισμα φερόμενοι τυγχάνει
 1330 Ἀόκνως λήψεται ἕκαστος τὸ ἴσον τοῦ βιβλίου
 καὶ ὡς ἀκτῖνα τοῦ λαμπροῦ δεξάτωσαν ἡλίου.
 Νόμον ἁγίας τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας

- διερμηνεύ' εἰλικρινῶς ἅμα καὶ προφητείας.
Νάματα Ἰορδάνια καὶ Νείλωα ποτίζει,
 τοὺς εὐσεβεῖς λεπτομερῶς κατ' ἀπαντοῦ στηρίζει.
 1335 "Ο οὖν ἀκούσῃ τὸ γραπτὸν κ' ἀπανταχοῦ κηρύξαι,
 ὥς εὐσεβῆς χριστιανὸς πάντα συνηγορῆσαι,
 Ὑψοῦται καὶ δοξάζεται ἐφόσον τοῦ ἡλίου
 κύκλος ὁρᾷ κ' ἐπεφωτεῖ τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου.
 1340 Ἄλλος ἀκείνιος Πρόδρομος κληθήσεται, καὶ δώσει
 τὴν τῶν πραγμάτων εἰδησιν τοῖς ἀνοήτοις γνῶσιν.
 Εἶφος ἐστὶ τῶν ἀσεβῶν καὶ τῶν φθορουντων ζάλη
 ἡ τοῦ βιβλίου σύνθεσις, καὶ ταραχὴ μεγάλη.
 Ἄλλ' ὅσοι, ὥς προεῖρηται, πιστοί, μετ' εὐλαβείας
 1345 τὴν βίβλον ἐνδεχόμενοι ἐξ ὅλης τῆς καρδίας,
 Γράφοντ' ἐπὶ τοῖς οὐρανοῖς ἴσοι τῶν Ἀποστόλων,
 συνόμιλοι τῶν Προφητῶν καὶ τῶν Ἀγίων ὄλων.
 Ἵσως δὲ τύχῃ εὐσεβῆς ἀγνώμων κ' ἀθετῆσαι,
 ὀφείλει δ' ὁ σοφώτερος ἐκείνου νουθετῆσαι,
 1349 Ὡς ὁ προπάτωρ Ἀβραὰμ τὸν ἑαυτοῦ πατέρα |
 φ. 35ν ἐδίδαξε κ' ἐφώτισε ὁμοῦ καὶ τὴν μητέρα.
 Λαοὶ γὰρ προσκυνήσαντες τὸν φωτισμὸν ἐκείνον
 καὶ ταῦτα δ' ἄχρι καὶ τοῦ νῦν οἱ πάντες μεγαλύνον.
 Οἱ δὲ τὰ νῦν δεξάμενοι, τέκνα Θεοῦ κληθῶσιν,
 κ' εὐεργεσίας παρ' αὐτοῦ πλείσθας ἀξιοθῶσιν.
 1355 Ὑψώσει τὰ βουλόμενα αὐτῶν καὶ κηδεμόνας
 καὶ σύνθρονους τῶν Προφητῶν ποιήσ' εἰς τοὺς αἰῶνας.
 Ταῦτα καὶ ἕτερόν ἀγαθὸν εὖρον οἱ πεποινθότες
 θερμοῶς ἐπὶ τὴν ὑπαρξιν τῆς βίβλου καὶ βοῶντες
 1360 Ὅτι κυρίως κ' ἀληθῶς κ' ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ
 ἐπιθυμῶσιν τῶν πιστῶν ζωὴν κ' ἐλευθερίαν.
 Υἱὸς Θεοῦ κληθήσεται εἴ τις ὑπερμαχήσει
 περὶ τῶν εὐαγγελικῶν ᾠγμάτων καὶ πολεμήσει.
 Ποία δὲ φύσις εὐσεβῶν ἀκούσει τὰ ῥηθέντα
 συμφέροντα χριστιανῶν καὶ τὰ διορθωθέντα,
 1365 Ῥῥοσιν πιστῶν ἀπ' ἀσεβεῖς, ὥς εἵπομεν, παντοίας,
 καὶ οὐ μὴ δοξάσει τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ;
 Ὡς περ ἐτέρα ἔνσαρκος καὶ ταύτ' οἰκονομία
 τῶν συνιέντων ἔσεται σκεδὸν εἰπεῖν ὁμοία.
 Τρίβους εὐθέσιν κ' ἀγαθοὺς ὁδεῦσαι καὶ πλατείας,
 1370 πρὸς πᾶσαν δόξαν καὶ τιμὴν ἄγει καὶ πολιτείας.
 Οὐ μόνον ἐπὶ αἰσθητῶν πραγμάτων κ' ἐπιγείων,

- ἀλλὰ καὶ ἐπὶ νοητῶν πλείσθων καὶ αὐρανίων.
 Καὶ μὴ νομίση γὰρ οὐδείς ὅτ' ἐξ ἀνθρώπου γνῶσι
 1374 ἐκαταστήθ' ἢ σύνθεσις τῆς βίβλου μετὰ τόσην |
 φ. 36r Ὁρθότηταν παραμικράν, εἰμὴ κατ' εὐδοκίαν
 τοῦ παραγίου Πνεύματος καὶ συνδρομὴν παντοίαν.
 Μακάριοι οἱ καθαρῶ καρδίᾳ, ὁ Προφήτης
 λέγει, διότι τὸν Θεὸν ὄψονται τοῖς ὑψίστοις.
 1380 Ἡ εὐλογία δὲ αὐτοῦ καὶ πάντων τῶν ἁγίων
 ἀδιαλείπτως μεθ' αὐτῶν ἔσται καὶ τῶν ἰδίων.
 Τρόπαι' ἀκαταμάχητα καὶ θώρακας ἐνδύσει
 αὐτοὺς κ' οὐ φοβηθήσονται ἀπ' οὐδεμίας κρίσεως.
 1385 Ὁ ἐν ἁγίοις ἅγιος δεσπότης τῶν ἀγγέλων
 δωρῆσαι τούτοις τ' ἀγαθὰ ὧδε κ' ἐπὶ τὸ μέλλον
 Σωματικῶς καὶ ψυχικῶς εἰς ἀγαθοὺς ἀγῶνας,
 ἅμα συμβόις καὶ παισίν, νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.
 Κατευθυνθήτ' ὁ λογισμὸς καὶ γνώμη τοῦ γραφέως
 ἐφόσον ἐκατάστησε περὶ τοῦ βασιλέως,
 1390 Ὅτ' ἀληθῶς ἀπῆρξατο, εἰκότως τελειώσας,
 δεόμενος τὸν Κύριον γράφαι καὶ συμπληρῶσαι.
 Ρῖζα γενέστ' ὁ λογισμὸς εὐχόλως καὶ ὀριζῶσαι
 τὴν οἰκουμένην ἅπασαν συντόμως διαζῶσαι.
 1395 Ὡς ἥλιος ἐν τῷ καιρῷ χειμῶνος θεραπεύσει
 τὸν κόσμον καὶ τὰ ἑαυτοῦ τῇ τοῦ Θεοῦ κελεύσει.
 Νοσοῦντων γὰρ διόρθωσις ἔσται καὶ θλιβομένων
 καὶ τῶν πτωχῶν ἀνάπαυσις, πάντων καὶ δεομένων.
 1399 Ἡ τοῦ Κυρίου δύναμις τοὺς λόγους καταστήσει
 ἔργον ὡς καὶ τὴν σάρκωσιν αὐτοῦ κατὰ τὴν ῥῆσιν.
 Συνδέσμῳ δάφνῃ Κύριος ἀγάπης καὶ φιλίας |
 φ. 36v τῶν εὐσεβῶν κ' ὑποταγὴν πάντες τῆς βασιλείας.
 Ἀμήν. Γένοιτο.

- Καὶ εἴ τις ἐναντιωθῇ τ' ἀντιβολῶ καὶ γράφω,
 δέομαι, ὡς ἁμαρτωλός, οὐ μὴ βληθῇν' ἐν τάφῳ.
 Ἀλλ', ἵνα ἐπὶ ἄγκιστρον εἰς ὕψος κρεμασθῇται,
 1405 κ' ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ Βελίαρ καθιστῇται.
 Καὶ πάλι δ' οἱ συγκαίροντες ταῦτα καὶ πεποθόσιν
 φυλάξοι τούτους ὁ Θεός, ἵνα τὰ πιθυμῶσιν

διὰ συντόμως ἴδωσιν καὶ δόξαν τοῦ Κυρίου
δότωσαν Ἰησοῦ Χριστοῦ, Θεοῦ τοῦ αἰωνίου.
Ἀμήν. Γένοιτο.

1410 <Ε>ἰ θέλεις γνῶναι, φίλτατε, τὸν ποιητὴν τῆς βίβλου,
τῶν κεφαλαίων πρόσεξε τοῦ παρελθόντος φύλλου.

Αὐτὸ εἶναι τὸ στιχούργημα τοῦ μέχρι τοῦδε ὅλως ἀγνώστου στιχουργοῦ Ἰωάννου Ἀξαγιώλου, πρωτοκόμιτος Κορώνης, περὶ τοῦ ὁποίου οὐδεμία ἐσώθη πληροφορία. Τὸ περιορισμένον τοῦ χώρου δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἐπεκταθῶμεν εἰς εὐρύτεραν ἀνάλυσιν τοῦ περιεχομένου καὶ λεπτομερεστέραν ἐξέτασιν τῶν πολλαπλῶν γλωσσικῶν, ἱστορικῶν καὶ πολιτικῶν προβλημάτων, τὰ ὅποια τὸ ποίημα παρουσιάζει· ἐλπίζομεν ὅμως νὰ κατορθώσωμεν τοῦτο εἰς προσεχῇ ἰδιαιτέραν μελέτην.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Θ. ΖΩΡΑΣ